

۱۵۳/۱

واحد: ۲

کد ۱۷

درس: روشهای مطالعه

همنیاز: ندارد

پیش نیاز: ندارد

منابع مطالعه درسی

۱ - لیندا، فریل انیس - فن مطالعه ترجمه علی ملحجو - طهران - مرکز نشر دانشگاهی (مجموعه نود)

۲ - کی. پی. بالدريج - روشهای مطالعه - ترجمه دکتر علی اکبر سیف - طهران - نشر دانا (مجموعه نود)

۳ - جزوه درسی

۴ - دکتر داوودی نوار لوح دنیا شماره ۹۹ (مجموعه نود)

نحوه ارزشیابی:

- تکلیف درس اول و دوم (۱۵ نمره / هفته چهارم)

- تکلیف درس سوم (۱۵ نمره / هفته هشتم)

- امتحان میان ترم (۲۰ نمره / هفته نهم)

- تکلیف درس چهارم (۱۵ نمره / هفته سیزدهم)

- تکلیف درس ششم (۱۵ نمره / هفته هفدهم)

- امتحان پایان ترم (۲۰ نمره هفته هجدهم)

پیشگفتار

انسان امروز اطلاعات لازم را از منابع مختلف و متعدد می‌تواند دریافت نماید ولی بطور قطع و یقین کتاب یکی از مهمترین این منابع است. و هنوز از بالاترین موقعیت برخوردار است و در مجامع علمی و دانشگاهی نقشی اساسی دارد. اهمیت موضوع زمانی آشکارتر می‌شود که آثار نازل از سماء مشیت رب البریه یعنی کتب مقدسه و الواح و آثار الهیه عموماً "در قالب مکتوب و مدرن و به صورت کتاب در اختیار طالب علم و حقیقت قرار داشته باشد. وقتی که شخص بعنوان طلبه و یا عبارتی دانشجویی در برابر این فضای پر وسعت مکاتیب و کتب قرار می‌گیرد. مهمترین اصل چگونگی ارتباطی است که با آنها برقرار می‌کند. بدون تردید نحوه مطلوب و صحیح مطالعه بارزترین و ضروریترین و در عین حال اساسی ترین مرحله برقراری این ارتباط است. لهذا طالب علم باید ابتدا شیوه صحیح مطالعه را فراگیرد و آنرا بکار بندد. علی‌الخصوص هنگامی که کتب از لحاظ قدر و موقعیت، محتوی و موضوع، خالق یا مؤلف دارای مراتب و درجات متفاوت باشد شیوه‌های مطالعه، وضعیت مطالعه کننده و موضوع مورد مطالعه باید دارای حداقل هماهنگی باشد. درس روش مطالعه به نحوی تنظیم گردیده است که تا حد امکان چه در مورد الواح مبارکه و چه سایر متون و در جهت ایجاد هماهنگی مورد نظر، در امر مطالعه، زمینه‌های لازم را فراهم می‌آورد.

دانشجوی عزیز

لطفاً در حین امتناع نوار مربوط به لوح مبارک دنیا (نوار شماره ۹۹) که از منابع مطالعاتی این درس است موارد ذیل را مدنظر قرار دهید:

۱ - در تشریح بیان مبارک " نفس اجتماع سبب تفریق نفوس موهومه است " (۱) جناب دکتر داوودی نفس اجتماع مخالفین را سبب تشتت آنان می دانند. در ترجمه لوح مبارک مادوره از قلم معجز شیم حضرت ولی امرالله هیکل مبارک در تبیین این مطلب نفس اجتماع احیا را سبب تشتت نفوس موهومه بیان می فرمایند.

قوله تعالی: "... of your gathering together ... " (۲)

۲ - در لوح مبارک دنیا جمال قدم می فرمایند: " در اصول و قوانین، بایبی در قصاص که سبب میانیت و حفظ عباد است مذکور " (۳)

در نص مبارک فوق با توجه به ترجمه هیکل مبارک حضرت ولی امرالله مقصود از کلمه " بایبی " مفهوم " بخش یا قسمت " می باشد.

قوله تعالی: " In formulating the principle and laws a part hath been devoted ... " (۴)

در نوار مزبور در تشریح مطلب فوق کلمه " بایبی " به نحوی بیان شده و توضیحات مربوطه به گونه ای است که دیانت بایبی را متبادر به ذهن می نماید که با توجه به نص مبارک حضرت ولی امرالله صحیح نمی نماید.

فهرست مندرجات درس روش مطالعه

صفحه	عنوان
۱	۱- شناسنامه درس
۲	۲- پیش گفتار
۴	۳- نکاتی پیرامون مطالعه بهتر درس
۶	۴- معرفی منابع درس
۷	۵- ارزشیابی
۸	۶- جدول زمان بندی
۹	۷- درس اول
۱۰	۸- درس دوم
۱۱	۹- متن درس اول و دوم
۶۴	۱۰- درس سوم
۷۱	۱۱- درس چهارم
۷۲	۱۲- متن درس چهارم
۹۲	۱۳- معرفی مختصر نوار لوح دنیا و منابع کمک آموزشی
۹۴	۱۴- درس پنجم
۹۵	۱۵- درس ششم
۹۶ به بعد	۱۶- تکالیف

مشارکت در گسترش تحقیق و تتبع:

حضرت ولی امرالله از مکتوب شما بسیار مسرور شدند و از علاقه و درك عمیق شما نسبت به مطالعه تعالیم حضرت بهاءالله نهایت رضایت را ابراز فرمودند. می‌توان گفت انسان هرچه بیشتر تعمق کند از تعالیم الهی درك بیشتری یابد. آثار مبارکه به مثابه جوهری است که علما و متفکرین و بشر دوستان آتیه الهامات و هدایات لازمه در کار خویش را از آن اقتباس خواهند نمود.

از توفیق مبارک در ۱۰ دسامبر ۱۹۴۲ خطاب به یکی از کلاسهای تابستانه

نقل از: مجموعه نصوص مربوط به تحقیق و تتبع

الف- در صفحه ۲۵ جزوه حروف لاتین برای طبقه‌بندی کتابخانه بر مبنای روش "کتابخانه
کنگره" درج نشده است. صفحه مزبور اصلاح شده و ضمیمه است. (ضمیمه شماره ۱)

ب- در صفحه ۲۱ پاسخ صحیح تستهای چهارجوابی عبارت است از: ۲ - ج ۲ - ب

۴ - د

ج- در صفحه ۲۱ صورت سوال ۱۷ اصلاح شده است (۷ - کتابهای تاریخی ۰۰۰)

د - توضیح مختصری راجع به تکلیف هفته چهارم:

در قسمت "الف" نام تعدادی کتاب و در قسمت "ب" نام تعدادی نویسنده و در جدول
دیگر شماره‌های یکسانی از هر دو گروه مشخص شده است

(مثلا برای بهار ۷۷ شماره‌های ۵ - ۱۱ - ۱۷ - ۲۳ - ۲۹)

لازم است برای هر شماره از قسمت "الف" مشخصات ۳ مؤلف، و از قسمت "ب"
مشخصات ۳ کتاب با توجه به توضیحات جزوه و نمونه‌های ارائه شده و با مراجعه به
کتابخانه‌های محل یا مراکز مجاور، ذکر شود. بنا بر این هر شماره ۶ مورد لازم
دارد که جمعاً ۳۰ مورد شامل مشخصات کتاب و نویسنده است.

ه- سایر اصلاحات در زمینه اغلاط چاپی است که یا مربوط به متون اصلی است و یا در
تایپ جزوه صورت گرفته است. (ضمیمه شماره ۲) در این قسمت از ذکر موارد غلط
صرفنظر شده و فقط صورت صحیح کلمه یا عبارت درج گردیده است.

Handwritten title or header text, possibly a date or location.

1871

Main body of handwritten text, consisting of several paragraphs of cursive script.

Bottom section of handwritten text, possibly a signature or a concluding note.

۲ - طبقه‌بندی کتابخانه بر مبنای روش " کتابخانه کنگره" ۱

این طبقه‌بندی بر پایه کتابهای موجود در کتابخانه کنگره آمریکا طرح‌ریزی شده^۲ و امکان گسترش روزافزون نشریات نیز در آن پیش‌بینی شده است. در طبقه‌بندی به روش کتابخانه کنگره به جای اعداد و شماره‌های طبقه‌بندی دیویی از حروف الفبای لاتین استفاده شده است برای طبقات اصلی از حروف بزرگ لاتین و برای تقسیمات فرعی، ترکیبی از حروف و اعداد به کار برده شده است، تقسیمات طبقات اصلی بدون شرح است:

A : آثار کلی، کلیات مجموعه آثار

B : فلسفه و مذهب بخش اول یعنی فلسفه با نشانه B-BJ نشان داده می‌شود

و بخش دوم یعنی مذهب با نشانه BL-BX ارائه می‌شود

C : تاریخ، علوم کمکی

D : تاریخ عمومی و تاریخ دنیای قدیم

E-F : تاریخ آمریکا

G : جغرافیا، مردم‌شناسی، فولکو و غیره

H : علوم اجتماعی، اقتصادیات، جامعه‌شناسی

J : علوم سیاسی

K : حقوق

L : آموزش و پرورش

M : موسیقی

N : هنرهای زیبا

P : زبان و ادبیات (فلسفه و ادبیات)

Q : علوم

R : پزشکی

S : کشاورزی

T : تکنولوژی

U : علوم نظامی

V : علوم دریاوردی

۲ - کتابخانه کنگره، در حقیقت کتابخانه ملی ایالات متحده است (در واشنگتن دی. سی.) که به سال ۱۸۰۰ بنیاد گشته است.

ضمیمه شماره ۲

- ص ۴ س ۵ : " هم " اضافی است . اگر دقت بیشتری صرف کنید ...
- ص ۴ س ۹ : " هم " اضافی است .
- ص ۴ س ۲۵ : در این نوع تحصیل ...
- ص ۵ س ماقبل آخر : تغییر
- ص ۶ س ۲۵ : بطور مجزا ...
- ص ۱۳ س ۱۱ : ... ممکن است گمراه کننده ...
- ص ۲۳ س ۱۵ : در روزگاران ...
- ص ۲۲ س ۵ : ایارن — ایارن
- ص ۲۳ س ۵ : ج — نام هر کتاب ...
- ص ۲۳ س آخر : تمام قسمت (ج) زائد است .
- ص ۴۱ س ۳ : ... با سوادان ایران ...
- ص ۴۹ س ماقبل آخر : ... سعید نفیسی
- ص ۵۲ س ۲ و ۳ : (و بسیاری است که برخی از آنها در روزگاران پیشین) تمام این قسمت تکراری است .
- ص ۶۱ س ۶ : ... و مهذب الاسماء ...
- ص ۶۱ پا ورقی قسمت ۳ : السامی فی الاسامی
- ص ۶۱ پا ورقی قسمت ۸ س ۲ : مانند قانون ادب تالیف ... و کنز اللغات
- ص ۶۲ سه سطر به آخر : ... ترکی جفتایی ...
- ص ۶۶ س ۱۲ : راحتی قلب ... افزودن بر بزرگی ...
- ص ۶۷ س ۲۴ : منطبق شود ...
- ص ۶۹ س ۱۵ : بطور مطلوب جریان خواهد نمود . قسمت بعدی از کلمه (حال) در پاراگراف بعدی آورده شود .
- ص ۷۲ س ۱۵ : بند به بند و شناخت ...
- ص ۷۲ س ۲۲ : ... با تکیه بر حافظه ...
- ص ۷۳ س ۲۵ : شانه به سر
- ص ۷۳ س ۲۲ : ... بعدا تبیین ...
- ص ۷۴ س ۱ : با هم ازدواج ...
- ص ۷۴ س ۹ : وقاء — وفاء
- ص ۷۴ س ۱۵ : لازمکان — لامکان

ص ۷۶ س ۴ : تبیینات

ص ۷۶ س ۱۰ : ... لذا لازم است

ص ۷۶ س ۲۲ : و عرضیه... (واو زائد است)

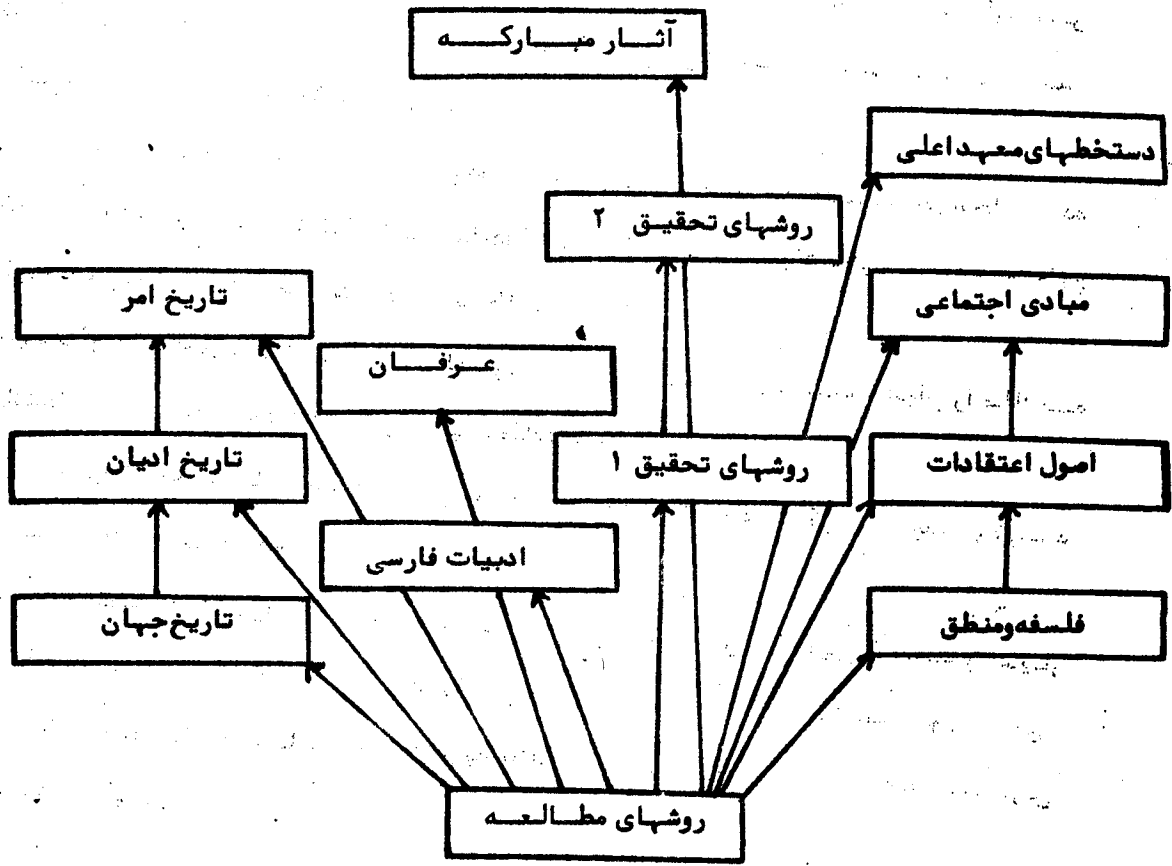
ص ۷۶ س ۲۶ : از — را

ص ۷۷ س ۱۵ : ... علی القاعده تبیین ...

ص ۷۷ س ماقبل آخر: مسحوس — مسحوس

ص ۷۹ س ۱ : ... آن مغاره

نمودار ارتباط درس روش مطالعه با سایر دروس

نکاتی چند در این جشنونگی مطالعه بهتر در درس

به منظور نتیجه‌گیری بهتر از مطالعه این درس و موفقیت بیشتر در تهیه تکالیف درس لازم است به نکات ذیل توجه شود.

۱- مطالعه این درس در صورتی برای شما مفید و بهره‌ر خواهد بود که آنرا از ابتدای ترم و بتدریج و با صرف وقت و حوصله مطالعه نمایند. بدیهی است اگر وقت بیشتری هم صرف کنید نه تنها روشهای این درس را بهتر فرا می‌گیرید بلکه در مطالعه سایر دروس خود نیز موفق خواهید شد بنابراین مطالعه با عجله و در مقاطع نزدیک به امتحانات مضر تر نخواهد بود.

۲- تکالیف این درس را حتماً در موعد مقرر انجام داده و بموقع ارسال نمایند تا راهنماییهای انجام شده هم بموقع بدست شما برسد و بتوانید از آنها استفاده کنید در غیر اینصورت راهنمایی و تکالیف تصحیح شده ممکن است زمانی بدست شما برسد که فایده مطلوب را نداشته باشد.

۳- موضوع مورد نظر خود راجع به تکالیف تهیه مقاله درسی را در همان مقطعی که مبحث الواح را مطالعه می‌کنید انتخاب نمایید تا فرصت لازم را برای تهیه مقاله داشته باشید.

۴- از کمک و راهنمایی دانشجویان سالهای بالاتر در زمینه انتخاب موضوع، محدود کردن موضوع و تهیه مقاله حداکثر استفاده را بنمائید.

۵- باتوجه به این واقعیت که تحصیل شما بر اساس مکانیه است انجام امور در زمان تعیین شده امری بسیار ضروری و اساسی است. بین لحاظ مناسب دیدیم که توصیه‌ای از انشگاه ایندیانا را تحت عنوان "رموز مطالعه" در این مقدمه بکنجانیم تا با توجه دقیق به مطالب ذکر شده بتوانید از مطالعه این درس حداکثر استفاده را ببرید.

رموز مطالعه

تحصیل مکاتبه‌ای با طریقه سنتی آموزش در کلاس تفاوت بسیاری دارد. در این نوع تحصیل شما خود مسئول برنامه‌ریزی و تکمیل دوره درسی می‌باشید. در طریقه آموزش سنتی در کلاس معلم روند آموزش را هدایت میکند. در آموزش مکاتبه‌ای شما خود این مسئولیت را بر عهده دارید. بنابراین خیلی مهم است که به طریقی عاقلانه اوقات خود را برنامه‌ریزی کنید و حداکثر استفاده را از فعالیتهای درسی خود ببرید.

برنامه ریزی کنید

برای پیشرفت در تحصیل نگاه کنید، برنامه‌ریزی از هر دیگری مهمتر است. بهترین موقع برای اینکار در آغاز دوره درسی (ترم) میباشد. زیرا در این موقع شما حداکثر علاقه را دارا بوده و حداقل فشار بر شما وارد شده است. با اجرای برنامه از آغاز دوره، مطالب بیشتری را با صرف تلاش کمتری فرا خواهید گرفت. مطالعه دروس در شب امتحان بدترین روش یادگیری است.

هر روز مطالعه کنید

هر روز، زمانی را برای فعالیتهای درسی اختصاص دهید، حتی اگر نیم ساعت باشد. ساعتی از روز را که در آن مطالعه میکنید تاثیر زیادی بر کیفیت فراگیری شما دارد. باید صبح زود زمانی را برای بخاطر آوردن مطالب حفظکردنی اختصاص دهید. شبها نیز، درست قبل از به رختخواب رفتن، زمانی را برای دوره آنچه در طول روز فرا گرفتهاید، صرف کنید. بدین ترتیب، وقتی که بخواب رفتهاید مطالب درسی در ذهن شما منظم شده و جذب میگردد. اوقاتی وجود دارد که برای یادگیری دروس مناسب نیستند. برای مثال، بعد از صرف غذای سنگین، هنگام ورود به اطاقی گرم، بعد از ورزش، یا بعد از قرار گرفتن در هوای سرد، تمرکز بر روی مطالب درسی مشکل میباشد.

به خود استراحت دهید

بسیار تا ده دقیقه استراحت در هر ساعت بشما کمک میکند تا تمرکز فکر خود را در سطح بالایی نگه دارید. کمی حرکات بدنی در هنگام استراحت خون را بجریان انداخته و از خستگی زودرس جلوگیری میکند.

با شوق مطالعه کنید

بدون داشتن علاقه، میزان یادگیری کاهش چشمگیری خواهد داشت. شما باید بخواهید که یادگیرید، و باید بخواهید که آنچه را فرا گرفتهاید بعدا به یاد آورید. باید به خاطر آوردن موضوع مورد مطالعه برای شما اهمیت داشته باشد. اگر با بی علاقهی مطالب را حفظ کنید، توانایی یادگیری شما کاهش می یابد.

زمانبندی دقیق

سرعت یکی از عوامل مهم در حفظ کردن است. قبل از اینکه سراغ مطالب جدید بروید، بخود فرصت دهید تا مطالب قبلی در ذهن شما کاملا جای گیرد. با آرامش کار کنید و مطالب را به آهستگی جذب کنید. عمل یادگیری ممکن نیست مگر آنکه بر کار خود تمرکز داشته باشید و زمان لازم برای عملکرد فعالانه ذهن بر مطالب خوانده شده را صرف نمایید. سعی نکنید مطالب زیادی را در یک نوبت حفظ کنید، و بخاطر داشته باشید حفظ کردن نیاز به زمان دارد.

سازماندهی مطالب

اگر مطالب را به طریقه‌ای منطقی در ذهن خود سازماندهی کنید، بخاطر آوردن آن به مراتب ساده‌تر خواهد بود. تنها نکات اصلی مطالبی را که میخوانید انتخاب نمایید و سپس این نکات را فهرست کنید. این نکات را هر چند وقت یکبار آنقدر تکرار کنید تا آنکه بتوانید هر نکته را بدون نگاه کردن به فهرست بخاطر آورید. وقت لازم برای این تکرار کردن را کنار بگذارید، تا بر تمامی نکات اصلی مسلط شوید. اگر این فهرست خیلی طولانی است آنرا کاهش دهید هنگامی که عادات صحیح مطالعه را کسب کردید، خواهید دید که قسار هستید حجم بسیار بیشتری از دروس را مطالعه کنید. در چنین زمانی نظر شما نسبت به تحصیل علم تغییر خواهد کرد. و تحصیل بسیار لذتبخشتر خواهد بود.

معرفی منابع مطالعه درس

۱- مرجع شناسی ۱ تالیف: دکتر عباس ماهبار - دانشگاه پیام نور

برای هر طالب کسب علم و معارف ضرورت دارد که در ابتدا با شیوه استفاده از کتابخانه و فرهنگها و دائرةالمعارفها و کتب مرجع آشنا باشد تا در موارد لزوم و مواقع تحقیق به آنها مراجعه نماید این کتاب هر جهت نیل به این هدف انتخاب شده و قسمتهای لازم برای مطالعه شما ضمیمه جزوه درسی است.

۲- فن مطالعه نوشته لیندا فریل انیس، ترجمه علی صلحجو، ناشر: مرکز نشر دانشگاهی

این کتاب به لحاظ سلاست و روانی مطالب و نیز معرفی روشهای مطالعه مناسبی چون مراحل سه گانه کلامی، مطالعه بند به بند، مکانیسمهای یادگیری و نیز شیوه آمادگی برای امتحان ویا تهیه مقالات درسی بسیار مفید تشخیص داده شد و در عین حال به نحو مطلوبی می توان از نکات و روشهای آن در مطالعه الواح و آثار مبارکه علی الخصوص در مراحل اولیه استفاده نمود. این کتاب را تهیه نمائید.

۳- روشهای مطالعه - تالیف: کی پی پالدریج - ترجمه: دکتر علی اکبر سیف - نشر: دانا

این کتاب به معرفی ۷ روش مطالعه پرداخته است که برای مطالعه متون علمی علی الخصوص علوم انسانی مؤثر است، چون مطالعات علوم انسانی حجم وسیعی از مطالعات شما را تشکیل میدهد مطالعه ۳۰ روش اجمالی (شماره ۱) دقیق خوانی (شماره ۴) و خواندن تجسسی (شماره ۵) را برای شما مناسب دیدیم، کسه بهمراه قسمتهای مشخصی از کتاب فن مطالعه مورد استفاده قرار گیرد. این کتاب نیز باید تهیه شود.

۴- برخی اصول و روشهای مقدماتی جهت مطالعه الواح و آثار مبارکه (درس چهارم)

این مجموعه به منظور آشنائی با برخی روشهای مفید در شروع مطالعه الواح و آثار مبارکه و نیز مراحل بالاتری از مطالعه تهیه گردیده است. در عین حال سعی شده است که با منابع مطالعه دیگر این درس ارتباط لازم را داشته باشد گرچه تفاوتها زیاد است. مبحث مطالعه بند به بند که در کتاب فن مطالعه معرفی گردیده است تا حد زیادی مورد توجه قرار گرفته است. همچنین مسئله تداعسی و ارتباط یاد ن مطالب هر قسمت با آموخته های قبلی ویا مطالب بعدی که مورد مطالعه قرار می گیرد در کتاب فن مطالعه بررسی شده و در این مجموعه نیز مورد استفاده قرار گرفته است.

۵- نوار لوح دنیا (شماره ۹۹) از تقریرات جناب دکتر علیمراد داوودی

گرچه از مضامین این نوار همراه دروس دیگر ویا بطور مجزی استفاده شده است ولی در این درس نوار مزبور بعنوان یکی از شیوه های مطالعه و بررسی الواح مبارکه مورد استفاده قرار گرفته است. و در جای مناسب خود توضیحات لازم داده خواهد شد. این نوار باید تهیه شود.

ارزشیابی

- الف - ارزشیابی این درس بدوشیوه، انجام تکالیف و امتحان کتبی است.
- ب - مطابق توضیحات داده شده در قسمت تکالیف ۶۰ نمره از کل ۱۰۰ نمره درس به تکالیف نوبتی اختصاص دارد.
- ج - در مقاطع میان ترم و پایان ترم از متون درسی اعم از کتابها، جزوه و نوار (باتوجه به شیوه مطالعه) بصورت کتبی امتحان بعمل خواهد آمد (جمعاً " ۴۰ نمره)
- لذا جدول ارزشیابی بشرح ذیل است.
- تکالیف نوبتی $60 = 15 \times 4$ نمره
- امتحان میان ترم ۲۰ نمره
- امتحان پایان ترم ۲۰ نمره

د - نمونه سئوالات

- ۱ - در مراحل سه گانه یادگیری کلامی منظور از توجه چیست؟
- ۲ - اصل کمترین کوشش را در زمینه مطالعه تعریف کنید؟
- ۳ - مراحل تعدیل رفتار را نام ببرید.
- ۴ - اصل رفتاری تقریبهای متوالی به چه معنی است؟
- ۵ - در مکانیزم یادسازی و تقویت حافظه منظور از روش مکانی چیست؟
- ۶ - ۳ مورد از نکات اساسی تعدیل رفتار را نام ببرید.
- ۷ - در روش دقیق خوانی منظور از " تز اصلی " چیست؟
- ۸ - در روش دقیق خوانی منظور از طرح همپوشی چه نوع طرحی است؟
- ۹ - فوائد مطالعه تجسی را نام ببرید.
- ۱۰ - در مطالعه تجسی به چه نوع سئوالاتی تفسیری می گویند مثال بزنید؟
- ۱۱ - در چه صورت يك یادداشت کارآئی دارد؟

توجه: از سایر منابع درس براساس اهداف آموزشی سئوالات داده خواهد شد برای حصول موفقیت بیشتر سعی کنید تمرینات موجود در انتهای فصول را حل نمایید.

ه - علاوه بر سئوالات، متون کوتاهی از الواح مبارکه ویا متون دیگر در امتحان داده خواهد شد تا مطابق نمونههای ارائه شده و به کمک مطالعه بند به بند نکات اصلی و مطالب وابسته تعیین شود و طسرح سئوال گردد.

جدول زمان بندی مطالعه

۲ هفته	ضمیمه درس (آشنائی با کتاب و کتابخانه - کتب مرجع)
۵ هفته	فن مطالعه (فصول ۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۵) روش مطالعه (روشهای ۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۵)
۱ هفته	مرور درس
هفته نهم : امتحان میان ترم	
۵ هفته	ضمیمه درس (اصول و روشهای مقدماتی در زمینه مطالعه الواح مبارکه) استماع نوار لوح دنیا و مطالعه لوح دنیا
۲ هفته	فن مطالعه (فصول ۶ و ۷ و ۸)
۱ هفته	مرور درس
هفته هجدهم : امتحان پایان ترم	

درس اول

هدف کلی- آشنائی با کتاب، مشخصات کلی کتاب، روشهای طبقه‌بندی یا نظامهای کتابداری و شیوه‌یافتن

اطلاعات در کتابخانه.

● پس از مطالعه این درس دانشجو باید مهارتهای زیر را بدست آورد.

۱- ۱- مشخصات ظاهری کتاب را نام ببرد.

۱- ۲- اطلاعات کتابشناسی را که در صفحه عنوان درج شده‌است بر پایه اولویتها نام ببرد.

۱- ۳- فلسفه طبقه‌بندی کتاب را در کتابخانه شرح دهد.

۱- ۴- اساس طبقه‌بندی دیوئی و کنگره را شرح دهد.

۱- ۵- روش طبقه‌بندی دیوئی و کنگره را با یکدیگر مقایسه نماید.

۱- ۶- مفهوم فهرست و "فهرست برگه" را تعریف کند.

۱- ۷- نقش فهرست و فهرست برگه را در دستیابی به کتب کتابخانه شرح دهد.

۱- ۸- اندازه پذیرفته شده برای برگه‌های کتابخانه و اطلاعات مندرج در یک برگه را مشخص نماید.

۱- ۹- انواع برگه‌های را که برای یک کتاب تهیه می‌شود و وجه تمایز آنها را با یکدیگر بنویسد.

منابع مطالعه این درس:

جزوه ضمیمه درس مباحث آشنائی با کتاب و کتابخانه

درس دوم

هدف کلی - آشنائی با کتب مرجع، طبقه بندی کتب مرجع، فرهنگها و دایره المعارفها

پس از مطالعه این درس دانشجو باید مهارتهای زیر را کسب نماید.

- ۱-۲- کتب مرجع را تعریف نموده و تقسیمات آنها را بیان نماید
- ۲-۲- مهمترین واژهنامههای زبان فارسی و ویژگی هر یک را مشخص کند.
- ۳-۲- ویژگیهای مهمترین فرهنگهای موضوعی را در زبان فارسی بنویسد
- ۴-۲- مهمترین واژهنامههای زبان فارسی را به زبان دیگر (عربی و انگلیسی) مشخص کند.
- ۵-۲- مهمترین واژهنامههای عربی و انگلیسی به زبان فارسی را مشخص کند.
- ۶-۲- ویژگیهای دایره المعارفها را برشمارد
- ۷-۲- دایره المعارفها و واژهنامهها را با یکدیگر مقایسه کند
- ۸-۲- کاربرد دایره المعارفهای مختلف و به زبان فارسی و انگلیسی و اهمیت خاص هر یک را در امر مطالعه و تحقیق باز گو کند.
- ۹-۱- کاربرد کتابشناسیهای مختلف را در زبان فارسی و اهمیت هر یک را در امر مطالعه و تحقیق باز گو کند.

منابع مطالعه:

جزوه ضمیمه درس: کتب مرجع

تکلیف - براساس توضیح انتهای جزوه

تألیف: رضیه حسینی گلستان

این کتاب در راستای اهداف آموزشی و تربیتی و با هدف آشنایی دانشجویان با مشخّمات کلی کتاب، روشهای طبقه بندی آن و شیوه یافتن اطلاعات در کتابخانه

بخش اول

آشنایی با کتاب و کتابخانه

هدف این بخش: آشنایی دانشجویان با مشخّمات کلی کتاب،

روشهای طبقه بندی آن و شیوه یافتن

اطلاعات در کتابخانه

خلاصه بخش اول

در این بخش با نیاز انسان به مراجع جهت پاسخ یابی برای پرسش های خود و ویژگی های مراجع قابل اطمینان و انواع مراجع آشنا می شوید و به دنبال آن درباره "کتاب" و "روشهای مختلف طبقه بندی آن اطلاعاتی کسب خواهید کرد و در پایان با روش یافتن اطلاعات در کتابخانه آشنا خواهید شد.

دب آنتی 21...
 ...
 ...
 ...

مقدمه:

انسان فطرتاً " جستجوگر خلق شده است و مسائلی را که نمی تواند به نحوی برای خود حل کند همچنان در ضمیر خود حفظ می کند و می کوشد با مراجعه به مرجعی برای پرسش خود پاسخی پیدا کند .

بچه از پدر و مادر خود سوال می کند و آندو را مطمئن ترین پاسخ گو برای سوالات خود می شناسد . دانش آموز دبستان از آموزگار خویش می پرسد . آموزگار برای او صالح ترین منبع مراجعه است . دانش آموز دبیرستان نیز در رفع مشکلات خویش دبیر خود را از چنین صلاحیتی برخوردار می داند . و دانشجو هم استاد خود را صالح ترین مرجع برای سوالات خود محسوب می دازد .
اما حقیقت امر چیست ؟

آیا همه پدران و مادران و آموزگاران و دبیران و استاذان مراجع مطمئن ، صاحب صلاحیت اند ؟ بهداشت که اگر طرف مشورت درباره موضوع مورد سوال آگاهی کافی نداشته باشد نه تنها راهنمای خوبی نخواهد بود بلکه ممکن است گمراه کنند نیز باشد .

بنابراین آگاهی دقیق و اطلاع کافی از مساله مورد بحث یکی از شرایط اساسی کار است در این صورت تنها افراد بصیر و دقیق می توانند به عنوان يك مرجع ، مورد مراجعه واقع شوند ، اما متخصصان و آگاهان همیشه در دسترس کودکان و دانش آموزان و دانشجویان نیستند که آنان به آسانی بتوانند مشکل خویش را مطرح کنند و از تخصص و آگاهی ایشان استفاده کنند از سوی دیگر این دانشی مردان هم در نهایت انسان اند و در معرض سهو و نسیان و ممکن است در پاسخگویی به سوالات سوال کنندگان دچار اشتباه گردند . بنابراین هر انسانی هر چند آگاه و خبیر ، باید با قید احتیاط به عنوان يك مرجع ، مورد استفاده واقع شود .

کتاب ، مرجع مطمئن

مرجعی که با اطمینان بیشتری می توان به آن مراجعه کرد کتابی است که بر مبنای روش علمی تنظیم و تدوین شده باشد . ذکر این قسمت برای آن است که مؤلف و مصنف کتاب ممکن است اثر خویش را بر پایه شبهه درست منطقی و علمی تالیف و تصنیف نکرده باشد . استفاده از کتابی که به روشی نادرست تالیف شده باشد ، موجب گمراهی مراجعه کنندگان خواهد بود . درس مرجع شناسی ما را در جهت شناخت کتابهای دقیق و درست یاری می کند و به ما یاد می دهد که به کدام کتابها باید مراجعه کنیم و از مراجعه به کدام نوشتهها باید دوری نماییم .

در کتابخانه های بزرگ و معتبر علاوه بر کتاب های مرجع از نشریات و مواد آموزشی دیگری نیز به عنوان منابع تحقیق و بررسی استفاده می شود . این منابع عبارتند از :

الف - روزنامه ها

ب - مجله ها به ویژه مجلات تحقیقی

ج - ماه نامه ها و فصل نامه ها

د - سال نامه ها

ه : نقشه ها

و - گزارش ها

ز - میکرو فیلم ها و سایر مواد سمعی و بصری

یاد آوری این نکته ضروری است که دانشمندان و کتاب ها و منابع دیگر وقتی مفید فایده خواهد بود که هم خود دقیق باشند و هم به گونه ای درست مورد استفاده واقع شوند . به عنوان مثال اگر برای حل مشکلات گیاه شناسی به دانشمند ریاضی و فیزیک و یا به منابع مربوط به دانش ریاضی و فیزیک رجوع شود این دانشمندان و این منابع در این باب مشاور دقیق نخواهند بود . در این باره یا باید با عالم گیاه شناس مشاوره کرد و یا به کتاب های دقیق گیاه شناسی تکیه کرد .

شاید در مواردی که دانشمندان و کتاب ها و منابع دیگر وقتی مفید فایده خواهد بود که هم خود دقیق باشند و هم به گونه ای درست مورد استفاده واقع شوند . به عنوان مثال اگر برای حل مشکلات گیاه شناسی به دانشمند ریاضی و فیزیک و یا به منابع مربوط به دانش ریاضی و فیزیک رجوع شود این دانشمندان و این منابع در این باب مشاور دقیق نخواهند بود . در این باره یا باید با عالم گیاه شناس مشاوره کرد و یا به کتاب های دقیق گیاه شناسی تکیه کرد .

بنیافت و جمع کردن نمونه های گیاهی و جانوری و سنگی و فسیل ها و ... در حقیقت یکی از مهمترین و اساسی ترین روش های علمی است که در تمام رشته های طبیعی و اجتماعی به کار می آید . این روش به گونه ای است که با استفاده از آن می توان به شناختن و کشف کردن حقایق و اسرار طبیعت پرداخت .

از اهمیت بسیار زیادی که در این روش وجود دارد ، می توان به این اشاره کرد که این روش به گونه ای است که با استفاده از آن می توان به شناختن و کشف کردن حقایق و اسرار طبیعت پرداخت .

خودآزمایی ۱

۱- چرا انسان نمی‌تواند همیشه به عنوان يك مرجع مورد استفاده قرار بگیرد؟

الف - چون همیشه در دسترس نیست •

ب - به علت آنکه معمولا سعی می‌کند از پاسخ دادن به سوالات طفره برود •

ج - برای اینکه آنها هم ممکن است در معرض سهو و نسیان قرار بگیرند •

د - الف و ج صحیح اند •

۲- چه نوع کتابهایی می‌توانند بعنوان مرجع مورد استفاده قرار بگیرند؟

الف - کتبی که نویسنده‌ای معتبر داشته باشند •

ب - فقط دایره‌المعارفها و واژه‌نامه‌ها

ج - کتبی که بر مبنای روش علمی تنظیم و تدوین شده باشند •

د - همه کتابها

۳- موضوع درس مرجع شناسی چیست؟

الف - درس مرجع شناسی را با شناخت دقیق کتابها و ارزشیابی علمی آنها آشنا می‌کند •

ب - درس مرجع شناسی ما را در جهت شناخت کتابهای دقیق و درست یاری می‌دهد •

ج - درس مرجع شناسی ما را با شیوه علمی تالیف کتب آشنا می‌کند •

د - در درس مرجع شناسی فقط با روش استفاده از واژه‌نامه‌های اختصاصی آشنا می‌شویم •

۴- کدامیک از منابع ذیل می‌توانند بعنوان مرجع مورد استفاده قرار بگیرند؟ (بیش از يك پاسخ صحیح

می‌تواند وجود داشته باشد)

الف - نقشه‌ها و میکروفیلیم‌ها

ب - کتب گران قیمت و نایاب

ج - گزارشها و دوره‌نامه‌ها

د - داستان های علمی و تاریخی

کتاب و اطلاعاتی درباره آن

هدفها : انتظار می‌رود در پایان این مبحث دانشجو بتواند:

- ۱- مشخصات ظاهری کتاب را نام ببرد
- ۲- قطع کتاب را تعریف کرده و روش تعیین قطع کتاب را در ممالک دیگر با ایران مقایسه کند و قطع‌های متداول کتاب را نام ببرد.
- ۳- اندازه قطع‌های مختلف کتاب را بر مبنای نظام متری تعیین کند.
- ۴- اطلاعات کتابشناسی را که در صفحه عنوان درج شده است، برپایه اولویت‌ها نام ببرد.

کتاب و اطلاعاتی درباره آن

هر کتابی که بر مبنای روشی منطقی مرتب و مدون شده باشد معمولاً مطالب زیر درباره آن شایسته

بررسی است .

الف : آشنایی با ظاهر کتاب

ظاهر کتاب عبارتست از : روی جلد و پشت جلد و عطف آن و قطع آن .

در روی جلد معمولاً مشخصات کلی کتاب از قبیل نام کتاب و نام مؤلف و دیگر مشخصات اصلی نوشته

می شود . در پشت جلد معمولاً چیزی نوشته نمی شود .

عطف کتاب : آن قسمت از کتاب را که بین روی جلد و پشت جلد کتاب قرار دارد و ضخامت کتاب را

نشان می دهد عطف کتاب می گویند . معمولاً برای آسان تر پیدا کردن کتاب از قفسه کتابخانه برخی از مشخصات

کتاب را در عطف کتاب درج می کنند .

قطع کتاب : اندازه سطح روی جلد را قطع کتاب می گویند . قطع کتاب را در ممالک اروپایی و امریکایی

امروزه با سلسله متری تعیین می کنند . اما در ایران در اوایل کار چاپ اندازه کتابهای چاپی را بر حسب

تعداد دفعاتی که ورق کاغذ چاپ شده برای صحافی تا می شد نام گذاری خاصی می کردند و هنوز هم همان

اصطلاحات به حیات خود ادامه می دهند .

در میان صحافان و ناشران ایرانی قطع های زیر مشهور است .

۱ - قطع سلطانی

کتاب هایی که برای پادشاهان و سلاطین تهیه می شده است دارای بزرگ ترین اندازه سطح روی جلد

بوده است طول و عرض آن ها در حدود 50×30 سانتیمتر بوده است و چون برای سلاطین نوشته می شده است

قطع آن ها به قطع سلطانی مشهور شده است .

۲ - قطع رحلی "یا نیم ورقی"

قطع رحلی بر دو اندازه قطع رحلی بزرگ و قطع رحلی کوچک تقسیم می شود .

الف : قطع رحلی بزرگ

طول و عرض قطع رحلی بزرگ میان $24 \times 22/5$ و 21×22 سانتیمتر است .

ب : قطع رحلی کوچک

اندازه طول و عرض قطع رحلی کوچک در حدود 26×19 و 26×20 سانتیمتر است .

از قطع رحلی بزرگ معمولاً برای چاپ قرآن مجید استفاده می شده است و نام گذاری آن به قطع رحلی

هم از همین جا است چون گاهی برای قرائت قرآن از "رحل" استفاده می شود .

۳ - قطع وزیری

رایج ترین اندازه برای چاپ کتاب قطع وزیری است که در اندازه های تقریبی 24×16 سانتیمتر

عرضه می شود .

۲- قطع رقصی

اندازه طول و عرض قطع رقصی در حدود 14×22 سانتیمتر است.

۵- قطع جیبی

اندازه تقریبی قطع جیبی در حدود 10×16 سانتیمتر است.

۶- قطع جانمازی یا حمایلی

اندازه تقریبی طول و عرض قطع جانمازی یا حمایلی در حدود 8×12 سانتیمتر است.

۷- قطع بغلی

اندازه طول و عرض قطع بغلی در حدود 4×6 سانتیمتر است.

۸- قطع بازوبندی

طول و عرض قطع بازوبندی در حدود 2×3 سانتیمتر است.

۹- قطع خشتی

قطع خشتی با طول و عرض تقریباً "مساوی" در حدود قطع رقصی یا وزیری عرضه می‌شود.

۱۰- قطع بیاضی

کتابهایی که عطف آنها در عرض آنها قرار می‌گیرد و از جهت عرض باز می‌شوند به کتاب‌های **فلسف**

بیاضی مشهورند.

ب : آشنایی با داخل کتاب

آنچه در میان دو جلد کتاب واقع می‌شود مشتمل است بر : صفحه عنوان، شناسنامه کتاب، فهرست

مندرجات، پیش‌گفتار یا دیباچه و یا مقدمه، متن کتاب، تعلیقات و پیوستها، فهرست‌ها و فهرست مآخذ یا

کتابنامه.

۱- صفحه عنوان

نخستین قسمتی که در داخل کتاب جلب توجه می‌کند صفحه عنوان است. در صفحه عنوان مانند روی

جلد معمولاً اطلاعات کلی درباره کتاب آورده می‌شود که عبارتند از :

نام کتاب

نام نویسنده، کتاب

نام مترجم " در صورتی که کتاب از زبان دیگری ترجمه شده باشد "

محل نشر

نام نشر یا نام موسسه انتشاراتی

نشان " آرم " ناشر

شماره انتشارات

در صورت تجدید چاپ به شماره چاپ نیز اشاره می‌شود

۲- شناسنامه کتاب

اخیراً "اطلاعاتی شناسنامه گونه در پشت صفحه عنوان کتاب آورده می‌شود که علاوه بر نام کتاب و نام

مؤلف مطالب دیگری نیز در آن درج می‌شود که عبارتند از:

محل نشر

سال انتشار

نوبت چاپ

نام چاپخانه که مباشر چاپ کتاب بوده است

تیراژ کتاب شماره چاپ شده در یک نوبت

احیاناً "بهای کتاب

و شماره سلسله انتشارات

۳- فهرست مندرجات

برای راهنمایی خواننده کتاب فهرستی از بخش‌های مختلف کتاب تهیه می‌شود و صفحات آن نوشته

می‌شود تا خواننده بتواند به آسانی به مطالب کتاب دسترسی پیدا کند. در بعضی کتاب‌ها این فهرست نیز

همراه دیگر فهرست‌ها در پایان تعلیقات آورده می‌شود.

۴- پیش‌گفتار، یا دیباچه، یا مقدمه

در این قسمت مؤلف توضیحاتی درباره متن کتاب ارائه می‌کند. مهارت هر نویسنده‌یی از مقدمه

کتاب آشکار می‌گردد.

۵- متن کتاب

آن قسمت از کتاب که منظور اصلی از چاپ کتاب را در بر دارد متن کتاب نامیده می‌شود. رسالت و

پیغام نویسنده در متن کتاب منعکس می‌شود.

۶- تعلیقات و پیوست‌ها

برخی از نویسندگان توضیح و تبیین بعضی مشکلات متن را در پایان کتاب و پس از متن می‌آورند

پاره‌ای دیگر از نویسندگان تعلیقات خود را در پایان هر فصل یا هر باب نقل می‌کنند و جماعتی دیگر توضیحات

اضافی را در حاشیه و ذیل صفحات ذکر می‌کنند. تعلیقات و توضیحات اضافی برای راهنمایی خواننده رقم‌زده

می‌شود.

۷- فهرست‌ها

در پایان کتاب فهرست‌هایی از قبیل فهرست آیات قرآنی و احادیث و امثال و نام‌های خاص و نام‌های

مکان‌ها و قبیله‌ها و ... افزوده می‌شود. این فهرست‌ها به خواننده امکان می‌دهد که بی‌آن که همه کتساب را

مطالعه کند بتواند پاسخ برخی از پرسش‌های خود را به کمک این فهرست‌ها بیابد.

۸- فهرست مآخذ یا کتابنامه

اسامی و مشخصات منابع و مآخذی که نویسنده در نوشتن کتاب خود به آنها مراجعه کرده است تحت عنوان

کتابنامه یا فهرست مآخذ و منابع در پایان کتاب افزوده می شود تا اگر خواننده ای در جستجوی منبع خبر باشد

بتواند به آسانی به آن مراجعه کند.

پشتا راننده

پشتا راننده

پشتا راننده

پشتا راننده

پشتا راننده

پشتا راننده

پشتا راننده

پشتا راننده

پشتا راننده

پشتا راننده

پشتا راننده

پشتا راننده

پشتا راننده

پشتا راننده

پشتا راننده

پشتا راننده

پشتا راننده

پشتا راننده

پشتا راننده

پشتا راننده

پشتا راننده

پشتا راننده

پشتا راننده

پشتا راننده

پشتا راننده

پشتا راننده

خودآزمایی ۲

۱- عطف کتاب چیست ؟

- الف - منظور از عطف کتاب همان قطر کتاب است .
- ب - قسمتی از جلد است که بطرف داخل برمی گردد .
- ج - قسمتی از جلد است که بین روی جلد و پشت جلد قرار دارد .
- د - قسمتی از جلد است که عنوان کتاب و نام نویسنده و یا ناشر را در بردارد .

۲ - در طبقه بندی کتابی با ابعاد 22×25 سانتیمتر کدام قطع را می توان برگزید ؟

الف - قطع سلطانی

ب - قطع وزیری

ج - قطع رحلی بزرگ

د - قطع رحلی کوچک

۳ - نام چاپخانه و تیراژ کتاب را در کدام صفحه می توان یافت ؟

الف - در صفحه عنوان

ب - شناسنامه کتاب

ج - پشت جلد

د - هیچکدام

۴ - اولین صفحه کتاب چه نام دارد و چه اطلاعاتی در آن وجود دارد ؟

- الف - شناسنامه کتاب که نام نویسنده و ناشر و تیراژ کتاب را در بر دارد .
- ب - صفحه عنوان کتاب که علاوه بر نام کتاب، نام نویسنده و چاپخانه و تیراژ کتاب را نیز نشان می دهد .
- ج - فهرست مندرجات که عنوان مطالب و شماره صفحات را نشان می دهد .
- د - صفحه عنوان که اطلاعاتی کلی درباره کتاب را ارائه می دهد .

کتابخانه طبقة بندی

گفتار دوم

انتظار می‌رود پس از مطالعه این مبحث بتوانید:

۱- فلسفه طبقة بندی کتاب در کتابخانه را شرح دهید.

کتابخانه طبقة بندی کتاب در کتابخانه

۲- اسامی طبقة بندی " دیویی " و " کنگره " را شرح دهید.

هدفها: انتظار می‌رود پس از مطالعه این مبحث بتوانید:

- ۱- فلسفه طبقة بندی کتاب در کتابخانه را شرح دهید.
- ۲- اسامی طبقة بندی " دیویی " و " کنگره " را شرح دهید.
- ۳- روش طبقة بندی دیویی و کنگره را با یکدیگر مقایسه کنید.

انتظار می‌رود پس از مطالعه این مبحث بتوانید:

- ۱- فلسفه طبقة بندی کتاب در کتابخانه را شرح دهید.
- ۲- اسامی طبقة بندی " دیویی " و " کنگره " را شرح دهید.
- ۳- روش طبقة بندی دیویی و کنگره را با یکدیگر مقایسه کنید.

انتظار می‌رود پس از مطالعه این مبحث بتوانید:

- ۱- فلسفه طبقة بندی کتاب در کتابخانه را شرح دهید.
- ۲- اسامی طبقة بندی " دیویی " و " کنگره " را شرح دهید.
- ۳- روش طبقة بندی دیویی و کنگره را با یکدیگر مقایسه کنید.

کتابخانه و طبقه بندی کتاب در کتابخانه

کتابخانه یا کتب خانه بنا یا بناهایی است که مجموعه‌ای از کتاب‌های چاپی یا خطی و مجلات و روزنامه و امثال آنها، نه برای فروش بلکه برای استفاده پژوهندگان و مراجعه کنندگان در آن نگه داری می‌شود.

اگر کتاب‌ها بر مبنای روشی منظم در کتابخانه مرتب نشود پیدا کردن کتاب یکی دیگر از مشکلات محققان و جویندگان کتاب خواهد بود. برای از میان بردن این مشکل، کتاب‌ها را در کتابخانه‌ها بر حسب موضوع طبقه بندی می‌کنند و کتاب‌های هر موضوعی را در کنار هم قرار می‌دهند و برای آن‌ها فهرست تهیه می‌کنند. با این کار جوینده کتاب نه تنها می‌تواند به کتاب دلخواه خود دسترسی پیدا کند، بلکه کتابهای دیگری که در همین باره نوشته شده‌است و دانشجو یا پژوهشگر از آن اطلاعی ندارد به آسانی در دسترس او قرار می‌گیرد.

بررسی وضع کتاب و کتابخانه در وزگاران پیشین نشان می‌دهد که فهرست نویسی برای کتاب‌های کتابخانه‌های قدیم سابقه‌ی طولانی دارد و بسیاری از کتابخانه‌ها برای کتاب‌های خود فهرست موضوعی داشته‌اند.

پس از پیدایش صنعت چاپ و به وجود آمدن نسخه‌های فراوان از کتاب‌های مختلف طبقه بندی کتابها و فهرست نویسی برای آن‌ها اهمیت ویژه پیدا کرده‌است.

از میان روش‌های گوناگونی که برای مرتب کردن کتاب‌ها در قفسه‌های کتابخانه‌ها به کار گرفته می‌شود دو نوع طبقه بندی بیش از دیگر طبقه بندی‌ها مورد توجه کتابداران قرار گرفته‌است که عبارتند از:

۱ - طبقه بندی دیویی

۲ - طبقه بندی کتابخانه کنگره

۱ - طبقه بندی کتابخانه بر مبنای روش دیویی

ملویل دیویی^۱ (۱۹۱۷ - ۱۸۳۷ م) یکی از کتابداران سرشناس آمریکایی است که در سال ۱۸۷۴ میلادی روش مشهور خود را که به "طبقه بندی دیویی" مشهور است ویر "نظام اعشاری" تنظیم شده است به جهان کتاب شناسی عرضه کرد.

در این روش هرگونه اطلاعات که در کتاب‌ها یا مجلات و یا چیزهای مشابه آن ثبت و ضبط می‌شود به نه طبقه اصلی تقسیم می‌شود و کتاب‌هایی مانند دایره‌المعارف‌ها که اطلاعات مندرج در آن‌ها متنوع است و در هیچ یک از طبقات نه‌گانه جای نمی‌گیرد و در طبقه‌ی جداگانه و مقدم بر نه طبقه بالا قرار می‌گیرد. بنابراین این طبقه بندی دیویی در ده طبقه تنظیم شده‌است.

این طبقه بندی فهرست وار به شرح زیر است :

از شماره ۰۰۰ تا ۰۹۹ کلیات " شامل کتاب‌شناسی‌ها و دایره‌المعارف‌ها و کتاب‌هایی که اطلاعات متنسوع دارند "

" "	۱۰۰ تا ۱۹۹ فلسفه	" کتاب‌های مربوط به فلسفه نظری و روانشناسی و اخلاق "
" "	۲۰۰ تا ۲۹۹ دین	" شامل کتاب‌های مربوط به کتاب مقدس و مسیحیت و مذاهب دیگر "
" "	۳۰۰ تا ۳۹۹ علوم اجتماعی	" شامل کتاب‌های مربوط به آمار و جامعه شناسی علوم سیاسی و اقتصاد و ... "
" "	۴۰۰ تا ۴۹۹ زبان	" شامل کتاب‌های مربوط به زبان شناسی و دستور زبان و زبان‌های مختلف "
" "	۵۰۰ تا ۵۹۹ علوم محض	" شامل کتاب‌های مربوط به ریاضیات ، گیاه شناسی ، شیمی و ... "
" "	۶۰۰ تا ۶۹۹ تکنولوژی	" شامل کتاب‌های مربوط به علوم عملی ، پزشکی ، کشاورزی "
" "	۷۰۰ تا ۷۹۹ هنر	" شامل کتاب‌های مربوط به موسیقی ، مجسمه سازی ، نقاشی و ... "
" "	۸۰۰ تا ۸۹۹ ادبیات	" شامل کتاب‌های مربوط به شعر ، نمایشنامه ، مقاله‌های ادبی مختلف و ... "
" "	۹۰۰ تا ۹۹۹ تاریخ	" شامل کتاب‌های مربوط به تاریخ اروپا ، آسیا ، سفرنامه‌ها و ... "

هر طبقه به نه طبقه جزء و یک طبقه اضافی برای آثار عمومی مربوط به آن طبقه تقسیم می‌شود که باز بر روی هم ده طبقه می‌شود و این تقسیم بندی تا آنجا که ضروری باشد می‌تواند به طبقات جزئی دیگر تقسیم شود.

مثلا " عدد ۹۰۰ شماره مخصوص تاریخ است به طور کلی ، و مشتمل است بر تاریخ تمدن لغت نامه‌ها

و دایره‌المعارف‌های تاریخی و غیره و نه طبقه جزء این طبقه عبارتند از :

تاریخ	۹۰۰
جغرافیا ، سیاحت نامه‌ها و توصیف‌ها	۹۱۰
زندگی نامه‌ها	۹۲۰
تاریخ قدیم	۹۳۰
تاریخ اروپا	۹۴۰
تاریخ آسیا	۹۵۰
تاریخ افریقا	۹۶۰
تاریخ امریکای شمالی	۹۷۰
تاریخ امریکای جنوبی	۹۸۰
قسمت‌های دیگر روی زمین	۹۹۰

عدد مختص به تاریخ آسیا ۹۵۰ است و شماره مخصوص تاریخ ایران ۹۵۵ است و مسایل تاریخی مربوط

به نقاط دیگر ایران نیز در ذیل عدد ۹۵۵ به صورت اعشاری طبقه بندی شده است مثلا ۹۵۵/۱ مربوط به

تاریخ گیلان است و ۰۰۰ الی آخر .

۲- طبقه بندی کتابخانه بر مبنای روش "کتابخانه کنگره"^۱

این طبقه بندی بر پایه کتاب های موجود در کتابخانه کنگره^۲ امریکا طرح ریزی شده^۳ و امکان گسترش روزی افزون نشریات نیز در آن پیش بینی شده است. در طبقه بندی به روش کتابخانه کنگره به جای اعداد و شماره های طبقه بندی دیویی از حروف الفبای لاتین استفاده شده است برای طبقات اصلی از حروف بزرگ لاتین و برای تقسیمات فرعی، ترکیبی از حروف و اعداد به کار برده شده است، تقسیمات طبقات اصلی بدون شرح است:

: آثار کلی، کلیات مجموعه آثار

: فلسفه و مذهب بخش اول یعنی فلسفه با نشانه نشان داده می شود

و بخش دوم یعنی مذهب با نشانه ارائه می شود

: تاریخ، علوم کمکی

: تاریخ عمومی و تاریخ دنیای قدیم

: تاریخ امریکا

: جغرافیا، مردم شناسی، فولکلور و غیره

: علوم اجتماعی، اقتصادیات، جامعه شناسی

: علوم سیاسی

: حقوق

: آموزش و پرورش

: موسیقی

: هنرهای زیبا

: زبان و ادبیات

: علوم

: پزشکی

: کشاورزی

: تکنولوژی

: علوم نظامی

: علوم دریانوردی

: کتاب شناسی و علوم کتابداری

گفتیم که تقسیمات فرعی در این کتاب خانه بر پایه ترکیبی از حروف و عدد تنظیم شده است، مثلا

حرف علامت طبقه اصلی زبان و ادبیات است و نشانه زبان و ادبیات هندو ایرانی است و شماره های

^۱ کتابخانه کنگره، در حقیقت کتابخانه ملی ایالات متحده است (در واشنگتن دی.سی.) که به سال ۱۸۰۰ بنیاد گشته است.

۱- کدامیک از روشهای زیر برای کتابخانه‌های کوچک مناسب‌تر است .

الف - دیویی

ب - کنگره

درستی - نادرستی جمله‌های زیر را مشخص کنید .

۲- در روش دیویی طبقات اصلی بوسیله اعداد مشخص شده و به‌رمنای اعشار تنظیم می‌گردند .

الف : درست ب : نادرست

۳- در رده بندی دیویی دایره‌المعارفها که دارای اطلاعات متنوعی هستند در کدامیک قرار می‌گیرند .

الف : درست ب : نادرست

۴- در روش دیویی اعداد بعد از اعشار مربوط به موضوعهای فرعی تراز موضوع اصلی هستند .

الف : درست ب : نادرست

۵- در روش کنگره تنها از حروف بزرگ لاتین برای رده‌بندی کتب استفاده می‌شود .

الف : درست ب : نادرست

۶- اگر شماره ۳۷۸/۵۵ مربوط به کتابی در زمینه تاریخ آموزش عالی در کشور ایران باشد، مشخص کنید در

رده بندی دیویی چه عددی نشانه تاریخ آموزش عالی است ؟

ب - ۷۸

الف - ۳۰۰

د - ۳۷۰

ج - ۵۵/

۷- دایره‌المعارفهای تاریخی در طبقه بندی دیویی در کدام طبقه قرار می‌گیرند ؟

ب - ۹۹۰

الف - ۹۱۰

د - ۹۰۰

ج - ۰۹۰

روش یافتن کتاب در کتابخانه

هدفها: انتظار می‌رود پس از مطالعه این مبحث بتوانید:

۱- مفهوم "فهرست" و "فهرست برگه" را تعریف کرده، نقش آنها را

در دستیابی به کتب کتابخانه، شرح دهید.

۲- اندازه پذیرفته شده برای برگه‌های کتابخانه را مشخص نموده و اطلاعات

فهرست برگه را شرح دهید.

۳- انواع برگه‌هایی را که برای یک کتاب تهیه می‌شود، نام ببرید و جهت‌تأثیر

آنها را با یکدیگر بنویسید.

روش یافتن کتاب در کتابخانه

برای کتاب های هر کتابخانه ای فهرستی تهیه می شود و فهرست کتاب های کتابخانه ها را در برگه هایی می نویسند و در برگه دان ها قرار می دهند و محل مناسبی (معمولا " در مدخل کتابخانه) می گذارند .
اندازه پذیرفته شده برای این برگه ها $12/5 \times 7/5$ سانتیمتر است و اطلاعات زیر در آن نوشته می شود که این عمل را فهرست نویسی می نامند .

- ۱- در گوشه سمت راست برگه اطلاعات مربوط به طبقه بندی کتاب بر مبنایی که در آن کتابخانه موسوم است نوشته می شود و آن را شماره راهنمای کتاب می گویند .
 - ۲- در بالاترین قسمت در کناره شماره راهنمای کتاب ، نام خانوادگی نویسنده کتاب و پس از یک علامت کاما " ، " نام کوچک نویسنده ، تاریخ وفات او را می نویسند .
 - ۳- نام کتاب و اطلاعات مختصری برای شناخت کتاب و به دنبال آن نام مترجم یا مصحح و پس از آن محل نشر و سپس نام ناشر و آن گاه سال انتشار و تعداد صفحات کتاب و سلسله انتشارات ثبت می شود .
 - ۴- برای آن که دانشجوی یا محقق بتواند از راه های مختلف به کتاب مورد نظر خود دسترسی پیدا کند در قسمت پایین هر برگه ای موضوعات اصلی و فرعی کتاب نوشته می شود . این اطلاعات نشان می دهد که برای پیدا کردن این کتاب به چه قسمت های دیگری نیز می توان مراجعه کرد .
- همه این اطلاعات در یک برگه نوشته می شود . این برگه را برگه اصلی یا برگه مؤلف می گویند . این اطلاعات را در چند برگه با توجه به عنوان کتاب ، مصحح ، مترجم کتاب و نیز موضوع آن و احیانا " سلسله انتشارات کتاب برگه هایی تنظیم و تکثیر می کنند و در برگه دان ها به ترتیب حروف الفبا قرار می دهند . اینک به عنوان مثال به معرفی برگه های مربوط به یک کتاب می پردازیم :

۱- برگه مولف یا برگه اصلی

۲۹۲ عبدالرزاق کاشی، عبدالرزاق بن جلال الدین ۷۳۶
 ۳ آ /
 تحفه الاخوان (در بیان اصول فتوت و آداب فتیان)، با مقدمه و تصحیح تعلیق
 محمد دامادی، تهران، بنیاد فرهنگ ایران ۱۳۵۱، ۱۳۲ ص
 نمونه عکسی و انتشارات بنیاد فرهنگ ایران، ۱۳ فرهنگ عامه ۵
 ۱- فتوت، الف: دامادی محمد مصحح ب: عنوان، ج: سلسله انتشارات بنیاد
 فرهنگ ایران، فرهنگ و علم
 برگه مولف یا برگه اصلی

۲- برگه عنوان یا برگه نام کتاب

۲۹۲ تحفه الاخوان (در بیان اصول فتوت و آداب فتیان)
 عبدالرزاق کاشی، عبدالرزاق بن جلال الدین ۷۳۶
 تحفه الاخوان در بیان اصول فتوت و آداب فتیان
 با مقدمه و تصحیح و تعلیق محمد دامادی، تهران، بنیاد فرهنگ ایران ۱۳۵۱،
 ۱۳۲ ص نمونه عکسی انتشارات بنیاد فرهنگ ایران ۱۳۰ فرهنگ عامه ۵، ۱- فتوت،
 الف دامادی محمد، مصح ب: عنوان ج: سلسله انتشارات بنیاد فرهنگ ایران
 فرهنگ و علم
 برگه عنوان

۳- برگه مصحح کتاب (اگر مصححی داشته باشد)؟

دآمدی محمد ، مصحح	۲۹۲
عبدالرزاق کاشی، عبدالرزاق بن جلال‌الدین ۷۳۶	۳ آع /
تحفه الاخوان (در بیان اصول فتوت و آداب فتیان)	
با مقدمه و تصحیح و تعلیق محمد دامادی ، تهران، بنیاد فرهنگ ایران ۱۳۵۱،	
۱۳۲ ص نمونه عکسی انتشارات بنیاد فرهنگ ایران ۱۳۰ فرهنگ عامه ۵، ۱ -	
فتوت، الف دامادی محمد، مصحح ب : عنوان ج ، سلسله انتشارات بنیاد	
فرهنگ ایران فرهنگ و علم	
برگه مصحح	

۴- برگه موضوع کتاب

فتوت	۲۹۲
عبدالرزاق کاشی، عبدالرزاق بن جلال‌الدین ۷۳۶	۳ آع /
تحفه الاخوان (در بیان اصول فتوت و آداب فتیان)	
با مقدمه و تصحیح و تعلیق محمد دامادی، تهران بنیاد فرهنگ ایران ۱۳۵۱،	
۱۳۲ ص نمونه عکسی انتشارات بنیاد فرهنگ ایران ۱۳۰ فرهنگ عامه ۵، ۱ -	
فتوت، الف دامادی محمد، مصحح ب : عنوان ج ، سلسله انتشارات بنیاد	
فرهنگ ایران، فرهنگ و علم	

بنیاد فرهنگ ایران، فرهنگ عامه	۲۹۲
عبدالرزاق کاشی، عبدالرزاق بن جلال الدین ۳۳۶	آ ۲ /
تحفه الاخوان (در بیان اصول فتوت و آداب فتیان)	
با مقدمه و تصحیح و تعلیق محمد دامادی، تهران، بنیاد فرهنگ ایران ۱۳۵۱،	
۱۳۲ ص نمونه عکسی، انتشارات بنیاد فرهنگ ایران ۱۳۰، فرهنگ عامه ۵،	
۱- فتوت، الف: دامادی محمد مصحح ب: عنوان، ج: سلسله انتشارات	
بنیاد فرهنگ ایران فرهنگ و علم	
برگه سلسله انتشارات	

علاوه بر نمونه‌های ارائه شده در بالا نمونه‌های دیگری نیز ممکن است به فهرست‌ها افزوده شود مثلاً اگر کتابی موضوعات متعدده داشته باشد می‌توان به تعداد موضوعات برگه موضوعی تهیه کرد به عنوان مثال کتاب تاریخ جهانگشای جوینی علاوه بر آن که یک کتاب تاریخی است و مسائل مختلف تاریخی در آن مطرح است، یکی از کتاب‌های نثر فنی و مصنوع زبان فارسی نیز هست.

بنابراین می‌توان برای آن دو برگه موضوعی تهیه کرد

۱- برگه‌ای برای موضوع اصلی تاریخ ایران، قرن هفتم

۲- برگه‌ای برای موضوع فرعی نثر فنی، قرن هفتم

یادآوری ۱- همان گونه که ملاحظه می‌شود همه اطلاعات برگه اصلی یا برگه، مؤلف در همه برگه‌ها تکرار می‌شود و مطالبی تحت عنوان نام مترجم، یا نام مصحح و یا عنوان کتاب و یا موضوع کتاب و یا نام سلسله انتشارات کتاب در بالای برگه اصلی افزوده می‌شود و برگه‌ای از آن به وجود می‌آید.

یادآوری ۲- برخی از کتابخانه‌ها به روش سنتی عمل می‌کنند و تنها برای نام کتاب و نام مؤلف برگه‌ها تهیه می‌کنند و در اختیار مراجعه کننده می‌گذارند.

یادآوری ۳- برخی از کتابخانه‌هایی که از روش‌های دیوبندی و کتابخانه کنگره استفاده می‌کنند تنها سه نوع برگه برای مؤلف و عنوان کتاب موضوع کتاب تهیه می‌کنند و در اختیار مراجعه کننده می‌گذارند.

در دسترس پیدا کردن به کتاب باید برگه‌ها را مراجعه کرد و شماره راهنمای کتاب را یادداشت نموده و پس از ارائه آن به کتابدار کتابخانه باید منتظر نشست تا کتاب مورد نظر از گنجینه کتابخانه به

تالار مطالعه فرستاده شود.

۱ - فهرست کتابخانه‌های بزرگ را به چه نحو تهیه می‌کنند؟

- الف - به صورت تهیه لیست کاملی از نام کتابها و مشخصات آنها
 ب - به صورت تهیه فهرستی از نام کتابها و شماره ثبت آنها در يك دفترچه
 ج - نام حرکت دربرگه‌ای نوشته می‌شود و به ترتیب حروف الفبا مرتب می‌شود.
 د - مشخصات کامل هر کتاب در برگه‌هایی ثبت شده و در برگه‌دان قرار می‌گیرد.

۲ - در بالاترین قسمت سمت راست کارت چه مشخصاتی نوشته می‌شود؟

الف - نام نویسنده

ب - نام کتاب

ج - شماره راهنمای کتاب

د - نام کتابخانه

۳ - برگه زیر چه نوع برگه‌ای است ؟

۲۹۲	تحفه الاخوان (در بیان اصول فتوت و آداب فتیان)
	عبدالرزاق کاشی، عبدالرزاق بن جلال ادین ۷۳۶
	تحفه الاخوان در بیان اصول فتوت و آداب فتیان
	با مقدمه و تصحیح و تعلیق محمد دامادی، تهران، بنیاد فرهنگ ایران ۱۳۵۱
	۱۳۲ ص نمونه عکس انتشارات بنیاد فرهنگ ایران ۱۳۰ فرهنگ عامه ۵، ۱ -
	فتوت، الف دامادی محمد، مصحح ب : عنوان، ج سلسله انتشارات بنیاد
	فرهنگ ایران فرهنگ و علم

الف - برگه اصلی

ب - برگه عنوان

ج - برگه موضوع کتاب

د - برگه مولف

۴ - برگه مولف چه تفاوتی با دیگر برگه‌ها دارد ؟

- الف - فقط در این برگه، مشخصات کامل کتاب نوشته می‌شود.
 ب - از طریق این برگه از نام مولف آگاه می‌شویم.
 ج - اطلاعات موجود در آن در همه برگه‌های دیگر تکرار می‌شود و تنها با آوردن عنوان، نام مترجم،

ج - اطلاعات موجود در آن در همه برگه‌های دیگر تکرار می‌شود و تنها با آوردن عنوان، نام مترجم، نام

مصحح یا موضوع کتاب، برگه‌های دیگر از آن بدست می‌آید.

د - در صورتیکه کتاب چند مولف داشته باشد نام همه مولفین را بصورت کامل می‌توان از این برگه

بدست آورد.

عنوان کتاب

مترجم

موضوع کتاب

تعداد صفحات

تاریخ چاپ

برای اطلاع از وضعیت چاپ کتاب، به دفتر انتشارات مراجعه کنید.

در صورتیکه کتاب در دسترس نباشد، به کتابخانه مراجعه کنید.

برای اطلاع از قیمت کتاب، به دفتر انتشارات مراجعه کنید.

برای اطلاع از نحوه سفارش کتاب، به دفتر انتشارات مراجعه کنید.

برای اطلاع از مهلت تحویل کتاب، به دفتر انتشارات مراجعه کنید.

برای اطلاع از نحوه پرداخت هزینه کتاب، به دفتر انتشارات مراجعه کنید.

برای اطلاع از نحوه ارسال کتاب، به دفتر انتشارات مراجعه کنید.

برای اطلاع از نحوه دریافت کتاب، به دفتر انتشارات مراجعه کنید.

تاریخ چاپ

مترجم

موضوع کتاب

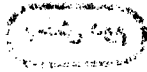
تعداد صفحات

تاریخ چاپ

مترجم

موضوع کتاب

تعداد صفحات

پاسخ خودآزمایی های بخش اولخودآزمایی ۱

د-۱

ج-۲

ب-۳

۴- الف و ج

خودآزمایی ۲

ج-۱

۲- الف

ج-۳

۴- ب

د-۵

خودآزمایی ۳

۱- الف

۲- درست

۳- نادرست

۴- درست

۵- نادرست

۶- ب

۷- د

۸- ج

خودآزمایی ۴

د-۱

ج-۲

ب-۳

ج-۴

بخش دوم

کتاب مرجع

هدف این بخش : آشنا نمودن دانشجو با طبقه بندی کتب مرجع ، فرهنگها ،
دائرةالمعارفها ، و زندگینامهها است .

خلاصه بخش دوم

در این بخش پس از طبقه بندی کتب مرجع، در فصل نخست به بررسی واژه نامه ها، و طبقه بندی و روش تدوین آنها پرداخته می شود و پس از مروری بر تاریخچه تدوین نخستین فرهنگهای زبان فارسی به مطالعه مهمترین واژه نامه های موجود در این زبان پرداخته خواهد شد و نظر به ارتباط تنگاتنگ زبان فارسی با زبان عربی در پایان این فصل فرهنگهای موجود در زبان عربی مورد بررسی قرار خواهند گرفت.

در فصل دوم این بخش به دائره المعارفهای عمومی و اختصاصی پرداخته خواهد شد. در این فصل پس از بررسی نخستین کوششهایی که در حال حاضر در این حیطه در جریان است خواهیم پرداخت.

در فصل سوم این بخش زندگی نامه ها و تاریخچه نگارش زندگی نامه ها در ایران و درصد اسلام مورد بررسی قرار خواهد گرفت و سپس به زندگی نامه ها شعرا و ادبا با دیدی تخصصی نگرینیم و مهمترین زندگی نامه ها و تذکره هایی که به شرح احوال آنان پرداخته اند، مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

مقدمه

کتاب مرجع کتابی است که برای کسب اطلاع درباره موضوع خاصی به آن مراجعه می‌شود. مطالب کتاب مرجع غالباً به گونه‌ای تنظیم می‌شود که به آسانی می‌توان مطلب مورد نظر را در آن پیدا کرد و نیازی به خواندن و مطالعه همه کتاب نیست.

هر قسمت از کتاب‌های مرجع به طور کلی به سه دسته تقسیم می‌شوند:

دسته اول: منابع اصلی مراجعه

این کتاب‌ها به گونه‌ای تنظیم شده است که پژوهنده با مراجعه مستقیم به آنها جواب سوال خود را پیدا می‌کند. مانند فرهنگهای لغت، دایره‌المعارف‌ها، زندگی‌نامه‌ها، تذکره‌های شاعران.

دسته دوم: منابعی که نقش واسطه دارند.

کتاب‌هایی هستند که با مراجعه به آنها می‌توان به منابع اصلی دسترسی پیدا کرد، مانند:

فرهنگ‌سختوران، فهرست‌ها و کتاب‌شناسی‌ها.

دسته سوم: منابع کمکی

این کتاب‌ها مشخصات کتب مرجع دسته اول را ندارند اما می‌توان از آنها برای تحقیق استفاده کرد مانند کشف‌المحجوب و ترجمه رساله قشیریه که کتاب‌های عرفانی هستند اما زندگی‌نامه برخی از مشایخ در آنها نقل شده است بنابراین این دو کتاب منابع کمکی برای زندگی‌نامه مشایخ محسوب می‌شوند. به جهت احتراز از طولانی‌بودن مطالب، در این کتاب غالباً به منابع اصلی مراجعه پرداخته می‌شود.

منابع اصلی مراجعه برای این قسمت از کتاب در سه فصل معرفی می‌شود.

فصل اول

فرهنگهای لغت یا واژهنامهها

هدف این فصل: آشنایی دانشجویان با کاربرد واژهنامهها و فرهنگهای لغت است

طبقه‌بندی واژه‌نامه‌ها

فرهنگ‌های لغت اساسی‌ترین منابعی هستند که محققان برای رفع مشکلات خود در باب معانی واژه‌ها

به آنها مراجعه می‌کنند. فرهنگ‌های لغت را می‌توان در پنج فصل مورد بررسی قرار داد:

مانند فرهنگ فارسی معین	۱- فرهنگ‌های فارسی به فارسی
مانند فرهنگ فارسی به انگلیسی هپیم	۲- فرهنگ‌های فارسی به زبان‌های بیگانه
مانند فرهنگ‌های عربی به فارسی	۳- فرهنگ‌های زبان‌های بیگانه به زبان فارسی
مانند فرهنگ اختر کبیر که ترکی به عربی است	۴- فرهنگ‌های زبان بیگانه به زبان بیگانه
	دیگر
مانند المنجد که عربی به عربی است	۵- فرهنگ‌های زبان بیگانه به همان زبان بیگانه

تاریخچه فرهنگ‌های لغت در ایران

زبان کنونی مردم ایران زمین را در مآخذ اسلامی با نام‌های "زبان درس" "فارسی دری" و پساً "فارسی" یاد کرده‌اند، این زبان احتمالاً از دوره ساسانیان در این مرز و بوم رواج پیدا کرده است. پس از فتوحات مسلمانان ظاهراً در زمان طاهریان در قرن سوم اندک اندک آثاری به زبان فارسی دری تالیف شده است و در زمان صفاریان بر دامنه تالیفات افزوده شده است. در دوره سامانیان که واژگان فارسی دامنه وسیع‌تری پیدا کرده آثار بیشتری به وجود آمده است.

ظهور استادان مسلمی چون رودکی سمرقندی و دقیقی طوسی و ابوشکور و ابوالموهید بلخی و فردوسی طوسی و دیگران در طی قرن‌های سوم و چهارم موجب پدید آمدن آثار گرانمایی به زبان فارسی شده است. کتاب‌های متعددی نیز به نثر تالیف شده است که ارزش و اعتبار دیگری به زبان فارسی دری بخشیده است.^۱

فارسی دری به این حال باقی نمانده است بلکه شاعران و نویسندگان نقاط دیگر این مرز و بوم نیز مقادیر

بسیاری از مفردات و ترکیبات زبان‌ها و لهجه‌های محلی خود را به آن افزوده‌اند.

زبان عربی هم به جهت غلبه اسلام و مسلمین و گرویدن ایرانیان به اسلام و آمدن قرآن مجید به خانه‌های

مردمان، در اندک مدتی واژه‌های دینی و لغات اداری و بعضی واژه‌های مترادف و برخی لغات دیگری که در قافیه اشعار به کار می‌رفته در قلمرو زبان فارسی داخل کرده است.^۲

۱- برای توضیحات بیشتر در باره آثار نخستین دوره فارسی دری رجوع کنید: "فرهنگ تاریخی زبان فارسی صفحه دوازده مقدمه و سبک شناسی (۱/۲۳۰)".

۲- برخی از این لغات را که در دوره سامانیان رایج بوده است ملک الشعراء بهار در کتاب سبک شناسی

(۱/۲۰۹) آورده است.

به لحاظ همسایگی نیز تعدادی از واژه‌های هندی و سفدی و دیگر زبان‌ها به زبان فارسی راه پیدا کرده

است.

با توجه بدین تحولات در جامعه با سوادان ایران آن روزگار برای درک مفاهیم مشکل نیاز به یادداشت کردن آن‌ها پیدا شده است. برای برآوردن این نیاز به جمع‌آوری و ثبت و ضبط لغات پرداخته‌اند. این کار مقدمه‌یی برای فرهنگ‌نویسی در زبان فارسی شده است. گواه راستین این مدعا سخن ناصر خسرو در سفرنامه اوست. ناصر خسرو که در سال ۴۳۸ ه. ق. در تبریز با قطران تبریزی ملاقات کرده، درباره این دیدار چنین می‌گوید:

دن تبریز قطران تام شاعری را دیدم، شعری نیک می‌گفت، اما زبان فارسی نیکو نمی‌دانست، پیش من آمد و دیوان منجیک و دیوان دقیقی بیاورد. و پیش من بخواند و هر معنی که او را مشکل بود از من بپرسید. با او بگفتم و شرح آن بنوشت و اشعار خود بر من بخواند.^۱

پرواضح است که قطران زبان فارسی را نیکو می‌دانسته است و دلیل روشن آن دیوان اشعار اوست. سه عقیده نگارنده این سطور فهم پاره‌یی از واژه‌های ویژه مشرق خراسان قدیم که در شهرهای منجیک ترمذی و دقیقی بلخی وجود داشته است برای او مشکل می‌نموده است و شرح آن‌ها را نوشته است. بی شک این گونه یادداشت‌ها نخستین اقدامات انجام شده برای تدوین و تنظیم فرهنگ‌های فارسی است. بنابراین احتمالاً "می‌توان گفت قطران تبریزی در شمار نخستین کسانی است که به فرهنگ‌نویسی فارسی اقدام کرده‌اند.

دویتی - با درستی عبارتهای ذیل را مشخص کنید.

۱- فرهنگهای لغت اساسی ترین منابع برای رفع مشکلات در باب معانی لغات هستند.

نا درست

درست

۲- نخستین کتبی که به زبان فارسی دری تألیف شده است در زمان پاهریان بوده است.

نا درست

درست

۳- زبان فارسی دری از زمان صفاریان در این سرزمین رواج یافت.

نا درست

درست

۴- دلایل نیاز به جمع آوری وثبت و ضبط لغات چه بود؟ (بیش از يك پاسخ صحیح وجود دارد)

الف- ورود واژه های عربی و هندی و سغدی و دیگر زبانها به زبان فارسی

ب- وجود زبانها و لهجه های مختلف محلی

ج- ورود اعراب و جایگزین زبان عربی بجای زبان فارسی

د- آمیختگی زبان فارسی با زبانهای بیگانه و مشکلات درک مفاهیم تازه در جامعه

باسوادان

۵- چه کسی را می توان در زمره نخستین کسانی که در زبان فارسی اقدام به فرهنگ نویسی و تدوین

و تنظیم معانی لغات نموده است ، بشمار آورد.

الف - قطران تبریزی

ب - ناصر خسرو

ج - ابوالموید بلخی

د - ابوشکور

گفتار اول

فرهنگهای فارسی به فارسی

هدف: از شما انتظار می‌رود در پایان این مبحث بتوانید:

- ۱- تاریخ آغاز فرهنگ نویسی را در ایران مشخص کنید.
- ۲- قدیمیترین فرهنگ باقیمانده در زبان فارسی را مشخص نمایید.
- ۳- مهمترین واژه‌نامه‌های زبان فارسی را بر شمرده و ویژگیهای هر یک را مشخص کنید.

۲۲۰۱

۲۲۰۲

۲۲۰۳

۲۲۰۴

۲۲۰۵

۲۲۰۶

۲۲۰۷

۲۲۰۸

۲۲۰۹

۲۲۱۰

۲۲۱۱

۲۲۱۲

۲۲۱۳

۲۲۱۴

۲۲۱۵

۲۲۱۶

۲۲۱۷

۲۲۱۸

۲۲۱۹

۲۲۲۰

۲۲۲۱

۲۲۲۲

۲۲۲۳

۲۲۲۴

۲۲۲۵

۲۲۲۶

۲۲۲۷

۲۲۲۸

۲۲۲۹

۲۲۳۰

۲۲۳۱

۲۲۳۲

۲۲۳۳

۲۲۳۴

۲۲۳۵

۲۲۳۶

۲۲۳۷

۲۲۳۸

۲۲۳۹

۲۲۴۰

۲۲۴۱

۲۲۴۲

۲۲۴۳

۲۲۴۴

۲۲۴۵

۲۲۴۶

۲۲۴۷

۲۲۴۸

۲۲۴۹

۲۲۵۰

۲۲۵۱

۲۲۵۲

۲۲۵۳

۲۲۵۴

۲۲۵۵

۲۲۵۶

۲۲۵۷

۲۲۵۸

۲۲۵۹

۲۲۶۰

۲۲۶۱

۲۲۶۲

۲۲۶۳

۲۲۶۴

۲۲۶۵

۲۲۶۶

۲۲۶۷

۲۲۶۸

۲۲۶۹

۲۲۷۰

۲۲۷۱

۲۲۷۲

۲۲۷۳

۲۲۷۴

۲۲۷۵

۲۲۷۶

۲۲۷۷

۲۲۷۸

۲۲۷۹

۲۲۸۰

۲۲۸۱

۲۲۸۲

۲۲۸۳

۲۲۸۴

۲۲۸۵

۲۲۸۶

۲۲۸۷

۲۲۸۸

۲۲۸۹

۲۲۹۰

۲۲۹۱

۲۲۹۲

۲۲۹۳

۲۲۹۴

۲۲۹۵

۲۲۹۶

۲۲۹۷

۲۲۹۸

۲۲۹۹

۲۳۰۰

۲۳۰۱

۲۳۰۲

۲۳۰۳

۲۳۰۴

۲۳۰۵

۲۳۰۶

۲۳۰۷

۲۳۰۸

۲۳۰۹

۲۳۱۰

۲۳۱۱

۲۳۱۲

۲۳۱۳

۲۳۱۴

۲۳۱۵

۲۳۱۶

۲۳۱۷

۲۳۱۸

۲۳۱۹

۲۳۲۰

۲۳۲۱

۲۳۲۲

۲۳۲۳

۲۳۲۴

۲۳۲۵

۲۳۲۶

۲۳۲۷

۲۳۲۸

۲۳۲۹

۲۳۳۰

۲۳۳۱

۲۳۳۲

۲۳۳۳

۲۳۳۴

۲۳۳۵

۲۳۳۶

۲۳۳۷

۲۳۳۸

۲۳۳۹

۲۳۴۰

۲۳۴۱

۲۳۴۲

۲۳۴۳

۲۳۴۴

۲۳۴۵

۲۳۴۶

۲۳۴۷

۲۳۴۸

۲۳۴۹

۲۳۵۰

۲۳۵۱

۲۳۵۲

۲۳۵۳

۲۳۵۴

۲۳۵۵

۲۳۵۶

۲۳۵۷

۲۳۵۸

۲۳۵۹

۲۳۶۰

۲۳۶۱

۲۳۶۲

۲۳۶۳

۲۳۶۴

۲۳۶۵

۲۳۶۶

۲۳۶۷

۲۳۶۸

۲۳۶۹

۲۳۷۰

۲۳۷۱

۲۳۷۲

۲۳۷۳

۲۳۷۴

۲۳۷۵

۲۳۷۶

۲۳۷۷

۲۳۷۸

۲۳۷۹

۲۳۸۰

۲۳۸۱

۲۳۸۲

۲۳۸۳

۲۳۸۴

۲۳۸۵

۲۳۸۶

۲۳۸۷

۲۳۸۸

۲۳۸۹

۲۳۹۰

۲۳۹۱

۲۳۹۲

۲۳۹۳

۲۳۹۴

۲۳۹۵

۲۳۹۶

۲۳۹۷

۲۳۹۸

۲۳۹۹

۲۴۰۰

۲۴۰۱

۲۴۰۲

۲۴۰۳

۲۴۰۴

۲۴۰۵

۲۴۰۶

۲۴۰۷

۲۴۰۸

۲۴۰۹

۲۴۱۰

۲۴۱۱

۲۴۱۲

۲۴۱۳

۲۴۱۴

۲۴۱۵

۲۴۱۶

۲۴۱۷

۲۴۱۸

۲۴۱۹

۲۴۲۰

۲۴۲۱

۲۴۲۲

۲۴۲۳

۲۴۲۴

۲۴۲۵

۲۴۲۶

۲۴۲۷

۲۴۲۸

۲۴۲۹

۲۴۳۰

۲۴۳۱

۲۴۳۲

۲۴۳۳

۲۴۳۴

۲۴۳۵

۲۴۳۶

۲۴۳۷

۲۴۳۸

۲۴۳۹

۲۴۴۰

۲۴۴۱

۲۴۴۲

۲۴۴۳

۲۴۴۴

۲۴۴۵

۲۴۴۶

۲۴۴۷

۲۴۴۸

۲۴۴۹

۲۴۵۰

۲۴۵۱

۲۴۵۲

۲۴۵۳

۲۴۵۴

۲۴۵۵

۲۴۵۶

۲۴۵۷

۲۴۵۸

۲۴۵۹

۲۴۶۰

۲۴۶۱

۲۴۶۲

۲۴۶۳

۲۴۶۴

۲۴۶۵

۲۴۶۶

۲۴۶۷

۲۴۶۸

۲۴۶۹

۲۴۷۰

۲۴۷۱

۲۴۷۲

۲۴۷۳

۲۴۷۴

۲۴۷۵

۲۴۷۶

۲۴۷۷

۲۴۷۸

۲۴۷۹

۲۴۸۰

۲۴۸۱

۲۴۸۲

۲۴۸۳

۲۴۸۴

۲۴۸۵

۲۴۸۶

۲۴۸۷

۲۴۸۸

۲۴۸۹

۲۴۹۰

۲۴۹۱

۲۴۹۲

۲۴۹۳

۲۴۹۴

۲۴۹۵

۲۴۹۶

۲۴۹۷

۲۴۹۸

۲۴۹۹

۲۵۰۰

فرهنگ‌های فارسی به فارسی

این قسم فرهنگها ممکن است واژه‌ها و اصطلاحات را به صورت عمومی مورد توجه قرار دهد و به گسزارش معنایی آن‌ها بپردازد و یا این که برخی واژه‌ها و اصطلاحات خاص را مطرح سازد. بنابراین لازم است که زیر دو عنوان جداگانه مورد بحث قرار گیرد:

مبحث اول: فرهنگ‌های عمومی

مبحث دوم: فرهنگ‌های اختصاصی

مبحث اول: فرهنگ‌های عمومی

سابقه این گونه فرهنگها به قرن پنجم هجری می‌رسد و اگر پیش از آن تاریخ کتاب لغتی تالیف شده است در دسترس نیست. محققان در این باب از سه اثر یاد کرده‌اند^۱ از این سه اثر تنها لغت فرس اسدی طوسی از دست برد حوادث در امان مانده است و اینک در دسترس علاقه‌مندان است پس از لغت فرس اسدی طوسی ظاهراً^۲ تا قرن هشتم هجری فرهنگ لغت فارسی به فارسی دیگری تالیف نشده است و تنها در قرن هشتم هجری در ایران و هند دانشمندان به تالیف فرهنگهای لغت پرداخته‌اند و شمار این قبیل فرهنگها کم نیست و برخی از این فرهنگها یا واژه‌نامه‌ها از شهرتی خاص برخوردارند^۳ ولیکن ما از میان این همه واژه‌نامه به معرفی چند اثر مهم اکتفا می‌کنیم.

۱- برهان قاطع

مؤلف برهان قاطع محمد حسین بن خلف تبریزی متخلص به "برهان" است که آن را در سال ۱۰۶۲ هـ. ق. در حیدرآباد دکن نوشته است. وی کتاب خود را که یکی از جامع‌ترین فرهنگهای فارسی به فارسی است با مراجعه به فرهنگهای لغت متعددی تالیف کرده است و چون به اغلب کتابهای معروف پیش از زمان خود توجه داشته است کتابی تدوین کرده که واژه‌نامه‌های دیگر را تحت الشعاع قرار داده است با همه این احوال فرهنگ برهان قاطع خالی از سهو و اشتباه نیست.

۱- این سه اثر عبارتست از: ۱- "رساله ابوحنیف سفدی" درباره این رساله رجوع شود به "مقدمه" لغت نامه دهخدا ص ۲۰۱۷۹. تفاسیر فی لغه الفرس قطران تبریزی "رجوع شود به فهرست نسخه‌های خطی فارسی ۱۹۴۰/۳ و ۳ لغت فرس درباره این کتاب رجوع شود به "مقدمه" آن.

۲- تنها در کتاب فرهنگ‌نویسی در هند و پاکستان تعداد ۱۲۴ واژه‌نامه درشش بخش معرفی شده است. در ایران نیز کتاب‌های مفیدی در این زمینه تالیف و تصنیف شده است که برخی از مهمترین فرهنگهای لغت این روزگار عبارتند از:

۱- صحاح الفرس تالیف شمس الدین محمد بن فخرالدین هندوشاه نخجوانی (رک: مقدمه - لغت نامه ص ۱۸۷).

۲- شرف نامه منیری تالیف ابراهیم قوام فاروقی (رک: پژوهشنامه فرهنگستان زبان ایران شماره ۲).

۳- موبدالغفلت تالیف محمد بن شیخ لاد دهلوی (رک: فرهنگ‌نویسی در هند و پاکستان ص ۶۶)

بقیه پاورقی در صفحه بعد

کتاب برهان قاطع مورد اقتباس فرهنگ‌نویسان بعد از خود واقع شده و کتاب‌هایی به تقلید از آن نوشته شده‌است و گاه‌گاه تاییدیه‌ها و ردیه‌هایی هم بر آن نوشته‌اند.^۱

قدیم‌ترین چاپ برهان قاطع در سال ۱۲۳۴ هـ ق ۰ در کلکته انجام گرفته‌است و بعدها در هندوستان و ایران بارها تجدید چاپ شده‌است ۰ مرحوم دکتر محمد معین با کوشش خستگی‌ناپذیر بسیاری از دشواری‌های آن را توضیح داده و در سال ۱۳۳۵ هـ ش ۰ چاپ جدیدی از این کتاب را در چهار جلد به جامعه ادب‌دوستان ارائه کرده‌اند همین تصحیح بعدها در پنج جلد چندین بار تجدید چاپ و منتشر شده‌است ۰

۲ - غیث اللغات

فرهنگ غیث اللغات تالیف محمد غیث‌الدین بن جلال‌الدین رام پوری است مؤلف این کتاب راه سال ۱۲۴۲ هـ ق ۰ برای طالبان ادب فارسی تالیف کرده‌است محمد غیث‌الدین چون مرد عالمی بوده‌است و در صرف و نحو و اشتقاق و عروض و موسیقی و فلسفه تبحری داشته ، شرح‌های مفیدی برای موضوعات مختلف در کتاب خود آورده‌است از مقدمه کتاب معلوم می‌شود که مؤلف برای تالیف این اثر متحمل رنج‌های بسیار شده و خوشبختانه اثری شایان توجه برای طالبان لغت به وجود آورده‌است ۰ آنچه در فرهنگ غیث‌اللغات نامطلوب به نظر می‌رسد طرز تدوین آن است که مؤلف با توجه به دو حرف اول و حرف آخر هر واژه اقدام به دسته بندی و تنظیم آن کرده‌است^۲ فرهنگ غیث‌اللغات در سال ۱۲۶۴ هـ ق ۰ با مباشرت مؤلف به چاپ رسیده‌است و سپس بارها در ایران و هندوستان تجدید چاپ شده و انتشار یافته‌است ۰^۳

موسسه انتشاراتی امیرکبیر در این اواخر این کتاب را که به اهتمام منصور ثروت و به ترتیب حروف تهجی و با مراعات ترتیب همه حروف آماده چاپ شده بود منتشر کرده‌است ۰

بقیه پاورقی از صفحه قبل

۴ - فرهنگ جهانگیری تالیف میرجمال‌الدین حسین بن فخرالدین حسن انجوی شیرازی ۰ (رک : مقدمه

لغت نامه ص ۱۹۶) ۰

۵ - فرهنگ رشیدی تالیف عبدالرشید بن عبدالغفور حسینی (رک : مقدمه لغت نامه ص ۱۲۸)

۶ - فرهنگ انجمن آرای ناصری تالیف رضاقلی خان هدایت (رک : مقدمه لغت نامه دهخدا ص ۲۱۹) ۰

۷ - فرهنگ نظام تالیف سید محمدعلی داعی الاسلام (رک : مقدمه لغت نامه ص ۲۲۴) ۰

۸ - کنز اللغات تالیف محمدبن عبدالخالق گیلانی (رک : مقدمه لغت نامه ص ۳۱۶) ۰

۱ - درباره برهان قاطع رجوع کنید به مقاله علی اصغر حکمت در "مقدمه" لغت نامه ص ۱۹۹ و "مقدمه"

برهان قاطع تصحیح دکتر معین ۰

۲ - در فصل روش تدوین واژه‌نامه‌ها طرز تدوین غیث اللغات مطرح شده‌است ۰

۳ - درباره این کتاب رجوع شود به "فرهنگ نویسی فارسی در هندوستان"، ص ۲۲۰ ز فرهنگ نظام ج ۵ ۰

۲- آندراج

این کتاب بزرگ و پر حجم تالیف محمد پادشاه متخلص به "شاد" منشی بهاراجه "آندراج" است که راجه یکی از ولایات هند بوده است. مولف برای جمع آوری این فرهنگ پز حجم واژه‌ها را از چند فرهنگ استخراج کرده و در زیر هر واژه‌ی عین عبارات کتاب‌های ماخذ خود را نقل کرده است و در پایان گزارش معنی و حرف اختصاری کتابی را که معنی واژه را از آن نقل کرده و آورده است بنابراین فرهنگ مجموعه‌ی است از فرهنگ‌های مختلف که به ترتیب حروف تهجی مرتب شده است. تالیف این کتاب در سال ۱۳۰۶ هـ. ق. به پایان رسیده است و نخستین بار در سال ۱۳۰۷ هـ. ق. در قطع رحلی در سه جلد انتشار یافته است فرهنگ آندراج به سرمایه کتابفروشی خیام و زیر نظر دکتر محمد دبیر سیاقی در هفت جلد در قطع وزیری در ایران تجدید چاپ شده است.

۳- فرهنگ نفیسی یا فرهنگ ناظم‌الاطبا ویا فرزند سارنفیسی

مولف این کتاب دکتر علی اکبرخان نفیسی (۱۳۴۲ - ۱۲۶۴ هـ. ق.) معروف به ناظم‌الاطبا است که از پزشکان نامی ایران بوده است و آثاری نیز در دانش پزشکی تالیف کرده است. اما اثر اصلی باقی مانده از او فرهنگفارسی است که مدت بیست و پنج سال برای تالیف آن با مراجعه به کتاب‌های معتبر لغت عرب و واژه‌نامه‌های فارسی عمر صرف کرده است. این کتاب از نظر اشتمال بر همه واژه‌های فارسی و عربی در شمار کتاب‌های با ارزش و قابل توجه است.

عنوان اصلی این کتاب فرزند سار نفیسی است و لفظ فرزند سار از لغات مجعول است و به معنی کتابی است در جمیع فنون حکمت و مولف سعی کرده است که بسیاری از کلمات علمی و تاریخی و جغرافیائی و حتی پاره‌ای از لغات زبان‌های اروپائی را با توضیحات آن‌ها در کتاب خود جمع آوری کند.

این فرهنگ در زمان حیات مولف به چاپ نرسید و سال‌ها بعد در ۵ جلد در تهران در فاصله سال‌های "۱۳۳۴ - ۱۳۱۷ هـ. ش." به سرمایه کتابفروشی خیام طبع و منتشر شد.

۵- لغت نامه دهخدا

مولف اصلی این اثر بزرگ مرحوم علی اکبر دهخدا (۱۳۳۴ - ۱۲۵۸ هـ. ش.) است لغت نامه دهخدا تنها فرهنگ لغت نیست. بلکه علاوه بر این که تقریباً مشتمل بر کلیه لغات فرهنگ‌های خطی و چاپی مهم است محتوی هزاران لغت و ترکیب و کنایه و مثل ماخوذ از متون نظم و نثر و دیگر آثار علمی و ادبی متقدمان است. اکثر این لغات دارای شواهد مختلف از کتاب‌های نظم و نثر است. خصوصیت دیگر لغت نامه تتبع و تفحص مولف و همکاران او درباره اعلام و اماکن است. استاد دهخدا بنا بر شور و عشق سرشار وطن دوستی توجه بسیاری به بزرگان ایرانی مبذول داشته و شرح احوال آنان را به گونه‌ای بسوط در اثر خود آورده است.

۱- برای اطلاعات بیشتر ر. ک: "مقدمه" لغت نامه، ص ۲۲۰

۲- برای ملاحظه اطلاعات بیشتر ر. ک: "مقدمه لغت نامه دهخدا ص ۲۲۱"

در دی ماه سال ۱۳۲۴ هـ. ش. مجلس شورای ملی با تصویب قانون خاصی هزینه چاپ لغت نامه دهخدا را در بودجه خود قرار داد و وزارت فرهنگ سابق " وزارت آموزش و پرورش فعلی " را مکلف به همکاری با سازمان لغت نامه دهخدا ساخت نخستین جلد لغت نامه در ۵۰۰ صفحه در اسفند ماه سال ۱۳۲۵ هـ. ش. منتشر شد و کار انتشار آن بی وقفه و گاهی با وقفه ادامه یافت تا جلد دویست و بیست و دوم آن یا آخرین جلد آن در سالهای اخیر پس از انقلاب از چاپ بیرون آمد.

برای جمع و تدوین این اثر بزرگ علاوه بر مرحوم دهخدا جمع کثیری از دانشمندان و فضلای زمان عمر صرف کرده‌اند، پس از درگذشت مولف تدوین لغت نامه تا سال ۱۳۴۵ زیر نظر دکتر محمد معین بود و از آن به بعد تا پایان کار استاد دکتر شهیدی نظارت بر جمع و تدوین و چاپ آن را به عهده دارند.^۱

۶ - فرهنگ فارسی معین

مولف این کتاب مرحوم دکتر محمد معین است (۱۳۵۰ - ۱۲۹۸ هـ. ش) مولف در صدد تالیف فرهنگی بوده‌است که نیازمندی‌های نسل معاصر را رفع کند. برای برآوردن چنین نیازی به مطالعه در کتابخانه‌های ایران پرداخته و یادداشت‌هایی برای سلسله فرهنگهای خود تهیه کرده‌است. و همان گونه که در مقدمه جلد اول کتاب آمده‌است مولف در نظر داشته‌است فرهنگهای خود را هر سه گروه تنظیم و تدوین کند.

بدین شرح الف : فرهنگهای عمومی

ب : فرهنگهای اختصاصی مربوط به زبان و ادب فارسی

ج : فرهنگهای موضوعی

و تنها فرهنگهای عمومی او شامل شش کتاب بوده است که از فرهنگ مورد بحث به عنوان فرهنگ متوسط فارسی یاد شده‌است. این کتاب بر پایه روش دقیق علمی در سه بخش : لغات و ترکیبات خارجی و اعلام در شش جلد با ضبط تلفظ آن‌ها تنظیم شده‌است. مولف با همکاری استادان و فاضلان معاصر و شرق شناسانی کسبه اسامی آن‌ها را در مقدمه جلد اول کتاب یاد کرده‌است این مهم را به انجام رسانیده‌است. مآخذی که برای تالیف این کتاب مورد استفاده مولف بوده‌است بالغ بر ۷۲ کتاب و نشریه‌است که با علاقمندی در متن کتاب از آن‌ها یاد شده‌است. این فرهنگ لغت نخستین بار بین سالهای (۱۳۵۲ - ۱۳۴۲ هـ. ش) در شش جلد به سرمایه موسسه انتشارات امیر کبیر به چاپ رسیده و منتشر شده‌است. و بعدها نیز مکرراً تجدید چاپ شده است.^۲

۷ - لغت نامه فارسی

لغت نامه فارسی فرهنگ لغت مفصلی است که موسسه لغت نامه دهخدا با استفاده از تجارب چندین دهساله خود با حذف اعلام تاریخی و جغرافیایی لغت نامه دهخدا و تجدید نظر در شیوه نگارش و چاپ آن لغت نامه به انتشار آن همت گماشته‌است. ظاهراً " تالیف بخش‌های مختلف این لغت نامه را محققان مختلف به

۱ - برای ملاحظه اطلاعات بیشتر رک : مقدمه لغت نامه ص ۳۹۷ و تکمله آن

۲ - درباره فرهنگ معین رجوع شود به مقدمه دکتر معین در اول جلد اول

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

خود آزمایی ۲

۱ - قدیم‌ترین فرهنگ فارسی به فارسی موجود کدام است و در چه قرن تالیف شده است؟

الف - البلغه قرن چهارم

ب - دستور اللغه قرن پنجم

ج - لغت فرس اسدی طوسی

د - تاج المصادر قرن چهارم

۲ - مولف برهان قاطع کیست و در چه سالی به تالیف این کتاب پرداخته است؟

الف - محمد غیاث الدین بن جلال الدین رام پوری در سال ۱۰۶۲ هـ . ق .

ب - محمد حسین بن خلف تبریزی در سال ۱۲۴۲ هـ . ق .

ج - محمد غیاث الدین جلال الدین در سال ۱۲۴۲ هـ . ق .

د - محمد حسین بن خلف تبریزی در سال ۱۰۶۲ هـ . ق .

۳ - در فرهنگ غیاث اللغات چه عامل نامطلوبی قابل ذکر است؟

الف - طرز تدوین آن که با توجه به دو حرف اول و حرف آخر واژه‌ها تنظیم شده است .

ب - طرز تدوین آن که با توجه به حرف اول و دو حرف آخر واژه‌ها تنظیم شده است .

ج - وجود لغات عربی بسیار در آن که براساس مصدر کلمات تنظیم شده است .

د - طرز تدوین آن که با توجه به حروف تهجی مرتب شده است .

۴ - فرهنگ غیاث اللغات چه امتیازی دارد؟

الف - حجیم بودن و در برداشتن تعداد زیادی لغات

ب - تدوین کتاب براساس ریشه لغات

ج - اشتغال بر کلیه واژه‌های فارسی و عربی

د - نگاشتن شرح‌های مفیدی برای موضوعات مختلف

۵ - فرهنگ آندراج چه امتیازی را داراست؟

الف - مجموعه‌ای است از فرهنگهای مختلف

ب - اشتغال بر کلیه لغات عربی و فارسی

ج - ذکر عین عبارات کتابهای ماخذ در زیر هر واژه

د - الف و ج صحیح است

درستی - نادرستی عبارتهای زیر را مشخص نمایید .

۶ - فرنودسار به معنای کتابی است در جمیع فنون حکمت و دایره‌المعارفی است از سعید نقیسی .

نادرست

درست

۷- لغت نامه دهخدا علاوه بر اشتمال بر لغات فرهنگهای خطی و چاپی مهم، محتوی هزاران لغت و ترکیب و

کتابخانه

کتابیه و مثل نیز می باشد.

درست نادرست

۸- دهخدا به تصویب مجلس شورای ملی و با تصویب قانون خاصی اقدام به جمع آوری لغات نمود.

درست نادرست

۹- فرهنگهای معین در سه گروه تنظیم شده اند و فرهنگ عمومی او شامل ۶ کتاب است.

درست نادرست

۱۰- فرهنگ فارسی معین در سه بخش لغات، ترکیب خارجی و اعلام تنظیم شده است.

درست نادرست

درست نادرست

درست نادرست

درست نادرست

درست نادرست

درست نادرست

درست نادرست

مبحث دوم

فرهنگهای اختصاصی

هدف: از شما انتظار می رود پس از مطالعه این مبحث بتوانید:

۱- ویژگیهای مهمترین فرهنگهای موضوعی رشته ادبیات فارسی

را مشخص نمایید.

فرهنگ‌های اختصاصی

فرهنگ‌های اختصاصی خود شامل فرهنگ‌های بسیاری است که برخی از آن‌ها در روزگاران پیشین و بسیاری است که برخی از آن‌ها در روزگاران پیشین و بسیاری دیگر در این اواخر تالیف و تدوین شده است. این فرهنگ‌ها حاوی موضوعات مختلف و متعدد است که آن‌ها را می‌توان به چندین گروه تقسیم کرد.^۱ در اینجا برای رعایت اختصار به معرفی مختصر چند فرهنگ موضوعی که برای دانشجویان رشته ادبیات فارسی مفید است پرداخته می‌شود.

۱- فرهنگ معارف اسلامی

این کتاب تالیف دکتر سید جعفر سجادی است و اصطلاحات مربوط به علوم: فلسفه، منطق، فقه، اصول، کلام، تفسیر، هیات، نجوم، ملل و نحل، گاه‌شماری و ادبیات را شامل است. شرکت مولفان و مترجمان آن را در چهار جلد به طبع رسانیده و منتشر کرده است.

۲- فرهنگ علوم عقلی

این کتاب هم از تالیفات دکتر سید جعفر سجادی است و حاوی اصطلاحات فلسفی، منطقی، اخلاقی، عرفانی و اجتماعی است و نخستین بار کتابخانه ابن سینا آن را منتشر ساخته است.

۳- فرهنگ اصطلاحات نجومی

این فرهنگ را آقای ابوالفضل مصفی تالیف کرده است و بار نخست بوسیله موسسات تاریخ و فرهنگ ایران طبع و منتشر شده است.

۴- فرهنگ مصطلحات عرفا و شعرا

این فرهنگ را آقای دکتر سید جعفر سجادی تالیف کرده است و به سرمایه کتابفروشی بولدر جمهوری در سال ۱۳۳۹ به طبع رسیده است.

۵- فرهنگ لغات و تعبیرات «مثنوی»

این فرهنگ را آقا دکتر سید صادق گوهرین تالیف کرده است و بار اول بوسیله انتشارات دانشگاه تهران در هفت جلد به چاپ رسیده است.

۶- حافظ موسیقی

شرح اصطلاحات موسیقی در شعر حافظ است که آقای حسینعلی ملاح به تالیف آن اقدام کرده است و

۱- از آن جمله است: ۱- فرهنگ‌های موضوعی که به نحوی با زبان و ادبیات فارسی مرتبط می‌شود.

۲- فرهنگ‌های موضوعی که با جامعه و مسائل مربوط به آن ارتباط پیدا می‌کند.

۳- فرهنگ‌های مربوط به گویش‌ها و لهجه‌ها

۴- فرهنگ‌های مربوط به زبان‌های پیش از اسلام

۵- فرهنگ‌های مربوط به علوم و فنون که خود شامل فرهنگ‌های بسیاری است.

در سال ۱۳۵۱ طبع و منتشر شده و در سال ۱۳۶۳ تجدید چاپ شده است .

۷- اصطلاحات دیوانی دوره غزنوی و سلجوقی

این کتاب را آقای دکتر حسن انوری تألیف کرده است و بوسیله کتابخانه طهوری چاپ و منتشر شده است .

۸- فرهنگ البسه مسلمانان

این فرهنگ تألیف رینهرت دزی و ترجمه حسنعلی هروی است که بوسیله انتشارات دانشگاه تهران

به چاپ رسیده و منتشر شده است .^۱

۱- تعداد این گونه فرهنگها بسیار است که یادآوری برخی از آنها در حاشیه کتاب ضروری می‌نماید .

۱- فرهنگ تاریخی زبان فارسی، از انتشارات موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی

۲- فرهنگهای لغات شاهنامه مانند: فرهنگ شاهنامه تألیف دکتر رضا زاده شفق و معجم شاهنامه و

فرهنگ مفصل و دلف .

۳- فرهنگ ایران باستان نگارش ابراهیم پور داود .

۴- فرهنگ پهلوی تألیف دکتر بهرام فره وشی

و فرهنگهای دیگر .

۱- فرهنگ معارف اسلامی در چند جلد و بوسیله چه کسی تألیف شده است ؟

الف - در شش جلد بوسیله دکتر سید جعفر سجادی

ب - در چهار جلد بوسیله دکتر سید جعفر سجادی

ج - در ۷ جلد بوسیله دکتر حسن انوری

د - در ۶ جلد بوسیله دکتر حسن انوری

۲- هر یک از فرهنگهای زیر بوسیله چه کسی نوشته شده است ؟ (پاسخهای انحرافی وجود دارد) .

۱ - سید جعفر سجادی

الف - فرهنگ معارف اسلامی

۲ - حسینعلی ملاح

ب - فرهنگ علوم عقلی

۳ - ابوالفضل مصفی

ج - حافظ موسیقی

۴ - سید صادق گوهرین

د - فرهنگ اصطلاحات نجومی

۵ - حسینعلی هروی

ه - فرهنگ مصطلحات عرفا و شعرا

۶ - حسن انوری

و - فرهنگ لغات و تعبیرات مثنوی

درستی - نادرستی عبارتهای زیر را مشخص کنید:

۳ - اصطلاحات دیوانی دوره غزنوی و سلجوقی بوسیله دکتر حسن انوری تألیف و بوسیله کتابخانه طهرانی

انتشار یافت .

نادرست

درست

۴ - فرهنگ البسه مسلمانان توسط حسینعلی هروی تألیف و بوسیله انتشارات دانشگاه تهران منتشر شد .

نادرست

درست

۵ - فرهنگ علوم عقلی مربوط به علوم هیات، نجوم، علل و نحل، گاه شماری و ادبیات است .

نادرست

درست

گفتار دوم

فرهنگ‌های فارسی به زبان بیگانه

هدف: از شما انتظار می‌رود پس از مطالعه این مبحث بتوانید:

۱- تاریخچه تالیف واژه‌نامه‌های زبان فارسی به زبانهای دیگر را

مشخص کنید.

فرهنگ های فارسی به زبان بیگانه

این دسته از فرهنگها علی الاصول باید شامل فرهنگهای متعددی باشد که چهار دسته مهم از آنها را می توان به شرح زیر بررسی کرد:

الف : فرهنگهای فارسی به عربی

ب : فرهنگهای فارسی به زبان های اروپایی و امریکایی

ج : فرهنگ های فارسی به ترکی

د : فرهنگهای فارسی به هندو و اردو و پشتو

الف : فرهنگهای فارسی به عربی

ابوالفضل مختدین حسین بیهقی (۲۷۰ - ۳۸۵) هجری قمری نویسنده معروف زمان غزنویان ظاهراً نخستین کسی است که فعلی از رسائل خود را که مورد نیاز کاتبان آن زمان بوده است به لغات و اصطلاحات فارسی به عربی اختصاص داده است. بیهقی در آن رساله نویسندگان فارسی زبان را آگاه می کند که اعراب در برابر اصطلاحات فارسی زبانان چه اصطلاحی به کار می برند این رساله بار نخست در سال ۱۳۳۰ شمسی در کتابی با نام پارسی نغز توسط علی اصغر حکمت انتشار یافته است و بار دوم در سلسله انتشارات اندیشه نیک به شماره ۳ در سال ۱۳۵۵ به تصحیح دکتر صادق کیا تحت عنوان "چند سخن که دبیران در قلم آرند" به چاپ رسیده و منتشر شده است.

این گونه فرهنگها معمولاً برای کسانی تالیف می شود که به زبان فارسی سخن نمی گویند. مانند "المعجم الذهبی" که دکتر محمد تونجی برای دانشگاه های دمشق و حلب نوشته است و در سال ۱۹۶۹ میلادی به چاپ رسانیده است.

ب : فرهنگ های فارسی به زبان های اروپایی و امریکایی

از قرن سیزدهم هجری که پای ایرانیان به اروپا باز شد. نیاز به داشتن واژه نامه های فارسی به زبان های اروپایی به شدت احساس گردید و برای برآوردن این نیاز واژه نامه های متعددی تالیف گردید که بسیاری از آنها به چاپ رسیده و برخی دیگر به صورت نسخه های خطی در کتابخانه ها باقی مانده است. مقاله ای به قلم آقای ایرج افشار درباره معرفی فرهنگهای فارسی به زبان های اروپایی در مقدمه لغت نامه دهخدا به چاپ رسیده است که در آن شصت فرهنگ از زبان فارسی به زبان های انگلیسی و عربی و روسی و ترکش و فرانسوی و آلمانی و ارمنی معرفی شده است^۱ در کتاب فرهنگ نویسی در هند و پاکستان نیز تعداد معتنا بیی از فرهنگهای فارسی به زبان های اروپایی معرفی شده است^۲ بی گمان هم اکنون تعداد این گونه فرهنگها

۱- رجوع شود به مقدمه لغت نامه دهخدا ص ۳۷۵

۲- مراجعه شود به کتاب فرهنگ نویسی فارسی در هند و پاکستان ص ۲۷۱ به بعد.

بسیار بیشتر از آن‌ها است که در این مقاله یا کتاب فرهنگ‌نویسی نقل شده است.

ج: فرهنگ‌های فارسی به ترکی

پس از حمله مغول به ایران در اوایل سده هفتم هجری و برجیده شدن دستگاه خلافت عباسی در اواسط همان قرن، در اواخر قرن هفتم و اوایل قرن هشتم امپراطوری بزرگ اسلامی به دست ترکان در آسیای صغیر پایه گذاری شد و در سده نهم هجری قمری به کمال عظمت و شکوه خود رسید و یکی از بادآورده‌ترین دولت‌های اسلامی گشت. این امپراطوری در حدود بیش از شش قرن دوام آورد. دولت عثمانی در همسایگی ایران محیط امنی به وجود آورد که پناهگاه ایرانیان آواره از وطن گردید. در نتیجه این اختلاط‌ها وحشر و نشرها و مبادلات فرهنگی، کانون فرهنگی فعالی در آسیای صغیر به وجود آمد. تدوین و تنظیم فرهنگ‌های لغت یکی از نخستین نتایج فعالیت‌های این کانون فرهنگی است که مدت‌ها دوام داشته است. تحقیق در فهرست‌های موجود در کتاب خانه‌های ترکیه به این نتیجه می‌رسد که کتاب‌های بسیاری درباره لغت فارسی به ترکی تدوین و تالیف شده‌است و حتی برای بسیاری از فرهنگ‌ها گزارش‌های مفصّلی ترکی به رشته تحریر درآمده است البته پاره‌ای از فرهنگ‌های ترکی به فارسی و فرهنگ‌های لغت سه‌زبانه عربی فارسی ترکی نیز تالیف شده‌است گاهی نیز به شیوه نصاب الصبّیان کتاب‌های نصاب فارسی به ترکی و به عکس نیز به نظم کشیده شده است.

د: فرهنگ‌های فارسی به هندو و اردو و پشتو

در شبه قاره هندوستان علاوه بر فرهنگ‌های لغت فارسی به فارسی که پیش از این دیدیم واژه‌نامه‌های فارسی به هندی و فارسی به اردو و فارسی به پشتو نیز تالیف و تدوین شده‌است. مولف کتاب فرهنگ‌نویسی در هند و پاکستان به شرح زیر به معرفی آن‌ها پرداخته‌است.

الف: ۲۱ فرهنگ فارسی به اردو

ب: ۳ فرهنگ فارسی به هندو

ج: ۱ فرهنگ فارسی به پشتو

چون این گونه فرهنگ‌ها مورد نیاز دانشجویان مانسبت از معرفی بیشتر آن‌ها خود داری می‌شود.

خودآزمایی ۲

۱- اولین کسی که فصلی از رسائل خود را به لغات و اصطلاحات فارسی به عربی اختصاص داد، که بوده است ؟

الف - محمد تونجی

ب - ابوالفضل محمد بن حسین بنیهقی

ج - محمد حسین بن خلف تهریزی

د - محمد غیاث الدین بن جلال الدین رام پوری

۲- برای آشنایی با واژنامه‌های فارسی به زبانهای اروپایی و امریکایی به کدامیک از کتب زیر می‌توان

مراجعه نمود ؟

الف - مقدمه لغت نامه دهخدا

ب - مقدمه لغت نامه دکتر مجید معین

ج - فرهنگد نویسی فارسی در هند و پاکستان

د - الف و ج صحیح است .

۳- نگارش فرهنگهای لغت فارسی به ترکی از چه زمانی شروع شد ؟

الف - از قرن ششم

ب - از قرن هفتم

ج - از قرن نهم

د - از قرن هشتم

فعالیت ۱

با مراجعه به مقدمه لغت نامه دهخدا و مطالعه مقالات مختلف درباره فرهنگهای مختلف لغت،

تاریخچه، مختصری درباره فرهنگهای فارسی و تحولات آنها تهیه فرمایید.

فعالیت ۱

با مراجعه به مقدمه لغت نامه دهخدا و مطالعه مقالات مختلف درباره فرهنگهای مختلف لغت،

تاریخچه، مختصری درباره فرهنگهای فارسی و تحولات آنها تهیه فرمایید.

مطالعه و تحقیق در مورد لغت دهخدا و مقایسه آن با لغت معین و فرهنگ فارسی

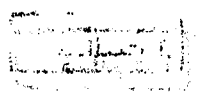
مطالعه و تحقیق در مورد لغت معین و مقایسه آن با لغت دهخدا و فرهنگ فارسی

فعالیت ۲

با مراجعه به کتب " فرهنگ فارسی " " دکتر محمد معین و لغت نامه دهخدا اطلاعاتی درباره " جرجی

زیدان " نویسنده عرب تهیه و یافته‌های خود را از این دو کتاب باهم مقایسه کرده و نتیجه را با مربی آموزشی

خود در میان بگذارید.

پیشینه و تاریخچه زبان فارسی و ریشه‌های آن در زبان‌های دیگر
تاریخچه و تحول واژه‌ها در طول زمان

گفتار سوم

فرهنگ‌های زبان‌های بیگانه فارسی

هدف: از شما انتظار می‌رود پس از مطالعه این مبحث بتوانید:

7 سوالی

۱- نمونه‌ها از فرهنگ‌های لغت عربی به فارسی را نام برده و غلط مولف

زمان تالیف و کاربرد هر یک از آنها را مشخص کنید.

در این بخش از کتاب، به بررسی لغت‌های عربی به فارسی پرداخته شده است. این لغت‌ها در طول تاریخ فارسی به کار رفته‌اند و بسیاری از واژه‌های جدید را به فارسی معرفی کرده‌اند.

یکی از این لغت‌ها، لغت‌نامه‌ای است که در دوره صفویه به فارسی ترجمه شده است. این لغت به بررسی واژه‌های عربی و فارسی پرداخته است و به دلیل جامعیت و دقت، یکی از بهترین منابع برای مطالعه لغت‌شناسی است.

از شما انتظار می‌رود که پس از مطالعه این بخش، بتوانید واژه‌های عربی را در متون فارسی تشخیص دهید و کاربرد آن‌ها را در متون مختلف توضیح دهید.

فرهنگ‌های زبان‌های بیگانه به فارسی

در این فصل نیز با انبوه فرهنگ‌های لغت از زبان‌های مختلف دنیا به زبان فارسی از ژاپنی و کره‌ای و چینی تا اسپانیایی و پرتغالی به فارسی مواجه هستیم، اما برای مراعات اختصار از چند فرهنگ لغت از فرهنگ‌های لغت عربی به فارسی نام می‌بریم و به معرفی مختصر دو کتاب اکتفا می‌کنیم.^۱

برخی از این فرهنگها مانند "المصادر" تالیف روزنی^۲ و "السامی فی الاسامی" تالیف میدانی^۳ و "مقدمه الادب" زمخشری^۴ و "تاج المصادر" بیهقی^۵ و "المراح من الصحاح" قرشی^۶ و "عین الاسماء"^۷ محمود سجزی مورد توجه محققان بنام است و در موارد نیاز به معنی لغت به این کتاب‌ها مراجعه می‌کنند و برخی دیگر هرچند که در این اواخر تالیف شده‌است اما در میان زبانان رواج بیشتری پیدا کرده است.^۸

۱- تدوین فرهنگ‌های لغت عربی به فارسی در شده پنجم هجری در خراسان آغاز شده‌است مشهورترین این آثار در قرن پنجم "البغه" تالیف ابویوسف یعقوب بن احمد نیشابوری است و المرقاه و دستور اللغه ادیب‌نظری است. البغه و المرقاه توسط بنیاد فرهنگ ایران به طبع رسیده‌است.

۲- المصادر تالیف ابوعبدالله حسین بن احمد روزنی "در گذشته به سال ۴۸۶ هـ ق. است مولف این کتاب را در دو بخش مصادر ثلاثی مجرد و ثلاثی مزید تالیف کرده‌است این کتاب در سال ۱۳۳۹ در مشهد به چاپ رسیده است.

۳- السامی فی الاسامی تالیف احمد بن محمد بن احمد میدانی نیشابوری "در گذشته به سال ۵۱۸ هـ ق. است السامی السامی فی الاسامی در سال ۱۳۴۵ شمسی از طرف بنیاد فرهنگ ایران به طبع رسیده‌است.

۴- مقدمه الادب تالیف ابوالقاسم محمود بن عمر زمخشری "در گذشته به سال ۵۲۸ هـ ق." است. این کتاب در دو بخش و سه مجلد به تصحیح سید محمد کاظم امام از طرف دانشگاه تهران به طبع رسیده‌است.

۵- تاج المصادر بیهقی "در گذشته به سال ۵۴۴ هـ ق." است این کتاب ابتدا در هندوستان به چاپ رسیده و در سال‌های اخیر از طرف موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی انتشار یافته‌است.

۶- "المراح من الصحاح" ترجمه جمال‌الدین محمد بن عمر بن خالد قرشی "در گذشته در اواخر قرن هفتم" است این کتاب چندین بار در هندوستان به چاپ رسیده و یک بار نیز در تهران به طبع رسیده‌است.

۷- مهذب الاسماء و تالیف محمود بن عمر بن محمود سجزی است مجلد اول این کتاب از طرف شرکت انتشارات علمی و فرهنگی انتشار یافته‌است.

۸- علاوه بر کتاب‌های یاد شده کتاب‌های لغت دیگری هم در این باب تالیف شده است که اغلب آن‌ها به چاپ رسیده‌است. مانند "قانون ادب" تالیف جهیش لفلپسی و کنز اللغات تالیف محمد بن عبدالخالق کیلانی و دستور الاخوان تالیف بدر محمد دهاوال.

۱- منتخبی الارب فی لغة العرب

این کتاب تالیف عبدالرحیم بن عبدالکریم صفی پوری هندی از دانشمندان بنده سیزدهم هجری در هندوستان است. این کتاب یکی از بزرگترین و معروفترین لغت‌های عربی به فارسی است که در هندوستان تالیف شده است. مولف در سال ۱۲۵۲ ه. ق. تالیف این کتاب را بر مبنای ترجمه قاموس فیروز آبادی آغاز کرده است و سپس با استفاده از فرهنگهای لغت معروف آن را تکمیل نموده است. با توجه به کتات هاپسی که در تالیف این کتاب مورد استفاده مولف بوده است این کتاب یکی از مراجع مفید برای دانشجویان و پژوهندگان می‌تواند باشد اما تذکر این نکته نیز ضروری است که این فرهنگ همانند بسیاری از فرهنگها، خالی از سهو و اشتباه نیست. روش تدوین این کتاب بر پایه ریشه لغات است مولف در زیر هر عنوانی نخست اسما و معانی آنها را آورده است و سپس به گزارش معنی افعال پرداخته و در آخرین بخش معنی افعال ثلاثی مزید و احيانا رباعی را نقل کرده است.

این کتاب نخستین بار زیر نظر مولف در کلکته در چهار جلد به چاپ رسیده است و سپس در ایران از روی همین چاپ در سال ۱۲۹۸ ه. ق. به صورت چاپ سنگی منتشر شده است و در سال ۱۳۳۷ ه. ش. در تهران تجدید چاپ شده است. خط بد و ناخوانای این کتاب یکی از مشکلات آن است.

۲- سنگلاخ

این کتاب تالیف میرزا مهدی خان استرآبادی منشی نادرشاه افشار است مولف این کتاب را در سال ۱۷۲ ه. ق. تالیف کرده است. این کتاب شرح لغات مشکل اشعار امیر علی شیرنواپی است و به همین جهت بیشتر لغاتش ترکی جفتایی است اما لغات لهجه‌های دیگر ترکی و بعضی لغات مغولی نیز در آن نقل شده است قسمت اول این کتاب در سال ۱۹۱۰ میلادی در هندوستان به چاپ رسیده است و چاپ عکسی همه کتاب در سال ۱۹۶۰ میلادی صورت گرفته است.

خودآزمایی ۵

۱- منبع اصلی برای تالیف فرهنگ منتهی الابد چه کتابی بوده است ؟

الف - قاموس فیروز آبادی

ب - غیث اللغات محمد غیث الدین بن جلال الدین رام پوری

ج - صحاح الفرس شمس الدین محمد بن فخرالدین

د - موید الفضا تالیف محمد بن شیخ لاددهلوی

۲- هریک از کتب زیر توسط چه کسی تالیف شده است ؟

الف - سنگلاخ ۱ - بیهقی

ب - السامی فی الاسامی ۲ - میدانی

ج - مقدمه الابد ۳ - زمخشری

د - تاج المصادر ۴ - میرزا مهدی خان استرآبادی

۳- برای اطلاع از شرح لغات مشکل اشعار امیر علی شیرنوازی کدامیک از کتب زیر می توانند مفید باشند ؟

الف - منتهی الابد فی لغة العرب

ب - سنگلاخ

ج - مقدمه الابد

د - کنز اللغات

هدف کلی - آشنائی با روشها و فنون مؤثر مطالعه به نحوی که دانشجویان از مطالعه منظم و دقیق، درون

مهارتهای زیر را بدست آورد.

- ۱-۲ - با استفاده از فن تعدیل رفتار، وقت خود را برای مطالعه تنظیم کند.
- ۲-۴ - مفهوم یادگیری کلامی و مراحل سه گانه آنرا شرح دهد.
- ۲-۳ - براساس مراحل سه گانه یادگیری کلامی متون امری و غیر امری را مطالعه نمایند.
- ۲-۴ - بر پایه تشخیص اهمیت ساختاری مطلب به نحو مطلوب یادداشت برداری کند.
- ۲-۵ - با بکارگیری روشهای خاص، گنجینه واژگانی خود را افزایش دهد.
- ۲-۶ - روشهای خلاصه کردن شفاهی و از برخواندن را برای تقویت حافظه و فهم مطلب بکار برده.
- ۲-۷ - مطابق روش خلاصه کردن بندها از متون خلاصه برداری کند.
- ۲-۸ - برای به خاطر سپردن مطالب درسی از روش برگه "نکته های مهم" و الگوهای دقیق خوانی استفاده کند.
- ۲-۹ - انواع سئوالاتی را که در مطالعه تجسی می توان طرح گردد فهرست نماید.
- ۲-۱۰ - انواع سئوالات متناسب با مطالعه دقیق و تجسی را در متون مورد مطالعه طرح نماید.

منابع مطالعه این درس

- ۲-۱۱ - کتاب فن مطالعه - تألیف لیندا فریل انیس، ترجمه علی صلحجو، مرکز نشر دانشگاهی، فصول ۱ الی ۶ (فصل ۵) صص ۱-۱۱۱
- ۲-۱۲ - کتاب روشهای مطالعه (روشهای ۱ و ۴ و ۵) (خواندن: اجمالی، دقیق خوانی، تجسی)
- ۲-۱۳ - تکلیف: براساس توضیح مندرج در انتهای جزوه راهنما

ضمیمه درس سوم

(نمونه ای از مطالعه الواح مبارکه)

کتاب درسی مثالهایی را در زمینه پیدا کردن مطالب اصلی در مطالعه بند به بند ارائه نموده است. جهت تکمیل این درس يك نمونه از شیوه اعمال روشهای مطروحه در این درس بر روی يك متن امری ارائه می شود. لازم به تذکر است که درس چهارم بطور کامل اختصاص به مطالعه الواح مبارکه دارد. ضمیمه مورد نظر فقط در جهت تکمیل درس سوم و انجام تکلیف است. در عین حال زمینه مطالعه درس چهارم را هم فراهم می آورد. متن نمونه اولین لوح مندرج در دریای دانش است. شاید شما نتوانید مشابه متون غیر امری بند یا پاراگراف یا مطلب اصلی را در الواح مبارکه مشخص نمایید. زیرا الواح مبارکه به لحاظ سبک و سیاق ماهیتاً با سایر متون متفاوتند. لهذا نمونه مورد نظر می تواند در این باره شما را راهنمایی نماید.

بسم الله الابهی

مقصود از کتابهای آسمانی و آیات الهی آنکه مردمان بزاستی و دانائی تربیت شوند. که سبب راحت خود و بندگان شود. هر امری که قلب را راحت نماید و بزرگی انسان بیفزاید و ناس را راضی دارد مقبول خواهد بود. مقام انسان بلند است اگر بانسانیت مزین والا پست تر از جمیع مخلوق مشاهده می شود.

بگوای دوستان امروز را غنیمت شمردید و خود را از فیوضات بحر تعالی محروم ننمائید. از حق می طلبیم جمیع را بطراز عمل پاک و خالص در این یوم مبارک مزین فرماید انه هوالمختار.

این بیان مبارک دارای دوپاراگراف (در کتاب دریای دانش) است. ولی همانطور که ملاحظه می شود. هر پاراگراف پیش از یک مطلب اصلی دارد. لهذا برای آنکه به مطالب اصلی لوح بهتر آشنا شویم، لسوچ مبارک را به نحو دیگری می نویسیم. در این شیوه نوشتن هم مطلب اساسی را می شناسیم و هم مطالب مربوط به مطلب اصلی.

شود. هر چه بیشتر دعا کنید، بیشتر برکت دعاها را می‌بینید. دعاها را در هر وقت و در هر مکانی که بخواهید بخوانید.

در وقت استعاذت بگویند: **"بسم الله الابهی"** این عبارت را در هر وقت که بخواهید بخوانید.

- مقصود از کتابهای آسمانی و آیات الهی آنکه مردمان بر راستی و دانائی تربیت شوند که سبب راحت خود و بندگان شود.

- هر امری که قلب را راحت نماید و بر بزرگی انسان بیفزاید و ناس را راضی دارد مقبول خواهد بود.

- مقام انسان بزرگ است اگر با انسانیت مزین و آلا هست تراز جمیع مخلوق مشاهده می‌شود.

- بگوای دوستان امروز را غنیمت شمردید و خود را از فیوضات بحر تعالی محروم ننمائید.

- از حق می‌طلبیم جمیع رابطراز عمل پالک و خالص در این یوم مبارک مزین فرماید.

- انه هوالمختار . "

در این تفکیک مطالب و باز نویسی لوح می‌توانیم حداقل ۵ مطلب اصلی را استخراج نمائیم و مطالب

مربوط بهر یک را نیز دریابیم:

مطلب اصلی	مطلب مربوط به آن مطلب اصلی
۱ - مقصود از کتب و آیات الهی	تربیت مردمان - دانائی و راستی - راحتی بندگان
۲ - مقبولیت یک عمل (شرط)	راحتی قلب - افزودن بر بزرگی - رضایت مردم
۳ - بلندی مقام انسان (شرط)	مزین بودن به انسانیت
۴ - غنیمت شمردن یوم ظهور	محروم نشدن از بحر تعالی
۵ - حق برای بندگان طلب توفیق می‌نماید	برای اعمال پالک و خالص

ارتباط مطالب۱ - ارتباط مطالب در لوح مورد نظر

حداقل در مطلب مرتبط بهم را در مطالب این لوح در همان بررسی اولیه می‌توانیم استخراج نمائیم.

الف: مقام انسان بلند است اگر به انسانیت مزین، در پاراگراف اول و امروز را غنیمت شمیرد و خود را از فیوضات بحر تعالی محروم ننماید (در پاراگراف دوم) همانطور که ملاحظه می‌شود، تعالی مقسام انسان در صورتی است که از فیوضات بحر تعالی محروم نشود.

ب: هر امری که قلب را راحت نماید و بزرگی انسان بیفزاید و ناس را راضی نماید مقبول خواهد بود، مطالب فوق شروط مقبولیت یک عمل است

در پاراگراف دوم می‌فرمایند: از حق می‌طلبیم جمیع رابطراز عمل پاک و خالص در این یوم مبارک مزین فرمایند.

همانطور که ملاحظه می‌شود بین شرائط یک عمل مقبول و همچنین عمل پاک و خالص در این یوم می‌توان ارتباطی نسبی برقرار نمود. و تا حدودی متوجه شد که یک عمل پاک و خالص چگونه عملی است.

۲ - ارتباط با مطالب سایر النواح

مطلب اول لوح مبارک را اینطور یادداشت نمودیم.

مقصود از کتابهای آسمانی و آیات الهی آنکه مردمان پر راستی و دانائی تربیت شوند که سبب راحت خود و بندگان شود.

و نتیجه‌ای که گرفتیم این بود: مقصود از کتابهای آسمانی تربیت مردمان پر راستی و دانائی و حصول راحتی بندگان است.

حال برای آنکه موضوع را بهتر درک نمائیم یک پاراگراف از لوح مبارک مقصود در صفحه ۱۲ عزیزای دانش را مطالعه می‌کنیم، قوله العزیز:

" اگر نفسی در کتب منزله از سماء احدیه بدیده بصیرت مشاهده نماید و تفکر کند انراک می‌نماید که مقصود آن است جمیع نفوس، نفوس واحده مشاهده شوند تا در جمیع قلوب نقش خاتم " الملك للسه " منطبع شود. و شمس عنایت و اشراقات انجمن فضل و رحمت جمیع را احاطه نماید"

ملاحظه می‌کنیم که مجدداً " مقصود از کتب آسمانی نکر شده ولی در اینجا مشخص می‌فرمایند کسبه حاصل تفکر در این کتب مشاهده وحدت نفوس بشری است. در چنین وضعی شمس عنایت و اشراق انجمن فضل و رحمت عام را احاطه خواهد نمود. و از اینجا می‌توانیم تربیت مردم به راستی و دانائی را نتیجه تفکر افراد در آیات الهیه و نیز در اثر فضل و رحمت حق بدانیم که حاصل همان راحتی خود و بندگان است.

نمونه دیگر از الواح مبارکه

" هوالله "

یا اسم الله الیوم میزان کل شیئی و مغناطیس تاء بید عهد و میثاق رب مجید است . کل را باید بایسن
 اساس متین دلالت نمود، چه که بنیان رصین جمال مبین است . هر نفسی ثابت تر موء یدتر است . و اگر روح القد
 مجسم گردد فرما " ادنی توقف نماید، قسم بجمال قدم روحی لاحیائه الفداء که جسم معوق و جسد معطل
 گردد . چه که اساس دین الله و علو کلمات الله و سمو امر الله در این است . و با لفروض طفیل رضیعی بثبات و
 رسوخ تام قیام نماید جنود ملکوت ابهی نصرت او نماید و ملاء اعلی اعانت او کنند . عنقریب این سر عجیب
 آشکار گردد . پس باید ما و شما و جمیع احباء الله الیوم نظر حصر در این لطیفه ربانی نمائیم تا جمیع امور
 بمحور مطلوب دوران نماید والبهاء علیک ع ع " مکاتیب ۲ ص ۱۳۶

روش پیشنهادی مطالعه (مطالعه بکده بنده)

" هوالله "

- یا اسم الله - الیوم میزان کل شیئی و مغناطیس تائید میثاق رب مجید است -
 - کل را باید به این اساس متین دلالت نمود -
 - چه که بنیان رصین جمال مبین است -

- هر نفسی ثابت تر موء یدتر است . و اگر روح القدس مجسم گردد . فرما " ادنی
 توقف نماید قسم بجمال قدم روحی لاحیائه الفداء که جسم معوق و جسد
 معطل گردد .

- چه که اساس دین الله و علو کلمات الله و سمو امر الله در این است

- و بالفروض طفیل رضیعی بثبات و رسوخ تام قیام نماید جنود ملکوت ابهی نصرت

او نماید و ملاء اعلی اعانت او کنند

- عنقریب این سر عجیب آشکار گردد

- پس باید ما و شما و جمیع احباء الله الیوم نظر حصر در این لطیفه ربانی نمائیم

- تا جمیع آرزویمحور مطلوب دوران نماید والبهاء علیک ع ع "

بند اول

موضوع اصلی: میثاق رب مجید

موضوعات پشتوانه: ۱- میزان کل شیشی است ۲- مغناطیس تاءئید است

۳- کل را باید به آن دلالت نمود ۴- میثاق بنیان محکم و رضین امر جمال مبارک است

بند دوم

موضوع اصلی: اساس ثبوت افراد بر میثاق است و فرد مهم نیست

موضوعات پشتوانه: ۱- توقف در میثاق باعث تنزل فرد است • اگر روح القدس مجسم باشد جسم معطل

خواهد شد • ۲- اساس دین و علو و سمو کلام حق و امر الهی در ثبوت بر میثاق است •

بند سوم

مطلب اصلی: اعانت و تاءئید حق شامل کسی است که ثبوت بر میثاق دارد •

موضوعات پشتوانه: ۱- اگر طفلی به ثبوت و رسوخ تام بر میثاق قیام نماید موءید است

۲- سر این امر عنقریب آشکار خواهد شد

بند چهارم

مطلب اصلی: عموم احباء باید ناظر به میثاق باشند

موضوع پشتوانه: چون امور یا شرط ناظر بودن به میثاق بطور مطلوب جریان خواهد نمود

می توانید برای هر پاراگراف سوهالی مطرح نموده و پاسخ خود را براساس مضامین لوح در جواب آن

بدهید •

۱- چرا موضوع عهد و میثاق در امر مبارک دارای اهمیت بسیار است •

۲- چرا ثبوت بر میثاق بر هر امر دیگری مرجح است

۳- سر عجیب ثبوت در میثاق چیست ؟

۴- چگونه امور ممکن است بر محور مطلوب دوران نماید

پاسخ هر سوهال ذیل هر پاراگراف آمده است

توجه داشته باشید که ممکن است شما تقسیم بندی را به نحو دیگری انجام دهید و یا آنکه موضوع

اصلی را مطلب دیگری در نظر بگیرید •

حال می توانیم بطور خلاصه نکاتی را در مورد عهد و میثاق یا دداشت نمائیم تا در مراحل بعدی از

آنها استفاده نمائیم • بعنوان مثال

عهد و میثاق و توجه به آن

میزان کل شیئی است، مغناطیس تاثیر است، بنیان رصین جمال مبین است. اساس دین الله و علو

کلمات الله و سمو امر الله در این است، امور به محور مطلوب دوران می نماید.

اگر روح القدس مجسم در میثاق توقف کند جسم معطل گردد

سرعجیب؛ طفیل رضیع بر میثاق قیام نماید جنود ملکوت ابهی تابد او نماید

و این است

و این است که در این عالم است و در آن عالم است و در آن عالم است

و این است که در این عالم است و در آن عالم است و در آن عالم است

و این است که در این عالم است و در آن عالم است و در آن عالم است

و این است

و این است که در این عالم است و در آن عالم است و در آن عالم است

و این است که در این عالم است و در آن عالم است و در آن عالم است

و این است که در این عالم است و در آن عالم است و در آن عالم است

و این است

و این است که در این عالم است و در آن عالم است و در آن عالم است

و این است که در این عالم است و در آن عالم است و در آن عالم است

و این است که در این عالم است و در آن عالم است و در آن عالم است

و این است که در این عالم است و در آن عالم است و در آن عالم است

و این است که در این عالم است و در آن عالم است و در آن عالم است

و این است که در این عالم است و در آن عالم است و در آن عالم است

و این است که در این عالم است و در آن عالم است و در آن عالم است

و این است که در این عالم است و در آن عالم است و در آن عالم است

و این است که در این عالم است و در آن عالم است و در آن عالم است

درس چهارم

هدف کلی - آشنائی با اصول و روشهای مطالعه آثار مبارکه با تکیه بر مطالعه الواح به نحویکه دانشجویان از مطالعه این درس-مهارت‌های زیر را کسب نمایند.

- ۱-۲- روشهای یادگیری کلامی و مراحل سه‌گانه آنرا در مطالعه الواح مبارکه به کار برد.
- ۲-۲- روش خلاصه کردن شفاهی و از برخواندن را برای فهم مطالب الواح مبارکه بکار برد.
- ۳-۲- روش خلاصه کردن بندها را برای خلاصه برداری از الواح مبارکه بکار برد.
- ۴-۲- از روش " بزرگ نکته‌های مهم " برای به خاطر سپردن مطالب آثار مبارکه استفاده کند.
- ۵-۲- نکات و ملاحظات خاصی را که در مطالعه آثار مبارکه باید بدانها توجه شود، بیان کند.
- ۶-۲- مراحل مطالعه یکی از الواح مبارکه را مطابق روشهای فوق تجزیه نماید.

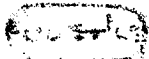
منابع مطالعه این درس

- ۷-۲- مجموعه تهیه شده " در زمینه مطالعه الواح مبارکه " مشتمل بر اصول و روشهای مقدماتی - این مجموعه ضمیمه جزوه، راهنمای درس است.
- ۸-۲- استماع نوار لوح دنیا (۹۹)
- ۹-۲- تکلیف، براساس توضیح مندرج در انتهای جزوه راهنما

اصول و روشهای مقدماتی: (مربوط به درس چهارم)

" در زمینه مطالعه الواح مبارکه "

همراه با امثله و نمونه‌های مطالعه شده از کلمات مبارکه مکنونه و قسمت‌هایی از برخی الواح مندرج در کتاب دریای دانش

ضمن مطالعه درس قبل با فنون مؤثر مطالعه آشنائی لازم بعمل آمد. هدف اصلی این درس کمک به دانشجو است تا بتواند فنون مؤثر مطالعه را در زمینه الواح و آثار مبارکه نگار بخشد. ولی قبل از آنکه این فنون لازم است دانشجو فعالیت‌های زیر را انجام دهد. اجرای این فعالیتها ممکن است برای سایر متون مورد مطالعه چندان ضروری نباشد عمده مطالبی که در این درس مطالعه خواهد شد پیروان همین موارد است.

۱- آشنائی دقیق با معانی لغات و اصطلاحات و تشبیهات موجود در لوحی که مطالعه آن مدنظر است.

۲- درك بعضی از حقایق امر نیاز به شناخت تبینات موجود در آن مورد دارد. درك تعریف ساده تبیین عبارت است از توضیحات حضرت عبدالبهاء و یا حضرت ولی امرالله درباره برخی مفاهیم امری تا معنی واقعی آنها روشن شود. همچنین لازم است توضیحات بیت العدل اعظم الهی در بعضی موارد مبهمه مورد مطالعه قرار گیرد. لذا حتی الامکان باید این امر مورد توجه قرار گیرد.

۳- شاهان نزول الواح مبارکه - دانستن شاهان نزول لوح نیز می‌تواند در جهت درك مضمون يك لوح مؤثر واقع شود. در عین حال شرایط زمانی و مکانی مظهر امر نیز به کمک مطالعه شاهان نزول مشخص میشود.

۴- در زمینه فنون مؤثر مطالعه، لازم به تذکر است که مطالعه بند به بند و شناخت موضوع اصلی دارای اهمیت خاصی است و دانشجو باید این موضوع را وجهه همت خود قرار دهد. تا بتواند جوهر کلام را بقدر استطاعت خود دریابد.

۵- از آنجا که برخی از الواح مبارکه دارای پاراگراف نبوده یا بند به بند نیست. لذا دانشجو خود می‌تواند بطور دلخواه در حدی که مفهوم بیان مبارک قابل درك باشد الواح را تقسیمبندی نماید.

۶- پس از مطالعه بند به بند و شناخت موضوع اصلی و یا جوهر و خلاصه کلام یا مذاکرات برقراری از موضوع و یا خلاصه بندها کاملاً ضروری است. تا دانشجو بتواند از موضوعات آموخته شده در يك لوح، در مطالعه سایر الواح استفاده کند لذا بدون یادداشت برداری نمی‌توان بین مضامین الواح ارتباطی برقرار نمود. و با تکیه بر حافظه به سختی می‌توان در این امر موفق شد. این موضوع ذیل عنوان مطالعه آثار به کمک آثار بیشتر مورد توجه قرار خواهد گرفت.

۷- جهت آشنائی با نحوه مطالعه الواح مبارکه به صورتی که از مطالب خوانده شده در درس قبل حداکثر استفاده بعمل آید، مجموعه‌ای شامل بعضی نکات تهیه گردیده است این نکات در قالب برخی نمونه‌ها ارائه گردیده است که می‌تواند برای دانشجورانهای نسبتاً جامعی باشد. نمونه‌ها از کلمات مبارکه مکتوبه و الواح مبارکه دریای دانش انتخاب گردیده است. البته قسمتهائی از الواح مورد بررسی قرار گرفته است و نه تمام لوح. زیرا هدف ارائه نمونه بوده و شیوه کار مد نظر است، بدیهی است که همه جوانب فنون

مطالعه در نظر گرفته نشده است. لذا دانشجو باید کل مواردی را که در زمینه فنون مطالعه قرار گرفته است، متناسب با الواح مبارکه مورد استفاده قرار دهد. از جمله استفاده از "برگه نکته‌های مهم"، الگوهای دقیق خوانی، از برگردن قسمتهایی از الواح، استفاده از شگردهای بخاطر سپردن مطالب و سایر نکات توضیحی شده. نکته دیگر آنکه این مجموعه مشتمل بر قدمهای اولیه در جهت تحقیق، تفکر و تعمق در آثار و الواح مبارکه است که در آینده وجوه دیگر آن مورد بررسی قرار خواهد گرفت. نخستین نمونه اولین فقره از کلمات مبارکه مکتوبه فارسی است که ذیلاً "درج شده و قدمهای اولیه مطالعه آن به تفصیل آمده است."

ای بلبل معنوی

جز در گلبن معانی جای مگزین. و ای هدهد سلیمان عشق جز در سیای جانان وطن مگیر
و ای عنقای بقا جز در قاف وفا محل مهذیر. این است مکان تو اگر پلامکان بهر جان بر پری و
آهنگ مقام خود رایگان نمائی.

قدم اول - يك يا دوبار این فقره از کلمات مبارکه مکتوبه را مطالعه می‌نمائیم تا تصویری کلی از آن در ذهن ایجاد شود. بطوریکه اگر لحظه‌ای روی آن فکر کنیم و چشمان خود را ببندیم بتوانیم مضامینی از آنرا بخاطر آوریم.

قدم دوم - لغات و اصطلاحاتی را که معانی صحیح آنها را اصلاً نمی‌دانیم یا در آن تردید داریم از کتاب لغت استخراج می‌کنیم در اینجا از کتاب ۱۹ هزار لغت کمک گرفته می‌شود.

بلبل - هزارستان

معنوی - منسوب به معنی، غیر محسوس، غیر مادی (روحانی)

گلبن - درخت گل

معانی - جمع معنی

هد هد - شانه سر - مرغ سلیمان

هد هد سلیمان - حضرت سلیمان که عاشق بلقیس ملکه سبا بودند نامه‌های عاشقانه خود را با هدهد برای او می‌فرستادند (بعدا "تبیین حضرت عبدالهبا، از هدهد نکر خواهد شد)

عشق - شیفتگی، محبت شدید، دلدادگی

سبا - نام قوم، منطقه و شهر باستانی در قسمت جنوب غربی شبه جزیره عربستان (حدود یمن کنونی)

بوده که نامش در تورات و قرآن آمده است. ملکه اش بلقیس بود که حضرت سلیمان بوی عشق می‌ورزید

و همدند نامه رسان آنها بود تا بالاخره باهم ازدواج کردند در ادبیات سبا " شهرجانان " و دیار محبوب

عنقا - سختی و بلا و مصیبت - سیمرغ و مرغ افسانه‌ای که می‌گویند مطلقاً در کوه قاف است و در اصطلاح صوفیه

کنایه از انسان کامل و وجود ناپیدا و بی نشان است

بقا - دوام - ثبات - همیشگی - خلود

قاف - نام سوره - پنجاهم قرآن - در بعضی آثار از جمله در بیان در مقامی منظور قرآن است - در مقامی منظور

قفاغز می‌باشد - کوهی است افسانه‌ای به بلندی آسمان و در اقصی نقاط زمین و از زمره سبز که مسکن

مرغ افسانه‌ای عنقا یا سیمرغ می‌باشد

وقا - بجای آوردن عهد و پیمان - مجازاً " ثبوت در دوستی - پایداری در عهد محبت

لازمکان - بدون جا و مکان - منظور عالم غیب و در مقام عالم الهی است

جان - روح - روان

پس از استخراج معانی صحیح لغات، در قدم دوم سعی می‌کنیم معانی نسبتاً " مربوط را انتخاب کنیم

که در این مثال عموماً " مربوط است - مثلاً " در میان معانی مختلفه قاف معنی آخر یعنی اشاره به کسوه

افسانه‌ای بهشتی متاسبت دارد

قدم سوم - کشف ارکان اصلی است که باید هم از معلومات و شم خود، هم از قرائن وهم از معانی لغات ارکان

و حلقه‌های اصلی را بدست آوریم

بعنوان مثال از معلومات و یا شم خود تشخیص می‌دهیم که متکلم مظهر ظهور است - و اما لفظ " ای "

نشانه ندا و خطاب است پس باید بدنبال مخاطب کلام باشیم بجای مخاطب مشخص تشبیهاتی چون بلبل

معنوی، هدهد سلیمان، عنقای بقا و غیره را می‌یابیم با توجه به یکی از معانی عنقا (کنایه از انسان کامل)

در می‌یابیم که تشبیهات بکار رفته در مورد انسان است پس مخاطب را هم یافتیم - از مفهوم الفاظی چون

معانی، معنوی، و هدهد سلیمان عشق متوجه می‌شویم که انسان از جنبه روحانی و ایمانی یعنی بعد حقیقی

مورد توجه است

قدم چهارم - کشف ارتباطات است، این ارتباطات از توجه به اضافات به ارکان اصلی حاصل می‌شود

بلبل	کلبن معانی	هدهد سلیمان عشق	سبای جانان
عنقای بقا	قاف وفا	مکان تو (انسان)	لامکان
بزهبری	پرجان		

با توجه به معانی بازم متوجه می‌شویم که جمال‌قدم انسان را به هدف وجودی و خلقت او و وظائف او

نسبت به خالق خود رهنمون می‌شوند که عبارتند از: توجه تام به عالم معنی (روحانیت)

شیفتگی و دلدادگی به محبوب و در دیار محبوب زیستن - به عهد و پیمان خود یا حق ثبوت داشتن -

در محبت بحق پایدار بودن و اگر انسان بدین امور موفق شود آنگاه به مکان خود که همان لامکانی و عوالم

روحانی والهی است. راجع خواهد شد.

بدین طریق درک اولیه‌ای از این بیان مبارک بطور صحیح و با توجه به معانی کلی است بدست آورده ایم
حال وقت آن رسیده است که به درک و برداشت خود مطمئن شویم. لهذا قدم بعدی را بر می داریم. یعنی
استفاده از مضامین سایر الواح و آثار مبارکه زیرا آثار مبارکه در موارد متعدد خود بهترین توضیح دهنده
هستند و این همان مطلبی است که بعنوان مطالعه آثار به کمک آثار یا توضیح مطالب آثار به کمک آثار
بررسی خواهد شد.

قدم پنجم - استخراج مضامینی مشابه از آثار مبارکه که برداشت ما را تایید نماید در مجموعه الواح مبارکه
صفحه ۳۳۴ مضمون مشابهی را زیارت می‌نمائیم.

هو العلی العالی الاعلی

ای بلبلان الهی از خارستان ذلت بگلستان معنوی بشتابید و ای یاران ترابی قصد آشیان روحانی
نمائید... ای بلبلان فانی در گلزار باقی گلی شکفته که همه گلها نزدش چون خار و جوهر جمال نزدش
بی مقدار...
بی مقدار...

به قرینه در می‌یابیم که بلبلان الهی، همان مفهوم بلبل معنوی را دارد و گلستان معنوی همان
گلبن معنی و منظور همان انسان و جایگاه واقعی اوست.

با این مقایسه متوجه می‌شویم که منظور مبارک را در حد توان خویش دریافته‌ایم.
در آثار مبارکه بعضی اصطلاحات و تشبیهات در مواقع مختلفه به معانی مختلفه‌ای دلالت دارد.
مثلاً "لفظ بلبل در جایی کنایه از انسان است ولی از آن بعد که تسلیم اراده الهی است و یا موهمن است و
یا فطرتاً نیک است که همان بلبل معنوی است و اما گاهی همین لفظ اشاره به انسان از بعد عدم تسلیم
در برابر اراده الهی و عدم ایمان به مظهر امر مورد خطاب است مثلاً "بلبلان صوری و بلبلان مجاز در لوح
مبارک "گل معنوی"

بنام دوست

"لله المثل الاعلی گل معنوی در رضوان الهی بقدم ربیع معانی مشهور و لکن بلبلان صوری محروم
مانده‌اند... بلبلان مجاز گویند، از اهل یشربیم و بگل حجاز انس داشته و تو از اهل حقیقتی..."

این تفاوت‌ها را هم باید از طریق معنا و مفهوم بیانات و هم از طریق اضافاتی که صورت گرفته تشخیص
دهیم در این مثال از دو لفظ مجاز و صوری به تفاوت این تشبیه باشبیه بلبل معنوی پی می‌بریم.

توضیح مطالب از آثار مبارکه - بسیاری از مواقع با وجود معانی لغات و اصطلاحات لازم است توضیح
دقیق را از خود آثار مبارکه بدست آوریم. تا در برداشت و درک خود از مطالب مطمئن شویم حداقل توضیح
مطالب را در سه زمینه زیر می‌توانیم از خود آثار مبارکه استخراج نمائیم.

۱- توضیح بعضی مطالب بطور صریح یا از روی قرائن و شباهتها در آثار مبارکه وجود دارد.

۲- تاویل و تفسیر یک موضوع که در یک اثر است، در سایر آثار مبارکه وجود دارد.

۳ - تبیین بعضی مفاهیم در آثار مبارکه وجود دارد.

بدو طریق می‌توانیم به موارد مذکور دست یابیم، اول مطالعه الواح و آثار مبارکه بطور اجمال برای یافتن موضوع مورد نظر دوم با استفاده از مراجع نظیر قاموسها، مانده‌های آسمانی و غیره لازم به یادآوری است که اگر بخواهیم به مطالعه شخصی این توضیحات و تبیینات رادر مورد مطالب از آثار استخراج کنیم باید دقت لازم و تمرکز حواس داشته باشیم تا بتوانیم به محض برخورد به مطلب آنرا دریابیم و با ارتباط لازم را برقرار نمائیم. بنابراین باید مطالب مختلف را از قبل در ذهن خود متمرکز نمائیم اگر مطالب را یادداشت نموده باشیم کار آسانتر است.

مثال ۱ - در لوح سلمان چنین زیارت می‌کنیم قوله الاحلی: "ای سلمان منقطع شو از کل آنچه مابین عباد مشهور است و بجنابین انقطاع به سما قدس ابهی طائر شو..."

ملاحظه می‌شود که در اینجا هر نوع تعبیری از انقطاع باید منطبق با آثار مبارکه باشد لذا لازم است این مفهوم را در خود آثار بیابیم در مجموعه الواح مبارکه ص ۳۴۹ چنین زیارت می‌نمائیم "و بعد سؤال از انقطاع شده بود. معلوم آنجناب بوده که مقصود از انقطاع، انقطاع نفس از ماسوی الله است. یعنی ارتقاء بمقامی جوید که هیچ شیئی از اشیاء از آنچه در مابین سماوات و ارض مشهود است او را از حق منع ننمایند یعنی حب شیئی و اشتغال بآن او را از حب الهی و اشتغال بذكر او محجوب ننماید..." بهمین طریق مفاهیم و الفاظ دیگری نظیر رجعت، خاتمیت، وفا و ... در آثار مبارکه بطور روشن و صریح توضیح داده شده است.

ولی کلمتی همین لفظ انقطاع را در جای دیگر می‌توانیم بطور تلویحی بدست آوریم صراحت قبلی را ندارد. در ابتدای کتاب مستطاب ایقان می‌فرمایند: قوله الکریم:

"التجّاب المذكور فی بیان ان العباد لن یصلوا الی شاطی بحر العرفان الا بالانقطاع الصّرف عن کل من فی السموات والارض..." و چند سطر بعد می‌فرمایند:

"جوهر این باب آنکه سالکین سبیل ایمان و طالبین کوه و س ایقان باید نفوس خود را از جمیع شئوناً و عرضیه پاک و مقدس نمایند یعنی گوش را از استماع اقوال و قلب را از ظنون متعلقه بسبحات جلال و روح را از تعلق باسباب ظاهره و چشم را از ملاحظه کلمات فانیه و متوکلا "علی الله و متوسلا" الیه سالتک شوند..." ملاحظه میشود که این بیانات مبارکه بطور ضمنی مفهوم انقطاع صرف را توضیح و تبیین می‌نماید.

مثال ۲ - هر چه تاویل و تفسیر - همچنانکه میدانیم امر مبارک اهم حقایق روحانی و رموز کتب مقدسه قبل از مطابق عقل و علم مورد تفسیر و تاویل قرار داده است و در عین حال کلیه معضلات و مبهمات و متشابهات کتب قبل در آثار مبارکه و توضیحات و تفاسیر هیاکل مقدسه بهائی موجود است. لهذا شناخت این تفاسیر از لوازم ضروریه درک آثار مبارکه و همچنین درک حقیقت وحدت اساسی ایشان است. این تاویل و تفسیر را هم می‌توان در آثار مبارکه جستجو نمود و هم در آثار تالیف شده توسط فضلی امر، در این باره، مثل قاموسها و مانده آسمانی و امر و خلق، شمه‌ای از این حقائق روحانی که در

قلب محسوسات ذکر شده و در امر مبارک تفسیر گردیده است . در صفحه ۵۰۲ کتاب امر و خلق درج شده

است .

یوم القیامه و جحیم و صراط و جنت

ملکوت و حبات ابدیه و صور

و نیز از حضرت نقطه در بیان است قوله الاعلی : کل وجود خلق شده اند از برای یوم ظهور الله که آن در عرف بیان بقیامت ذکر می شود و آن از اول ظهور شجره حقیقت است تا غروب آن مثلا " در نقطه فرقان بیست و سه سال بود . و از حضرت بهاء الله در ایقان است قوله الاعلی : مقصود از صور ، صور محمدی است که بر همه ممکنات دمیده شد و قیامت قیام آنحضرت بود بر امر الهی . . .

و از آن حضرت در لوحی است قوله الاعلی : ولکن مقصود الهی از حشر و نشر و جنت و نار و امثال این

انکار که در الواح الهیه مذکور است مخصوص است بحین ظهور . . . هر نفسی که به کلمه بلی موفق شد از صراط گذشت و به جنت رضا فائز . . . و هر نفسی که از کلمه الله معرض شد در نار . . . باری جنت و نار در حیات ظاهره و اعراض و اقبال بوده و خواهد بود .

مثال ۲ تبیین : بجات می توان گفت که در مسیر درک و فهم صحیح آثار مبارکه هیچ موضوعی مهمتر از

توجه دقیق به تبینات حضرت عبدالبهاء و حضرت ولی امر الله و نیز توضیحات بیت العدل اعظم نیست . در اینجا قصد آن نیست که به بررسی دقیق تفسیر و تبیین بپردازیم و علی القاعده تبیین را بمعنایی

توضیح و تدویر کلمات مظهر امر ، جهت بیان مد نظر مظهر ظهور ، و یا موارد مبهمه ای که معنا و مفهوم واقعی آنرا موءننین نتوانند بطور قطع و یقین دریابند ، تعریف می نمائیم . موضوع تبیین مفاهیم در امر

مبارک آن حقائق را روشن نموده است و هم در زمینه برخی حقایق که مربوط به بیانات هیاکل مقدسه بهائی است . و اختصاص به این ظهور اعظم دارد . لذا برای اینکه به ادراکات خود بتوانیم بطور نسبی مطمئن شویم

باید هم تبینات مبارکه را حتی الامکان ، و موارد تبیین شده را نیز ، بشناسیم و علاوه بر آن بتوانیم در پرشکو

این تبینات موارد دیگر را بسنجیم و فهم و ادراک نمائیم . در این مسیر برخی از اصول و مبانی تبیین را هم باید مورد توجه قرار دهیم تا با نظمی منطقی بدرک حقائق ناثل شویم بعنوان مثال حضرت عبدالبهاء

مشخصا " بیان می فرمایند که بعلمت قصور ادراک بشر در زمینه حقائق مجردة مظاهر مقدسه قبل موضوعات مربوط به آخرت را بصورت محسوسات بیان فرموده اند و لهذا باید معنای واقعی آن روشن شود . و اینک تبیان

مبارک قوله العزیز الابهی : ای نفس خوش ریاض محبت الله ادراکات و معلومات انسانیة کلیته سه مراتب واقع یا معنای مجردة و حقائق بسیطه محیطه است که در تحت ادراکات عقول سلیمه و نفوس قدسیه است یا

صور محسوسات و اعیان خارجه است که در ظل احساسات حواس ظاهره و قوای جسمانیه است و با آنکه معلوماتی است که در تحت معقول و مسحوس است و آن متخیلاتی است که عبارت از تشکیل معانی در صور محسوسات است که قوه مصوره تصور آن نماید و در ساحت حضرت عقول عرض نماید و چون در کلیه نفوس

بشریه شعله نورانی عقل الهی که مدرک معانی مجرده است و ادراکات محصور در محسوسات لهذا اگر شق ثالث اختیار و بیان شد تا عقول ضعیف از حقائق مجرده روحانیه برند ۰۰۰۰ انتهی اگر مطالب مندرج در بیان فوق را خلاصه کنیم چنین می شود .

۱- معانی مجرده و حقائق بسیط محیطه - در تحت ادراک عقول سلیمه و نفوس مقدسه

نیه

ادراکات و معلومات انسانیه؛ ۲- صور محسوسات و اعیان خارجه - در ظل احساسات حواس ظاهره و قوای جسمانی

۳- تحت محسوس و محقول (تشکیل معانی در صور محسوسات) - تحت قوه مسموره

همچنانکه از بیان مبارک مستفاد می شود . نفوس بشری به لحاظ آنکه از درک معانی مجرده عاجزند

لهذا مظاهر مقدسه برای بیان این حقائق شق سوم را اختیار می فرمایند تا عقول ضعیف از حقائق روحانیه مجرده نصیب برند .

بنابراین به يك اهل اساسی در زمینه تبیینات پی می بریم و آن عبارت است از این حقیقت که بیانات

کتاب مقدسه قبل راجع به جهان بعد و مسئله نشئه اخروی مربوط به حقائق مجرده دیگری است که در قالب محسوسات بیان گردیده است . و این يك اصل راهنما در مطالعه آثار مبارکه و نیز کتاب مقدسه قبل است . مسئله اساسی دیگر این است که تبیین و تاءویل این امور را از آثار مبارکه دریابیم . اصول مشابهی در زمینه خلقت در کتاب مقدسه قبل ویا معجزات و خوارق عادات وجود دارد . که جداگانه باید مورد توجه قرار گیرد .

چند نمونه از تبیینات مبارکه حضرت عبدالبهاء جل ذکره از کتاب مقدسه قبل

مقصود از خلقت آدم - " ۰۰۰۰ اما قضیه ابوالبشر آدم که در کتاب مقدسه منکر تاءویل دارد و تفسیر خواهد

مقصود از ایجاد خلقت روحانی است و وجود رحمانی .

شجره خیر و شر - " ۰۰۰۰ و مقصد از شجره خیر و شر عالم ناسوتی است زیرا جهان روحانی خیر محض است

۰۰۰۰

معنی روح خدا بر آن - " ۰۰۰ و از این آیه که در تورات میفرماید روح الهی بالای آب مانند مرفی بود مراد

ماء عرفان است که سبب حیات آسمانی است . ۰۰۰۰

شیطان - " ۰۰۰۰ مقصد از شیطان عالم طبیعت بشری است که انسان را برذائل اخلاق تشویق می نماید .

تبدیل آب به شراب - " ۰۰۰ معانی شرع قدیم را حضرت مسیح نشاء و اثر جدید داد . ۰۰۰۰

هدد سلیمان - و نیز در بیانات شفاهیه حضرت عبدالبهاء است ؛ همدد شخصی بود که سلیمان بقاصد ی

فرستاد و به اعلی درجه شهرت رسید مرفی ضعیف بود ولی سیمرغ با شهر عظیم گشت .

(امرو خلق ص ۲۸۵)

كهف (مثلا " در قصه اصحاب كهف در قرآن) " كهف امرالله است . آتمخاره امر الهی است پناهگاه است
امرالله هم پناه عالمیان است كهف امان اهل جهان است "

مجموعه . بسیار متنوعی از این تبیینات و تاویل و تفسیر حقائق و رموز کتب مقدسه قبل در کتاب نفیس امرو
خلق تالیف فاضل جلیل مازندرانی گرد آوری شده است مراجعه فرمائید .

بسیاری از حقائق مندرجه در آثار مبارکه جمالقدم نیز بطور خاص بوسیله حضرت عبدالبهاء و تبیین
گردیده است به این بیان مبارك توجه فرمائید .

جمالقدم در لوح مبارك خطاب به رئیس می فرمایند قوله الاحلی : ان یا رئیس قد تجلینا علیك مره فی
جبل تینا و مره فی زیتا و فی هذه الیقیه المبارکه و انك ما استشعرت بما اتبعت هواك و كنت من الغافلین
... " در این بیان جمالقدم رئیس را متذکر می شوند که يك بار در جبل تینا و بار دیگر در جبل زیتا و يك بار
هم در بقعه مبارکه بروی تجلی فیض فرموده اند ولی رئیس بعلت پیروی از هوای نفس این امر را درك ننموده
است همانطور که ملاحظه می شود بدون داشتن تبیین این حقائق مشکل بتوان نظر قطعی در این مورد ارائه
نمود و یا به مفهوم اصلی بیان پی برد .

حضرت عبدالبهاء این بیان مبارك را چنین تبیین می فرمایند قوله العزیز : " تینا و زیتا بظاهر دو
جبل اند در قدس که بر انبیای الهی در آن دو جبل تجلی رحمانی شد و مراد از تجلی خطابات الهیه است که
در کتب مقدسه سماویه و اخبار بظهور کلیه است و این بواسطه انبیا . چنانچه کتب مقدسه را ملاحظه نمائید
بشارات الهی را در آن واضح و مشهور می بینید و همچنین تجلی خطاب از بقعه مبارکه بدون واسطه بر
رئیس گردید . . . و همچنین مقصد از جبل تینا حقیقت عیسی بود و از جبل زیتا حقیقت محمدیه که مفرس
شجره مبارکه زیتونه لاشرقیه و لاغربیه . . . بود تینا و زیتا در لغت عربی تین و زیتون است که در قرآن قسم
بآن یاد گردیده زیرا محل تجلیات بودند این است که می فرمایند والتین والزیتون و طور سینین که محل تجلی
بحضرت موسی بود و هذالهد الامین که مکه باشد لقد خلقنا الانسان فی احسن التقویم یعنی فرد کامل انسان
جامع جمیع کمالات است "

کنایات

در آثار مبارکه علی الخصوص الواح نازله از کلک اطهر جمالقدم بکرات و به مناسبتهای گوناگون بصورت اشاره
و با کنایات کلمات و آیاتی است که از کتب مقدسه قبل و مدل بریک حادثه تاریخی و یا اموری دیگر ذکر
گردیده است . اینکه این آیات به چه منظوری ذکر گردیده است و یا اینکه هدف جمالقدم تفهیم چه حقیقتی
به مخاطب است . از جمله اهم اموری است که باید سعی نمود تا حتی الامکان بدرک آن نائل گردید ولی مقدم
بر آن در ضمن مطالعه الواح مبارکه شناخت ریشه های این آیات و زمینه های تاریخی نزول آنها و ارتباط این
زمینه ها با مناسبتهای نزول الواح و آثار مبارکه از لوازم اولیه مطالعه الواح است به نمونه هایی از این آیات
نازله در الواح و آثار مبارکه اشاره می شود :

این بیانات از لوح مبارك رئیس استخراج گردیده است و پیرامون عظمت این یوم مبارك است . قوله الکریم :

" هذا يوم ۰۰۰ ولو ادركه الخليل لوضع وجهه على التراب خاضعا " لله ربك ويقول قد اطمئن قلبي يا اله من في ملكوت السموات والارضين واشهدتني ملكوت امرك وجبروت اقتدارك اشهد بظهورك اطمانت افتده المقبلين . ولو ادركه الكليم ليقول لك الحمد بما اريتني جمالك وجعلتني من الزاشرين ۰۰۰ "

این بیان مبارک راجع به عظمت این یوم است . وجهت تفهیم این مطلب به رئیس جمالقدم به نحو کنایه به دو حادثه از ظهورات قبل اشاره فرموده اند یکی مربوط به حضرت ابراهیم و دیگری حضرت موسی ذیلاً " آیات قرآنیه مشتمل بر این دو قضیه ذکر می گردد . در قضیه اول اشاره به این مطلب است که حضرت ابراهیم کیفیت احیاء اموات را از خداوند سوءال می نماید و غرض از این خواهش ما اطمینان قلب است در سوره بقره آیه ۲۶۰ می فرماید :

واذ قال ابراهيم رب ارنى كيف تحى الموتى قال اولم تؤمن قال بلى ولكن ليطمئن قلبى ترجمه : و چون ابراهیم گفت بار پروردگارا بمن بنما که چگونه مردگانرا زنده خواهی کرد ؟ خداوند فرمود باور نداری ؟ گفت آری باور دارم لیکن خواهم تا بمشاهده آن دلم آرام گیرد . و قضیه دوم مربوط است بسه تقاضای حضرت موسی روایت خداوند را ، و این مکالمه بین حق و حضرت موسی بروایت قرآن کریم چنین است (سوره اعراف آیه ۱۴۳)

۰۰۰ ولما جاء موسى ليمقاتنا وكلمه ربه قال رب ارنى انظر اليك قال لن ترينى ۰۰۰

ترجمه : و چون موسی با هفتاد نفر بزرگان قومش که انتخاب شده بودند وقت معین بوعده گاه ما آمد و خدا با وی سخن گفت موسی (به تقاضای قوم خود) عرض کرد که خدایا خودرا بمن آشکار بنما که (بی حساب جمال) ترا مشاهده کنم و خدا در پاسخ او فرمود که مرا تا ابد نخواهی دید ۰۰۰

(متن ترجمه ذیل آیات قرآن کریم)

با تفکر در متن این آیات و مضامین بیانات جمالقدم به عظمت این یوم با توجه به معتقدات بهائى پی خواهیم برد .

نمونه دیگر از این کنایات مربوط به بلایای وارده بر هیکل مبارک جمالقدم است . در الواح مبارکه و در مواردی ، هزجا که هدف ذکر شدت بلایای وارده است به شهادت حضرت حسین این علی اشاره می فرمایند بعنوان مثال در سوره الدم خطاب به جناب نبیل زرنندی چنین می فرمایند قوله الاحلی :

" ۰۰۰ وان وجدت احدا " من احبائى ويسئل منى قل تالله انى فرمت عن مدينه السجن حين السذي

كان حسين مطروحا " على الارض وكان ركبته الشين على صدره و يريد ان يقطع راسه وكان السنان واقفا " تلقاء الراس وينتظر بان يرفعه على السنان كذلك كان الامر فى سرالسز ان انتم تشعرون ۰۰۰ " این بیان مبارک مدل بر شرائط و اوضاع مقارن زندگی مبارک در ادرنه است . در این لوح که جناب نبیل زرنندی مامور به ابلاغ امر در برخی بلاد است بدین مضمون مورد خطاب است .

و اگر یکی از احبای مرا یافتی که از من سوءال می کرد بگو بخدا زمانی ، از مدينه السجن (ادرنه) خارج شدم که حسین بر زمین افتاده بود و شعر بر سینه او می خواست که راس او را جدا کند و سنان (سنان این

انس) در مقابل راهس ایستاده بود و منتظر که آنرا بر سر نیزه کند... " همانطور که ملاحظه میشود، چگونگی به شهادت رسیدن مظلومانه حسین ابن علی کنایه‌ای است در جهت بیان کیفیت بلائی وارد شده بر هیکل مبارک و یا احباء وی در ادرنه. این قضیه صرفاً " شدت بلایا را به ذهن القای نماید و آنرا برای خواننده لوح بصورت محسوس در می‌آورد. چون نحوه شهادت و مظلومیت حسین ابن ع برای افراد شناخته شده و ملموس است.

شاهان نزول

در جهت نیل به درک بهتر الواح و آثار مبارکه باید تمهیداتی اندیشید که در حین مطالعه بطور مداوم با مضامین لوح موهانس بود و بر روی اجزاء آن تفکر نمود. بعبارت دیگر باید شرائطی فراهم نمود که حواس و افکار در یک نقطه و آنهم مضامین لوح متمرکز باشد. انجام اموری مشوق فرد است تا در این طریق موفق باشد. یکی از این امور شاهان نزول لوح است. دانستن شاهان نزول لوح زمینه‌ای ذهنی ایجاد می‌کند که فرد را به تعمق بیشتر در لوح وا میدارد. این زمینه‌ها عبارتند از شناخت موقعیت زمانی و مکانی نزول لوح مبارک، شناخت مشرب و خصوصیات و شخصیت مخاطب لوح، هدف از نزول لوح و غیره... مثالی از این باب لوح مبارک شکر شکن است. مضامین عظیم این لوح زمانی محسوس می‌شود که موقعیت نزول این لوح را هر قدر مختصر شناخته باشیم والا حلاوت آن چشیده نخواهد شد. این لوح در بغداد نازل گردید. در تاریخ امر نام بغداد به طرق مختلف تذاعی می‌شود. علی‌الخصوص در زمینه مخالفت‌هایی که نسبت به جمال‌قاسم و موهانین بابیه بوقوع می‌پیوست.

اقدامات میرزا بزرگ خان، قضیه وساطت ملاحسن عمو و درخواست معجزه، شرارتهای شیخ عبدالحسین طهرانی و رفتار قابل تحسین عالم جلیل شیخ مرتضی انصاری و نهایتاً " توطئه‌هایی که در جهت نابودی جمال‌قاسم طرح می‌شد... همه از مباحث بغداد است.

ذیلاً " مطالبی از کتاب بهاء‌الله شمس حقیقت نوشته جناب بالیوزی ذکر می‌شود تا اندکی به مقدمات و شرائط نزول لوح شکر شکن آشنا شویم.

"... نبیل می‌گوید که اصحاب شب و روز با هوشیاری کامل در اطراف بیت مبارک کشیک می‌دادند که اگر دشمن جسارت کرد حمله کند آنرا دفع نمایند..."

"... یک شب شخصی بنام سید حسین روضه خوان که برای زیارت به عراق سفر کرده و در صف مریدان هیکل مبارک درآمده بود پنهانی به بیت مبارک آمد تا خبر بدهد که دشمنان در حدود یکصدتن از کردها را بسیج کرده اند تا شب بعد بعنوان گروه عزاداران جمع شوند و به بیت مبارک حمله کنند.

بابی‌های عرب که از این نقشه آگاه شده بودند دورهم گرد آمدند تا برای دفاع آماده شوند هیکل مبارک بانان اطمینان دادند که هیچگونه احتیاجی باین کار نخواهد بود. شب بعد چهار ساعت بعد از غروب آفتاب دسته عزاداری سینه زنان پدیدار شد. هیکل مبارک فرمودند " اینها میهمان ما هستند " دستور دادند که از آنها با شربت گلاب و چای پذیرائی شود آنها به عنوان دشمن وارد خانه شدند و مانند دوست از منزل خارج

شدند و قبول کردند که نقشه‌های پلید در سر داشتند ولی با دیدن مهربانی و عظمت جمال مبارک فلورشان متقلب شد و هنگامی که از بیت مبارک خارج می‌شدند فریاد می‌زدند که "خدا دشمنان شما را لعنت کند" ...
 ... نبیل می‌نویسد که حتی میرزا حسین متولی قمی نامه‌ای بحضور مبارک نوشت و از ایشان درخواست کرد که برای مدتی از منزل خارج نشوند.

هیکل مبارک در پاسخ او لوح مبارک "شکر شکن" را نازل فرمودند که با این مصرع از شعر حافظ شروع می‌شود.

شکر شکن شوند همه طوطیان هند
 زین قند پاری که به بنگاله می‌زود
 در این لوح جمال مبارک با رشادت اعلام می‌فرمایند که ایشان هرگز تسلیم تهدیدات نشده از بلاهای روزگار پروا بخود راه نمی‌دهند: "چون شمع روشنیم و چون شاهد عشق در انجمن سترو حجاب را سوختیم و چون نثار عشق بر افروختیم ... فرار اختیار نکنیم و به دفع اغیار نپردازیم بدعا بلا را طالبیم ... روح قدسی از تنهایی تن ظاهری چه اندیشه نماید بل تن این را زندان است ... تا زمان آن نرسد هیچ نفسی را بر ما قدرتی نیست و چون وقت آمد بجان مشتاقیم و طالب ..."

نبیل می‌گوید هنگامی که مجتهدین گریلا و نجف این لوح را زیارت کردند بی اندازه مهیوت و متحیر ماندند. استخراج از کتاب بهاء الله، شمس حقیقت بغداد - سالهای آخر)

همین اندازه اطلاعات از شرائط و اوضاع مقارن نزول لوح ما را به اهمیت لوح آگاه می‌نماید و به تفکر و تعمق بیشتر وادار می‌نماید.

تجزیه لوح

برای حصول درک بهتر از مضامین يك لوح ابتدا باید لوح مبارك را به اجزاء آن تفکیک نمائیم یعنی ساختمان اصلی لوح را از لحاظ کلمات، جملات، پاراگرافها بشناسیم. بعبارت دیگر باید لوح را تجزیه نمائیم تا در مرحله بعدی بر روی اجزاء و ارتباط آنها فکر نمائیم چگونه قادر به تجزیه لوح هستیم؟ بدون تردید حداقل ۳ بار باید لوح را بطور اجمال مطالعه نمائیم تا کیفیت تجزیه آنرا دریابیم. با این تجزیه اولیه به چند موضوع اطلاع حاصل می‌نمائیم.

۱- سبک لوح مبارك مبنی بر اینکه آیا ادبی است، فلسفه ویا عرفانی است، پیرامون مسائل تربیتی و اجتماعی است، راجع به حیات بهائی است، به مباحث تاریخ و فلسفه تاریخ است و مباحث دیگر. آگاهی بر این امور به شخص کمک می‌نماید تا فکر لازم ما چه از نظر مراجع و چه از نظر استاد ویا بحث و مشاوره را پیرامون لوح بنماید.

۲- میزان توانائی شخص در مورد درک معانی الفاظ و اصطلاحات و تشبیهات و کنایات مشخص می‌شود. لازم به تذکر است که در حین مطالعه و بررسی لوح افراد در یک سطح قرار ندارند ممکن است فردی بسیاری از لغات و اصطلاحات را بداند و نیازی به مراجعه به کتاب لغت نداشته باشد مگر برای حصول اطمینان، و فرد دیگری به اکثر لغات و معانی دقیق آنها نیاز به مراجعه به کتاب لغت داشته باشد. در این مرحله شخص متوجه می‌شود که تا چه اندازه می‌تواند از اطلاعات قبلی خود برای مطالعه لوح کمک گیرد. اما آنچه که در این مرحله اهمیت دارد این است که هرکس بالنسبه به توانائی و تیاز خود معانی دقیق الفاظ بکار رفته در لوح و نیز معانی مختلفه الفاظ را از فرهنگ لغات استخراج کند تا مضامین مرتبط با لوح را انتخاب کند.

۳- یکی از فوائد اصلی بررسی اولیه و تجزیه لوح مبارك این است که شخص می‌تواند نوع مطالعه آنرا مشخص نماید همانطور که می‌دانید الواح مبارك از لحاظ سبک برخی بسیار ساده و برخی بسیار مشکل است علی الخصوص الواح فارسیه علی الظاهر ساده‌اند و شخص با اندکی تعمق مطلب را در می‌یابد و برخی بسیار مشکل است و بارها باید مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد. بعنوان مثال مطالب لوح مبارك شکر شکن قابل لمس و درک است و در حین مطالعه شخص مطلب را در می‌یابد ولی لوح مبارك حکما در ظاهر هم مشکل است و علاوه بر دانستن زبان عربی باید مصطلحات فلسفی و برخی نکات تاریخ فلسفه را بدانیم تا مضمون دقیق لوح را دریابیم. در اینجا مراجعه به کتب مرجع و فرهنگهای لغات و مصطلحات بسیار مورد نیاز است.

ولکن نکته مهم و قابل توجه این است که در مطالعه این دو لوح مبارك، که یکی بظاهر ساده و دیگری مشکل است، نوعی پیش نیاز خاص آن لوح ضرورت دارد. یعنی بهمان اندازه که در مطالعه لوح حکما زمینه، اطلاعات مبنی بر مفاهیم فلسفی و یا تسلط نسبی بر لسان عربی لازم و ضروری است تا حلاوت مطالعه لوح را بچشم بهمان اندازه شایان نزول لوح شکر شکن ضروری است تا به اهمیت نزول این لوح پی بریم گرچه

نیازمان به مراجعه به کتاب لغت کمتر باشد بعبارت دیگر می‌توان گفت که برخی از الواح را در صورتی می‌توان درک نمود و احساس کرد که شاه‌ن‌ نزول آنها بدانیم و موقعیت جامعه، مؤه‌ن‌ن‌ن‌ و مظهر ام‌س‌ر و مخالفین آنها را در آن مقطع تاریخی بشناسیم. والا حلاوت آن الواح را درک نخواهیم کرد مگر بطور صوری و نه واقعی. از جمله، این الواح مبارکه لوح احتراق است. مطالعه این لوح نیز باید همراه با حوادث تاریخ نزول آن باشد.

۴- در ضمن تجزیه لوح می‌توان مواضع محوری و نکات اصلی لوح را استخراج نمود. آنها را یادداشت کرد و در مطالعات بعدی مورد استفاده قرار داد. و این موضوع یکی از موارد مهم و اساسی در مطالعه الواح به کمک الواح است که قبلاً ذکر گردید.

بعنوان نمونه در فقره منکوره از کلمات مبارکه مکنونه فرا گرفتیم که همد سلیمان عشق کنایه از انسان و از جنبه معنوی او مدنظر است. سپس در بیانات شفاهی حضرت عبداله‌ها تبیین همد سلیمان را فرا گرفتیم که شخصی بوده است. حال این شناخت به کمک قسمتی از سوره‌الدم تکمیل می‌گردد. آنجسا که خطاب به جناب نبیل زرنده می‌فرمایند قوله‌الاحلی.

وانك انت يا همد السیا اذهب بكتابی الی مداین الله وان یسئلك الطیور عن طبر القدس قل انسی تركتها حین التی كانت تحت مخالیب الانكار ومنسر الاشرار.....

آثار قلم اعلی ج ۲

بدینترتیب به کمک مجموعه‌ای از الواح و آثار مبارکه قرار گرفتیم که یکی از معانی کنایات مشتمل بر پرندگان، انسان است. در قدم بعدی از صفات بکار رفته تشخیص میدهم کدام درجه و مرتبه از حقیقت انسانی مدنظر است.

۵- تجزیه و تحلیل و بررسی اولیه لوح ماراموجه‌یک نکته اساسی دیگر می‌کند و آن عبارت است از شناخت این مطلب که آیا لوح مبارک بطور نسبتاً یکپارچه موضوع خاصی را مورد توجه قرار داده است و مطالب درجهت یک موضوع محوری است و یا اینکه لوح مبارک مشتمل بر مطالب متنوعه است و نمی‌توان آنها حول یک موضوع بخصوص مطالعه نمود. در اینگونه موارد هرچند اصول مطالعه یکی است و لکن برای الواح مشتمل بر مطالب متنوعه برای هر قسمت بطور مجزا باید مطلب را مطالعه و بررسی نمود و در نهایت بررسی نمود که آیا می‌توان همه مطالب را به یک یا دو اصل اساسی مرتبط نمود یا خیر. بعنوان مثال مطالعه لوح مبارک فکر شكن نشان میدهد که محور، شدت بلاهای وارده از يك سو و استقامت بی منتهای مظهر امر از سوی دیگر است و اکثر مطالب در جهت تفهیم همین موضوع است. در حالی که لوح مبارک مقصود دارای مطالب بسیار متنوع است. بنابراین در لوح اول مطالب باید یکپارچه مطالعه شود. و لکن لوح دوم اصولاً "قسمتهای مختلف از مواضع آنها می‌تواند بطور مستقل از سایر مطالب صورت گیرد. در این لوح مبارک مباحث مختلفه‌ای نظیر: علت ارسال رسل - مقام انسان - یگانگی و اتحاد - مجازات و مکافات - وحدت لسان سیاست و اساس آن - خدمت - تاءثیر دیانت - حکمت - اعتدال حریت و تمدن - کلمه و روح آن و تاءثیر آن و مطالب دیگر که در ضمن مطالعه لوح مشخص می‌گردد.

ترکیب مطالب - پس از تجزیه لوح مبارک به اجزاء اصلی و شناخت دقیق، موقعیت هر یک از اجزاء و ارتباط آنها باهم اقدام بعدی ترکیب مطالب است. در این مرحله زمانی موفق شده‌ایم که حداقل ما این موارد را مشخص نموده‌ایم: - مواضع محوری را شناخته باشیم.

- ارتباط اجزاء - همه لوح را با یکدیگر شناخته باشیم - هدف کلی از نزول لوح را در حد توان دریافته باشیم و خلاصه بعنوان حداقل دریافت بتوانیم بطور مختصر و خلاصه مفهوم و مضمون لوح مبارک را بیان نمائیم. این شناخت زمانی ایدال است که بتوانیم از دریافتهای خود از یک لوح، برای مطالعه سایر الواح که مضامین مشابه دارند استفاده نمائیم، در اینجا سوءال این است که چگونه مطمئن شویم که دریافت ما از لوح مبارک صحیح و منطبق بر واقعیت است. حداقل دوراه می‌توان معرفی نمود طریق اول در مطالعات بعدی یافت می‌شود یعنی حین مطالعه دریابیم استنباط ما با نصوص مبارکه مغایر نبوده‌است و بان خود دلیل بر صحت برداشتها است.

و طریق دوم این است که برداشت خود را با برداشت فرد دیگری که وی را از خود توانا تر می‌یابیم مقایسه کنیم یا از وی بخواهیم که برداشت ما را از لوح کنترل نماید و با هر طریق دیگری که برای شخص امکانپذیر باشد و خود صلاح بداند.

اینک برای مثال قسمتی از لوح مانکچی صاحب مندرج در کتاب دریای دانش را مطالعه نموده و برداشت خود را به مطالعه لوح مبارک مقصود در همین کتاب ربط میدهم.

قدم اول - بررسی اولیه لوح - یک یا دو بار لوح مبارک را بطور سریع و اجمالی مطالعه می‌کنیم در این مطالعه متوجه میشویم که اولاً " لوح مبارک اکثراً " (بجز مناجات قسمت آخر لوح) به زبان فارسی و الفساف عربی در آن بکار نرفته‌است. ثانیاً " لوح مبارک مشتمل بر مباحث متنوعه است که ظاهراً " پاسخ به سئوالات مخاطب است. در نتیجه مناسب است هر قسمت را مستقل از هم مطالعه نموده و در انتها اگر ممکن بود بهم ربط دهیم.

قدم دوم - جهت ایجاد شوق و شور بیشتر در خود و نیز درک بهتر لوح سعی می‌کنیم مخاطب لوح را بیشتر بشناسیم. یعنی مانکچی صاحب. با مراجعه به مراجع و یا اشخاص مطلع مختصری از معرفی مخاطب را پیدا می‌کنیم که در اینجا از کتاب شرح احوال جناب میرزا ابوالفضائل گلپایگانی نوشته روح‌الله مهربان‌خانی استفاده می‌کنیم. مطابق شرح ذیل:

مباحث مانکچی صاحب

در تاریخ حیات جناب ابوالفضائل ایامی که ایشان در خدمت مانکچی صاحب گذرانده‌اند از جمله اوقات قابل توجه است. و در اینجا لازم است شرحی از این موضوع داده شود. در عصر قاجاریه زردشتیان ایسران وضعی بسیار ناروا داشتند و ستمهایی که بدانها وارد می‌شد از حد قیاس بیرون بود علاوه بر آزار افراد... که بانواع مختلف معمول میرفت دولت نیز از ستم و بیداد بدان مشت بی پناه در اخذ مالیات بنام جزیه خودداری نمی‌کرد. در این ایام زردشتیان هند که غالباً " تمکنی و آزادی داشتند... ب فکر افتادند که کسی را بسرا ی

سرپرستی زردشتیان ایران و حفاظت آنان گسیل دارند و برای این امر داوطلب خواستند تا مانکچی صاحب که مردی میرز و جهاننیده و مدتی را در سلك نظام گذرانده بود حاضر برای اینکار شد و بسوی ایران حرکت کرد ولی ورود او به بوشهر مصادف با فوت محمد شاه گردید لذا مجبور بر مراجعت گشت و چندی گذشت تا بار دیگر از طریق بغداد در حدود سال ۱۲۷۰ هـ.ق عزیمت به ایران نمود. در آن ایام نیر الهی از افق عراق طالع بود این بود که وی به حضور مبارک مشول یافت و از حقیقت امر اطلاع جست و هرچند موفق نشد ولی محب گردید. مانکچی صاحب بعد از ورود به ایران چون با احباب حشر یافته و مخصوصاً " ذکر میسرزا ابوالفضائل را از آن لحاظ که او در پیشرفت زبان پارسی سره زحماتی تحمل کرده و براعتی حاصل نموده بود شنیده داشت و از او خواهش کرد که در آن مکتب (مدرسه شبانه روزی که برای آموزش اطفال زردشتی تاسیس نموده بود) تدریس ادبیات فارسی کند و در ضمن سمت انشاء مکاتیب او را نیز قبول نماید میرزا ابوالفضل این پیشنهاد را پذیرفت و در آن مدرست جوانانی با معلومات پرورش داد که بعضی از آنها به وی ارادتسی یافته بعداً " به شرف ایمان مشرف شدند مانند استاد جوانمرد و ملا بهرام که او نیز مؤمن شد.

مانکچی صاحب توسط جناب ابوالفضائل عرائضی بساحت اقدس تقدیم می نمود و مسائلی استفسار می کرد و اجوبه عنایت می شد از جمله لوحی است که در آن هیکل مبارک محض رعایت حکمت جواب مسائل او را سر بسته می فرمایند. مانکچی صاحب دوباره سئوالات خود را تکرار می کند این بار لوح مفصلی به افتخار ابوالفضائل نازل می شود. درجائی از آن لوح درباره مانکچی صاحب چنین نازل قوله تعالی:

" خدمت صاحب یگانه سلام برسانید انشاء الله در این دار فانی بامری فائز شوند که عرف بقا از او منقطع نشود. آنچه الیوم برآزنده و سزوار ایشان است آنکه پیشرو واقع شوند و جمیع فارسیان را آگساز نمایند و براه راست کشانند این جامه بدیع نورانی انشاء الله موافق است از برای هیکل ایشان. " این سخن لوح در حدود پنجاه صفحه است و در آن تمام مسائل مانکچی صاحب را حل فرموده اند. انتهی از این شرح مختصر چند نتیجه گرفتیم اول اینکه مانکچی صاحب کیست؟ دوم ملاقات ایشان با جمال

مبارک در بغداد و ارادت و محبت وی به ساحت اقدس. سوم طریق ارتباط وی با جمالقدم از طریق جناب ابوالفضائل - چهارم اینکه این لوح پاسخ به سؤالات وی بطور سر بسته است و مفصل نیست. پنجم اینکه می توانیم پاسخ کامل این سؤالات را در لوح دیگری بیابیم و مطالعه نمائیم و بالاخره نتیجه مهم آخر اینکه متوجه میشویم چرا این لوح مبارک به زبان فارسی سره است و الفاظ عربی در آن بکار نرفته است بنا بر این با معلومات اولیه مناسبی از لوح مبارک به مطالعه آن می پردازیم و همانطور که گفته شد چون لوح مبارک پاسخ به سؤالات است پس مطالب می تواند بطور مستقل از هم مطالعه شده و نتیجه گیری بعمل آید. بر همین اساس همان خطیه لوح مبارک را مورد بررسی قرار میدهم. یعنی قدم سوم را که مطالعه مفصل لوح است بر میداریم یعنی مجدداً " دو تا سه بار این خطیه را مطالعه می کنیم و سپس به تفکیک مطالب می پردازیم:

بنام خداوند یکتا

ستایش بینده • پاینده‌ای را سزاست •

که بشنمی از دریای بخششی خود

آسمان هستی را بلند نمود •

و به ستاره‌های دانائی بیاراست •

و مردمان را ببارگاه بلند بینش و دانش راه داد •

و این شبنم، که نخستین گفتار کردگار است :

گاهی به آب زندگانی نامیده می‌شود • چه که

مردگان بیابان نا دانی را زنده نماید • و هنگامی

به روشنائی نخستین

و این روشنی که از آفتاب دانش، هویدا گشت، چون

بتابید جنبش نخستین نمودار و آشکار شد •

و این نمودارها از بخشش دانای یکتا بوده

اوست داننده و بخشنده و اوست پاک و پاکیزه

از هر گفته و شنیده

بینائی و دانائی، گفتار و کردار را دست از دامن

شناسائی او کوتاه،

هستی و آنچه از او هویدا این گفتار را گواه

پس دانسته شد نخستین بخشش کردگار گفتار است

و پاینده و پخیزنده او خرد • اوست دانای نخستین

در دبستان جهان و اوست نمودار یزدان

آنچه هویدا از پرتو بینائی اوست و هرچه آشکار

نمودار دانائی او

همه نامها نام او و آغاز و انجام کارها باو

خلیبه لوح مبارک بصورت تفکیک موضوعی شده نوشته شده تا بهتر بتوان به اصل مطلب راه یافت

پس از انجام این تفکیک موضوعی قسمتهای مرتبط ویا اصلی را با شماره مشخص نموده‌ایم و مضمون هر قسمت

را آنطور که با توجه به استعداد و درک خود متوجه شده‌ایم بطور خلاصه می‌نویسم • لازم به یادآوری است که

این تفکیک پس از چند بار مطالعه و تعمق روی متن حاصل می‌شود • و همانطور که قبلاً اشاره شد می‌توان

به کمک سایر آثار مبارکه ویا اثر ادم مطلع این برداشت ها را کنترل نموده و مطمئن از صحت آنها شد.
حال خلاصه هر قسمت را در مقابل آن ویا بطور مجزا یا دداشت می‌کنیم.

خلاصه و مضمون هر قسمت

- ۱ بیننده، پاینده (خداوند) بوسیله شبمی از دریای بخشش خود عالم هستی را خلق فرمود
- ۲ این عالم هستی (آسمان هستی) با ستاره‌های دانائی آراسته شد و
- ۳ این شبم : نخستین گفتار یا خلق اول است که به اسامی متعدد، مثل آب زندگانی ویا روشنائی نخستین نامیده شده
- ۴ جنبش و حرکت نخستین یا آغاز خلقت از تابش این روشنائی نخستین است
- ۵ کل امور فوق در اثر فضل و بخشش خداوند است (جهان فیض خدا است)
- ۶ عالم هستی خود گواه است که نه عقل و نه بینش به شناخت حق نائل نمی‌شود. و دستش از عرفان کوتاه است.
- ۷ نخستین بخشش (خلق اول ویا فیض اول) گفتار است.
- ۸ محل ظهور و بروز گفتار خرد است که نخستین دانای دبستان جهان است و مظهر خداوند که کل به او راجع است.

نتیجه نهائی : دست عالمیان از شناخت خداوند کوتاه است ووی محض فضل وجود نخستین فیض خود را خلق فرمود و بوسیله او عالم هستی را فیض وجود بخشید و مظهر این فیض عقل است که محل ظهور و بروز تجلی فیض اول قرار گرفته است (مظهر امر)

پس بطور خلاصه از خطبه لوح مانکچی صاحب با اصطلاحاتی چون نخستین گفتار - بخشش - خردو غیره آشنا شدیم و تا حدودی متوجه شدیم که عالم هستی فیض خداوند است که بوسیله گفتار نخست خلق گردید و محل ظهور و بروز این گفتار نخست، خرد است. حال به کمک همین لوح ویا سایر الواح مبارکه در همین مجموعه، دریای دانش سعی می‌کنیم مطلب را عمیقتر فرا گیریم نخست از مضامین لوح مانکچی صاحب کمک می‌گیریم.

در خطبه لوح زیارت شد: «این روشنی که از آفتاب دانش هویدا گشت چون بتابید جنبش نخستین نمودار و آشکار شد...» در قسمت دیگری از لوح مبارک چنین زیارت می‌کنیم.
«... چون جهان را تاریکی فرا گرفت دریای بخشش بجوش آمد و روشنائی هویدا گشت تا گذر دارها دیده شود. و این همان روشنی است که در تالقه‌های آسمانی بان مژده داده شده...» و در مورد خرد که در خطبه لوح مذکور شد در جای دیگر لوح چنین زیارت می‌کنیم.

" زبان خرد میگوید هر که دارای من نباشد دارای هیچ نه. از هر چه هست بگذرید و مرا بپایید منم

آفتاب بینش و دریای دانش، پژمردگانرا تازه نمایم و مردگانرا زنده کنم. منم آن روشنائی که راه دیده بنمایم و منم شاهباز دست بی نیاز که پر بستگانرا بگشایم و پرواز بیاموزم"

و اما جهت درك بیشتر از مفهوم گفتار (کلام) در لوح مبارك مقصود مندرج در دریای دانش چنین زیارت می‌نمائیم. "ای حبیب من کلمه الهی سلطان کلمات است و نفوذ آن لاتحصى حضرت موجود می‌فرماید: عالم را کلمه مسخر نموده و می‌نماید اوست مفتاح اعظم در عالم، چه که ابواب قلوب که فی الحقیقه ابواب سما، است از او مفتوح يك تجلی از تجلیانش در مرآت حب اشراق نموده کلمه مبارکه " انالمحبوب " در او منطبق بحریست دارا و جامع ..."

در لوحی دیگر در دریای دانش راجع به مفهوم کلمه چنین زیارت می‌نمائیم (ص ۱۰۳) دریای دانش

یا هو

آفتاب حقیقی کلمه الهی است که تربیت اهل دیار معانی و بیان منوط به اوست و اوست روح حقیقی و ماه معنوی که حیات کلشیئی از مدد و عنایت او بوده و خواهد بود. تجلی هر مرآتى بلون او ظاهر ... جمع اهل عالم و آنچه در او ظاهر، بانسان قائم و از او ظاهر و انسان از شمس کلمه ربانیه موجود و اسماء حسنسی و صفات علیاطائف حول کلمه بوده و خواهند بود ..."

این بیان مبارك را مقایسه می‌کنیم با آنچه که در خطبه لوح مانکچی طاحب مندرج است .

" پس دانسته شد نخستین بخشش کردگار گفتار است و پاینده و پذیرنده، او خرد"

ارتباط کلام الهی با خرد و ارتباط خرد با انسان مطلب را روشن می‌نماید. حال اگر بخواهیم دایره درك خود را از مفهوم کلام و گفتار حق توسعه دهیم به " ادعیه حضرت محبوب " مراجعه می‌کنیم: الهی معبودا مسجودا - بیک کلمه از کلمات علیا ارض و سما، را خلق فرمودی ... الهی بی نیازا کریم رحیم ملکا مالکا - همه عباد تواند و از کلمه تو از عدم بوجود آمدند ... الهی کریم رحیم - توئی آن سلطانی که به بیک کلمات وجود موجود گشت ...

ادعیه محبوب. صفحات ۳۱۹ و ۳۳۹ و ۳۴۱

این مفهوم را که کلمه حق و یا گفتار واسطه خلقت و فیض الهی است به نحو دقیق در لوح نصیر مندرج

در مجموعه الواح مبارکه ص ۱۷۲ فرا می‌گیریم . قوله الاحلی

" ای نصیر در ظهور اولم بکلمه ثانی از اسم برکل ممکنات تجلی فرمودم ..."

کلمه ثانی — علی (حسین علی)

ظهور اول — حضرت اعلی (علی - محمد)

در نتیجه گفتار یا کلمه حق — واسطه خلقت و واسطه فیض است . محل تجلی این کلمه و ظهور و بروزات

آن انسان خردمند — عقل کامل یا مظهر ظهور است . و این هم بدان جهت است که عقل و بینش انسان را

راهی به ساحت منبع حق نیست لهذا حب و فضل وجود حق کائنات را بوسیله مظاهر مقدسه مستفیض فرمود .

پس حقیقت مظاهر مقدسه — همان خلق نخستین - روشنائی نخستین ، نخستین گفتار و آب

زندگانی ... می‌باشد .

حال به کمک این بررسی می‌توانیم مطالب و موضوعات مشابه را از الواح و آثار مبارکه مطالعه کرده و درک
 نمائیم. این مطالب محوری را که فرا گرفته‌ایم خوب بخاطر می‌سپاریم و با طبق هر الگویی یا دداشت می‌نمائیم و
 مورد استفاده قرار میدهم.

بعنوان نمونه در اینجا خطبه لوح مبارک مقصود را که در مجموعه دریای دانش پس از لوح مانکچی
 صاحب درج شده است زیارت می‌کنیم و همان اطلاعات را بکار می‌بریم.

هو الله تعالی

شانه العظمه والاقتدار

حمد مقدس از ذکر و بیان حضرت معبود و مالک غیب و شهودی رالایق و سزا که از نقطه اولی کتسب
 لاتحصی پدید آورد و از کلمه علیا خلق اولین و آخرین ظاهر فرمود. و در هر قرنی از قرون و هر عصری از اعمار
 بمقتضیات حکمت بالغه سفیری فرستاد تا خلق افسرده را با ما، بیان زنده نماید اوست مبین و اوست مترجم
 چه که تاس از ادراک آنچه در کتب الهی از قلم اعلی جاری شده و نازل گشته عاجز و قاصرند در هر حال مذکر و
 هادی و معرف و معلم لازم لذا سفر و انبیا و اصفیا فرستاد تا ناس را از مقصود نزیل کتب و ارسال رسل آگاه
 نمایند و کل عارف شوند بودیعه ربانیه که در ایشان بنفس ایشان گذاشته شده ...

همانطور که مشاهده می‌شود مجدداً " مسئله ذات غیب و واسطه خلقت یعنی نقطه اولی و کلمه علیا و
 تا، تیر کلام و محل ظهور و بروز یعنی مظاهر مقدسه در این خطبه مطرح گردیده است. بنابراین با توجه به
 برداشت اولیه خود حال می‌توانیم در این قسمت به کسب اطلاعات و دریافتهای جدید بپردازیم اگرچه
 اختصاصاً " نقطه اولی از القاب حضرت رب اعلی است ولی در این خطبه مبارکه کلیت این مفهوم را در نظر
 می‌گیریم، لذا در این خطبه یا مفاهیم جدیدی آشنا می‌شویم: نقطه اولی - کلمه علیا

همانطور که میدانیم نقطه مبدأ کلمات است و از طرفی بر کلمات تقدم دارد و از طرفی هم در کلمات
 مندرج است و نوعی اتحاد بین آنها برقرار است. لهذا به بحث خود در اوایل این مجموعه رجوع می‌کنیم
 مبنی بر اینکه مظاهر مقدسه برای بیان حقائق آنها را در قالب الفاظ و کلمات ریخته و بصورت محسوس
 در می‌آورند. بنابراین نتیجه اصلی که می‌گیریم این است که فیض الهی بواسطه حقیقت متجلی بر مظاهر
 مقدسه به مخلوق میرسد. و این فیض، بعبارتی این حقیقت متجلیه بر مظاهر مقدسه بر همه مخلوقات
 شرافت و قدمت دارد. و بنابراین مراتب مختلفه به اسامی مختلفه نکر گردیده است. نقطه اولی - کلمه علیا -
 روشنائی - نخستین - قلم اعلی - آب حیات و ...

محل ظهور و بروز این فیض کلی الهی انسان کامل و مظاهر مقدسه‌اند.

آثار این تجلی، حیات، جنبش، عرفان به قوای مستوعده در حقیقت انسانی و ... در اینجا باید
 توجه کرد. به یک نکته اساسی معطوف داریم و آن تعیین و شناخت یک کلمه در آیات الهی است. بعبارت
 دیگر باید توجه داشته باشیم که الفاظ مشابه معانی و مراتب متعدد دارند. همین لفظ کلام که در صفحات
 قبل مورد بررسی قرار گرفت در هر بیان موقعیت خاص خود را دارد. در مرتبه‌ای منظور از کلام همان خلق

اول و یا واسطه فیض است که محل ظهور و بروز آن حقیقت روحانیه مظاهر مقدسه است در مرتبه‌ای منظور کلام حق است که بوسیله مظهر ظهور به لسان عربی یا فارسی و غیره بیان می‌شود. که آن نیز دارای روح خاص خود و تاثرات خلاقه در عالم خلق است. در مرتبه‌ای منظور کلام انسان است یعنی آنچه که بین افراد بشری متداول است و در مرحله‌ای نیز ممکن است صرفاً "کلام مدنظر باشد و به موارد فوق مربوط نباشد لہذا این نکته‌ای بسیار مهم است و تعمق لازم دارد. البته همانطور که قبلاً اشاره شد حداقل دوزاخ و تفکیک وجود دارد اول مضمون و محتوای بیان که ما را راهنمایی می‌کند تا مفهوم واقعی لفظ را دریابیم و ثانی اسما و صفاتی که در پس آن لفظ می‌آید.

کلمه الله - کلمه علیا - قلم اعلی - نقطه اولی - کلمه مبارکه - کلمه تامه - جامع الکلم و ... همه اسما و صفاتی هستند که مشخص کننده کلام الهی است

مثال از لوح مانکچی صاحب: "ای دوست، چون گفتار نخستین در روز پسین عیان آمد گروهی از مردمان آسمنی آواز آشنا شنیدند و بان گرویدند... گفتار درشت بجای شمشیر دیده می‌شود و نرم آن بجای شیر... نخستین گفتار دانا آنکه، ای پسران خاک، از تاریکی بیگانگی بروشنی خورشید یگانگی روی نمائید" همانطور که ملاحظه می‌شود این سه مورد با هم متفاوتند حتی آنجا که مفهوم نخستین نیز بکار رفته است، مورد اول کلی و علاوه بر کلام الهی مفهوم ظهور را نیز در بردارد. مورد دوم مربوط به نحوه ارائه کلام، و مورد سوم کلام الهی در قالب یک خطاب است. آنچه که تا کنون مطرح گردیده است بر این اساس است که قصد، مطالعه لوح با حفظ جامعیت آن است یعنی شخص قصد دارد تمام جوانب لوح را مد نظر داشته باشد و کل محتوای لوح را بررسی و مطالعه نموده یا دداشت برداری کند و نکات اساسی و محوری را در سایر مطالب خود مورد استفاده قرار دهد. اما شخص ممکن است بصورت موضوعی به مطالعه لوح مبارک بپردازد. یعنی در پی تکمیل اطلاعات خود در زمینه موضوعی خاص است و لوح مبارکی را در این جهت مطالعه می‌نماید. مسلماً در این حالت کلیت و جامعیت لوح نمی‌تواند مورد نظر باشد ولی در عین حال کم و بیش همین شیوه‌ها را باید بکار برد. در عین حال مطالعه الواح و آثار مبارکه می‌تواند بر اساس اهداف اساسی که مقتبس از بیانها و عبارات الهی است و یا دستخطهای معهد اعلی است صورت پذیرد. در اینجا و به جهت حسن ختام مجموعه برخی از این اهداف و نکات اساسی را درج می‌نمائیم. در یکی از دستخطهای بیت العدل اعظم زیارت می‌کنیم:

اختیای عزیز الهی مقصدی که برای درک حقیقت امر باید در آن غور نمائیم بدین شرح است:

حضرت بهاء الله برای عالم بشریت چه می‌خواهد؟

برای حصول چه مقصودی و منظوری تحمل شدا و مظالم فوق الطاقه فرمود؟

منظور مبارکشان از خلق جدید چیست؟

حضرتش چه تغییرات عمیقی بوجود خواهند آورد؟

در توقیع منبع عصر ذهبی نیز به زیارت این بیانات گهربار حضرت ولی امرالله نائل می‌شویم که می‌تواند در مطالعات ما خمیر مایه تفکر و تعمق باشد قوله العزیز:

" چرا مقایسه تقویت و تشدید تدریجی و آرام امر حضرت بهاء الله با نهضت های ساخت دست بشر غیر منصفانه و غیر موجه است "

" چگونه بود که امر بهائی توانست جمیع بندهائی را که در سرزمین خود از بدو تولد بردست و پهای وی افکنده شده بود از هم بگسلد و بدون برخورداری از معاونت علماء و اغنیا از میان طوفانهای کسه دوران صباوت آنها آشفته می ساخت صحیح و سالم بیرون آید "

" آیا عظمت این ظهور صرفاً " مشروط بر کیفیت مهیمن ادعای حضرت بهاء الله است "

" امر بهائی به ادیان سلف و خصائص آنها چگونه می نگرد "

" مؤمنین و قهرمانان موطن حضرت بهاء الله چه نقشی در تاریخ فتوحات دیانت بهائی بر عهده داشته اند "

" باتوجه به تاریخ و سرگذشت واقعی ادیان قبل امر بهائی در چه مواردی بی نظیر است "

" چرا ما نمی توانیم در این برهه از زمان به تشخیص جلالت و ضخامت و عظمت امر بهائی نائل گردیم "

" مسئولیت و وظیفه ای که ما بر عهده داریم چیست ؟ "

در زمینه، مطالعه، موضوعی الواح مبارکه یکی از نمونه های خوب و مناسب نوار لوح دنیا از تقریرات جناب دکتر داوودی است، توضیحات بعدی در جهت کیفیت استفاده از این نوار است، در عین حال استماع این نوار بعنوان نتیجه گیری و حسن ختام این درس نیز تلقی گردد.

معرفی مختصر نوار لوح دنیا

در این نوار بدوا " شاء ن نزول و مناسبت نزول و مختصری از موقعیت مخاطبین لوح مبارک بیسان گردیده است و سپس بطور مختصر از رهوس مسائل لوح ذکری بمیان آمده و به جامعیت آثار الهیه و لحن خطابیه آنها اشاره گردیده است و سپس به ذکر علت طبقه بندی موضوعی و تشریح مطالب لوح پرداخته اند و در ادامه چند موضوع از لوح انتخاب شده و پیرامون آن موضوعات و درجهت تشریح، تکمیل و متمم آنها از جای جای لوح مبارک موضوعات مربوطه را جمع آوری کرده و بیان نموده و نتیجه گیری می نمایند. مثلاً " تمام بیانات مبارک راجع به کشور مقدس ایران از سراسر لوح استخراج و ذیل عنوان ایران ذکر میشود و نتیجه گیری می شود و مطالب مربوط به موضوع نصرت امر از همین لوح مبارک استخراج و ذیل نصرت امر بیان شده و نتیجه گیری می شود.

بدین ترتیب نوار لوح دنیا بکلی از نمونه های خوب مطالعه موضوعی يك لوح به كيك مضامین همان لوح و با سایر الواح مبارکه است .

لذا توصیه می شود این نوار را به کرات استماع نمائید تا شیوه بکار رفته در آنرا با مهارت هر چه بیشتر فرا گیرید، برای استفاده بهتر سعی شود همراه نوار متن لوح مبارک نیز مطالعه شود. به منظور نتیجه گیری

بہتر سعی کنید مراحل زیر را انجام دهید •

الف - دوبار لوح مبارک را بطور دقیق مطالعه نمایند •

ب - دو یا سه بار نوار را گوش دهید •

ج - مطالب و موضوعاتی از لوح کہ انتخاب شدہ یا دداشت کنید

د - موضوعات وابستہ بہ مطلب را کہ از سراسر لوح جمع آوری شدہ فہرست کنید

ہ - نتیجہ گیریہا را یادداشت نمایند •

و - بعنوان تمرین یک موضوع دیگر را از لوح انتخاب نمودہ و موارد فوق را در مورد آن اعمال نمایند •

منابع کمک آموزشی این درس :

۱ - گنج شایگان تاہ لیلیف جناب اشراق خاوری این کتاب بہ معرفی الواح مبارکہ و شاعران نزول آنها اختصاص دارد •

۲ - امر و خلق جلد (۱ و ۲) تاہ لیلیف جناب فاضل مازندرانی •

در این کتاب بسیاری از توضیحات و تبیینات راجع بہ مفہیم امری و یا اصطلاحات کتب مقدسہ قبل وجود

دارد •

۳ - نوزدہ ہزار لغت تالیف جناب ریاض قدیمی، مشتمل بر معانی لغات

۴ - اسرار الآثار تاہ لیلیف جناب فاضل مازندرانی •

در این اثر معانی کلمات، اصطلاحات و بسیاری از توضیحات را می توان دریافت •

۵ - ماخذہ آسمانی تالیف جناب اشراق خاوری - در مجلدات مختلف این اثر الواح مبارکہ راجع بہ موضوعات

مختلفہ را می توانید مطالعه کنید •

این منابع بہ شما کمک می کند تا بطور کلی در زمینہ معانی مفہیم، مطالعه موضوعی، مطالعه آثار بہ

کمک آثار، استخراج تبیینات و غیرہ اطلاعات با ارزش و موفقیت لازم را بدست آورید •

درس پنجم

هدف کلی - آشنائی با آزمون و طرق آماده شدن برای کسب حداکثر موفقیت پس از مطالعه این درس دانشجوی

مهارتهای زیر را کسب خواهد نمود .

۱- ۵- تاثير مطالعه فشرده را در آزمونهای استاندارد بيان نمايد .

۲- ۵- روشهای موثر آماده شدن برای امتحان را توضیح دهد .

۳- ۵- مشخصات انواع آزمون را شرح دهد .

۴- ۵- با توجه به مشخصات انواع آزمون نوع هر آزمون را مشخص نماید .

۵- ۵- مراحل چهار گانه پاسخگویی به هر آزمون را توضیح دهد .

منابع مطالعه این درس

۶- ۵- کتاب فن مطالعه - تالیف لیندا فریل انیس - فصل ششم صص ۱۱۱ - ۱۲۵

درس ششم

هدف کلی- آشنائی با روشهای نوشتن مقالات کوتاه درسی و پاسخگویی به امتحانات تشریحی پس از مطالعه

این درس دانشجو مهارت‌های ذیل را کسب خواهد نمود.

۱-۶ مراحل نوشتن يك مقاله کوتاه درسی را توضیح دهد.

۲-۶ شرایط و نحوه صحیح نقل مطالب دیگران را در مقاله خود شرح دهد.

۳-۶ مقالات کوتاه درسی خود و دیگران را مطابق "واری نامه" نهائی مقالات درسی "بررسی و ارزیابی

کند

۴-۶ مراحل سه گانه پاسخگویی آزمون تشریحی را شرح دهد.

منابع مطالعه این درس

۵-۶ کتاب فن مطالعه - لیندا فریل انیس - فصل ۷ و فصل ۸

۶-۶ تکلیف: براساس توضیح مندرج در انتخابی جزوه راهنما

تکلیف درس اول و دوم (هفته چهارم)

تفکر

۱ - چنانچه در کتابخانه‌ای به تعداد لازم کتاب درباره موضوع یا فردی نیافتید، در صورت امکان به

کتابخانه دیگری مراجعه نمایید.

۲ - مشخصات رده بندی هر کتاب را نیز بنویسید. در این باره از برگه دان استفاده کنید و از کتابدار

راهنمایی بگیرید.

الف) مشخصات کامل سه کتاب موجود در یکی از کتابخانه‌های عمومی شهرتان را در زمینه پنج موضوع مشخص

شده، یافته، بنویسید و برایمان بفرستید. (۵/۷ نمره)

۲۱ - محیط زیست	۱۱ - عرفان نظری	۱ - تاریخ احزاب سیاسی ایران
۲۲ - مدیریت آموزشی	۱۲ - تاریخ اسلام	۲ - فلسفه اشراق
۲۳ - روانشناسی تربیتی	۱۳ - تفسیر قرآن	۳ - فلسفه سیاسی
۲۴ - زبانشناسی	۱۴ - سبک شناسی ادبی	۴ - تاریخ جنگ جهانی اول
۲۵ - نقد ادبی	۱۵ - روانشناسی شخصیت	۵ - جامعه شناسی دین
۲۶ - نثر فارسی	۱۶ - انسان	۶ - فلسفه دین
۲۷ - تاریخ جهان باستان	۱۷ - مطالعه تطبیقی ادیان	۷ - فلسفه علم
۲۸ - باستان شناسی	۱۸ - اماکن مقدسه	۸ - روش شناسی علوم
۲۹ - هنر	۱۹ - گروههای اجتماعی	۹ - صابئین
۳۰ - سازمان ملل متحد	۲۰ - روابط بین الملل	۱۰ - جامعه شناسی خانواده

ب) مشخصات کامل سه کتاب مربوط به پنج نفر مشخص شده یا از آثار آنان را، که در یکی از کتابخانه‌های

عمومی شهرستان وجود دارد، بنویسید و برایمان بفرستید. (۵/۷ نمره)

۲۱ - سنائی	۱۱ - عطار	۱ - عبدالحسین زرین کوب
۲۲ - ابن رشد	۱۲ - ملک الشعراء بهار	۲ - پروین نائل خانلری
۲۳ - ملا صدرا	۱۳ - محمد قزوینی	۳ - سعدی
۲۴ - امیل دورکهایم	۱۴ - ادوارد براون	۴ - ابوریحان بیرونی
۲۵ - آگوست کنت	۱۵ - افلاطون	۵ - ابن عربی
۲۶ - گوستاو یونگ	۱۶ - سن آگوستین	۶ - ماکس وبر
۲۷ - جلال ستاری	۱۷ - هانری برگسون	۷ - لئوتولستوی
۲۸ - نظامی گنجوی	۱۸ - ناصرالدین شاه	۸ - لودویگ وان بتهوون

۲۹- غلامحسین یوسفی

۳۰- ارسطو

۱۹- نیما یوشیج

۲۰- محمد علی اسلامی ندوشن

۹- هانری کربن

۱۰- اریک فروم

برنامه . انجام تکلیف

به شماره نیمسال تحصیلی خود مراجعه نموده، شماره‌های اعلام شده را از هر دو گروه الف و ب، استخراج کنید. سپس مطابق دستور تکلیف اطلاعات لازم را از برگه‌دان کتابخانه عمومی استخراج نمایید.

شماره های تکلیف هر دو گروه الف و ب		شماره نیمسال	
۱ - ۷ - ۱۳ - ۱۹ - ۲۵	←	بهار ۷۵	۱۵۲/۱
۲ - ۸ - ۱۴ - ۲۰ - ۲۶	←	پائیز ۷۵	۱۵۲/۲
۳ - ۹ - ۱۵ - ۲۱ - ۲۷	←	بهار ۷۶	۱۵۴/۱
۴ - ۱۰ - ۱۶ - ۲۲ - ۲۸	←	پائیز ۷۶	۱۵۴/۲
۵ - ۱۱ - ۱۷ - ۲۳ - ۲۹	←	بهار ۷۷	۱۵۵/۱
۶ - ۱۲ - ۱۸ - ۲۴ - ۳۰	←	پائیز ۷۷	۱۵۵/۲

تکلیف‌درس سوم حدیث

یک متن فارسی از آثار مبارکه مورد مطالعه خود و یا دروس غیر امری و حدوداً " ۳ صفحه انتخاب نمایید و اعمال زیر را روی آن انجام دهید (ترجیحاً " از الواح دریای دانش و یا مکاتیب مبارکه ج ۲ و ۳ و یا مجموعه الواح مبارکه)

- الف- متن را به شیوه اجمالی و سپس به روش بند به بند مورد مطالعه دقیق و تجسی قرار دهید.
- ب- مراحل سه گانه کلامی را آنطور که در کتاب درسی آمده است و فرا گرفته‌اید روی آن اعمال نمایید.
- ج- حاصل کار را در فرم مخصوص تکالیف نوبتی و با توجه به راهنمایی درس در صفحات ۵۰ تا ۵۴ کتاب سن

مطالعه ، نوشته و ارسال نمائید.

د- تاریخ ارسال: پایان هفته هفتم

ه- توزیع تقریبی نمرات تکلیف

		مطالب اصلی	۴ نمره
		پشتوانه‌ها (مطالب فرعی یا مربوط به مطلب اصلی)	۳ نمره
		طرح سوالات	۲ نمره
		پاسخها به زبان خودتان	۲ نمره
		پهوندهای تداعی کننده و ارتباط مطالب با اطلاعات قبلی	۲ نمره
		نظافت و پاکیزگی	۲ نمره
جمعا " ۱۵ نمره			

تکلیف چهارم خرف

الف - یکی از فقرات کلمات مبارکه مکنونه فارسی را مطابق نمونه مورد مطالعه قرار داده و مطالب تهیه شده را در فرم تکالیف بنویسید.

ب - یکی از الواح مبارکه دریای دانش ویا مجموعه الواح مبارکه ویا یکی از مکاتیب مبارکه (ج ۲ و ۳) (حدوداً ۳ صفحه و متن فارسی) انتخاب نمائید و براساس نمونه‌های ارائه شده در جزوه و همچنین با توجه به نوار لوح دنیا مورد مطالعه و بررسی قرار دهید. حاصل کار را در فرم تکالیف نوشته و ارسال نمائید.

ج - تاریخ ارسال: پایان هفته سیزدهم

د - توزیع تقریبی نمرات

۱/۵ نمره

۳ نمره

۲/۵ نمره

۲ نمره

۲ نمره

۲ نمره

۲ نمره

جمعا " ۱۵ نمره

- استخراج لغات

- کشف مطالب اصلی براساس مطالعه بند به بند

- کشف ارتباط مطالب یک لوح باهم

- کشف ارتباط با مطالب سایر الواح

- استخراج تمینات، و مفهوم کنایات، تشبیهات و ...

- ترکیب مطالب و نتیجه‌گیری

- نظافت و پاکیزگی

حزب تکلیف درس هفتم

تهیه مقاله درسی - مطابق توضیحاتی که در صفحات ۱۲۵ - ۱۴۱ کتاب فن مطالعه راجع به تهیه مقاله درسی آمده است، یک موضوع تیوجیحاً از موضوعات امری انتخاب کنید (حدوداً " ۳ صفحه) و راجع به آن یک مقاله درسی تهیه نموده در فرم تکالیف نوشته و ارسال نمایید (درپای دانش - مکاتیب ۲ و ۳ - مجموعه الواج مبارکه جهت انتخاب موضوع در نظر گرفته شده است)

الف - تاریخ ارسال : پایان هفته، هفدهم

ب - توزیع تقریبی نمرات :

موضوع	۲ نمره
مقدمه	۲ نمره
محتوی و اطلاعات داده شده	۴ نمره
تحلیل مطالب و یافته‌ها	۳ نمره
نتیجه‌گیری و موعظه	۲ نمره
نظافت و پاکیزگی	۲ نمره
جمعاً	۱۵ نمره